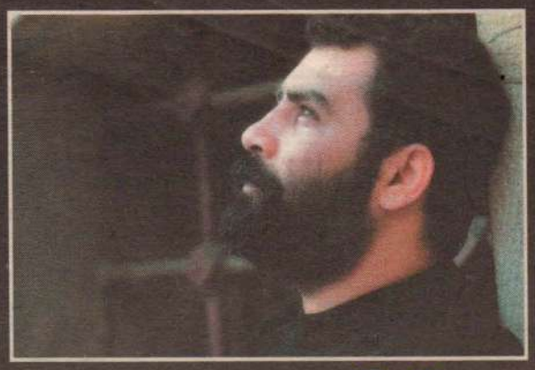
Ocak 2007 - 1

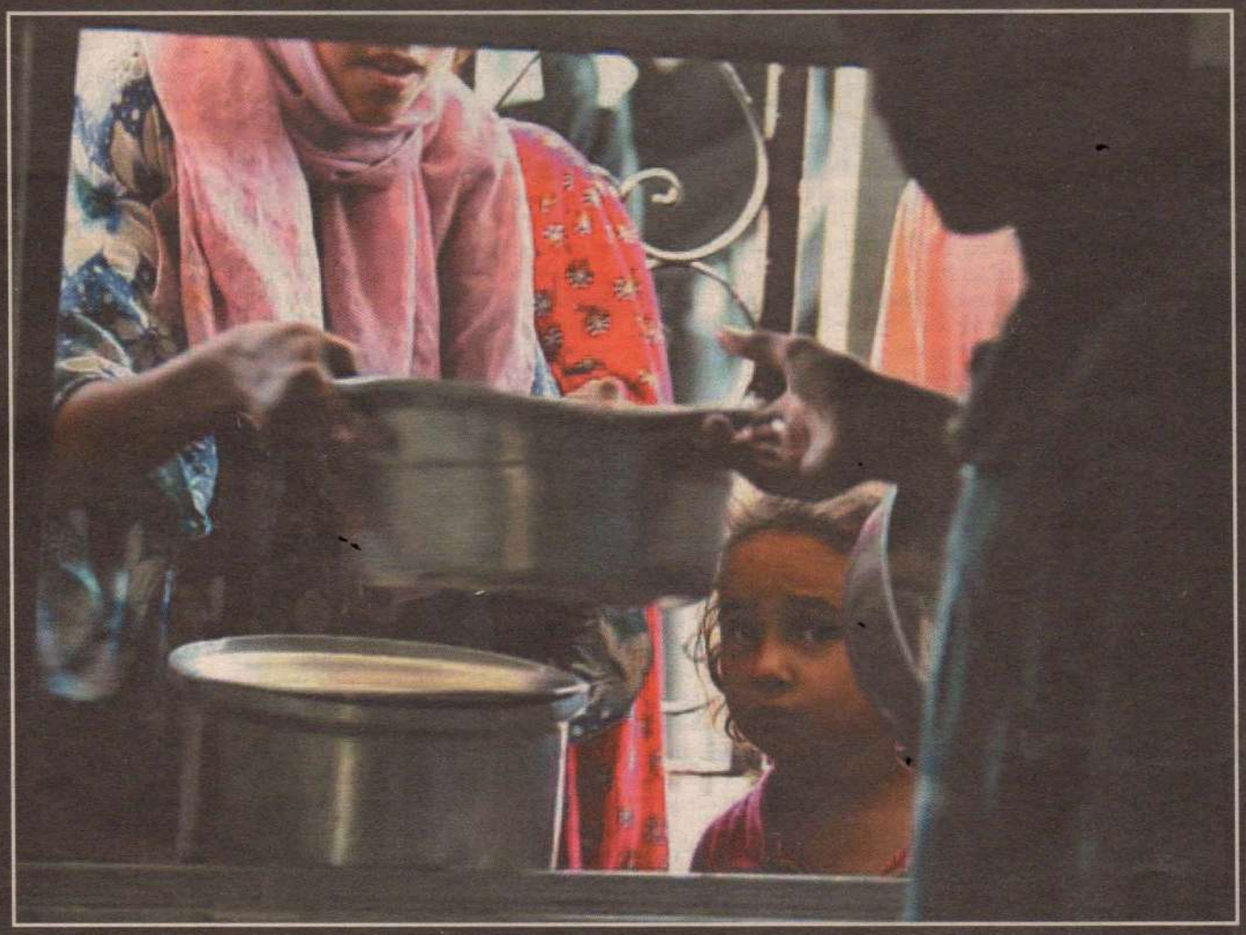
RED

Sayı 4, Ocak'07, 2.5 ytl

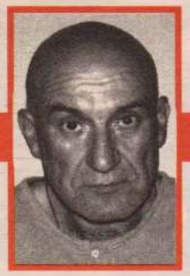
UNUTMADIK GÖZÜM...

her gün biraz daha kapkara duyarak ölümü,
aç ve arkasız, köpekleşerek, yaşamak dersen... bu yürek,

ÇAT DİYE ÇATLASIN LAN!

Akşamsefası

Seçimler yaklaştıkça, biz ölümlülerin gözlerine görünmeyen ve ancak bazı siyasi medyumlar aracılığıyla temas kurabildiğimiz doğa ve insan üstü varlıklar, ortalıkta cirit atmaya başlar...

HAKKI YÜKSELEN (BABA HAKKI)

Seçime doğru...

Meşhur tabirle seçim sathı mailine girildi. Yani yokuşun sonu seçim. Ancak sandığa yokuş aşağı mı, yoksa yokuş yukarı mı gidileceği büyük ölçüde cumhurbaşkanlığı seçimine bağlı. Bir başka yazıda da söylemiştim: Çok dertli bir ülkede yaşıyoruz. Anayasa'yla, yasalarla milimi milimine belirlenmiş prosedürler bile krize dönüşüyor diye, aynı şey seçimler için de geçerli. Malum seçim, hiçbir zaman sadece seçim değildir; hele bizim memlekette. Ev zaten perili, lanetli; her tarafından tekinsiz sesler, tıkırtılar geliyor. Tavan arasındaki sandığın içi de 'şeytan'larla, cinlerle, perilerle dolu. Seçimler yaklaştıkça, biz ölümlülerin gözlerine görünmeyen ve ancak bazı siyasi medyumlar aracılığıyla temas kurabildiğimiz bu doğa ve insan üstü varlıklar, ortalıkta cirit atmaya başlar. Sonra da nasıldır bilinmez, seçim sandığına milli irade veya halkın oyu olarak giren şey, sandıktan sermayenin menfaatleri olarak çıkar. Bir çeşit sihirbazlık gösterisi gibi! Oylarıyla bir partiyi iktidara getirenlerin çoğunluğu, er veya geç pişman olur ama gösteri devam eder gider.

Bunlar gerektiğinde hep beraber halay da çekebilir. Tümü burjuva politikacısıdır çünkü...

'Abi, bunların hepsi hırsız!'

Aslında emekçilerin, yoksulların, ezilenlerin yönetime müdahale edebilmelerinin tek yolu olan siyaset, bizzat o insanların gözünde yalancılıkla, sahtekârlıkla eşdeğerdir. Üstelik emekçilerden yana siyaset yapanların görünür bir iktidar şanslarının olmaması ve çeşitli dönemlerde başlarına gelenler ezilenler için birer derstir. Ayrıca bu kitleler sadece bilinçsizlikten değil, haklı haksız başka birçok nedenden dolayı sola güven duymazlar. Tabii, burjuva partilerine oy verme nedenleri de onlara duydukları sonsuz güven değildir. Kitleler genellikle kendileri için mümkün olana oy verirler. Mümkün olan, onların gözünde bazen olumlu bir değişim, hatta kurtuluş ihtimalini içerse de, genelde var olan durumda Allah, beterinden saklasın mantığıyla sınırlıdır. İnsanlar bunu, "Aslında hepsi birbirinin aynı, ama işte..." veya "Abi bunların hepsi hırsız!" sözleriyle ifade ederler. Farklı olanın veya hırsız olmayanın ise görünür bir gücü ve/veya güvenilirliği yoktur.

Seçim sandığının başına giden emekçi, elbette salak değildir. Ancak imkânsız olanı isteyecek kadar bilinçli ve cesur da değildir. Bir filozof sabrıyla konunun derinliklerini araştırmaz. Genel kanılarla hüküm verir. Her şeyden önemlisi politik sınıf bilincinden, sınıf mücadelesinin deneyimlerinden kaynaklanan bir özgüveni yoktur. Zaten sistem, dört bir koldan sadece emekçilerin bilincini çarpıtmaya değil, aynı zamanda onların özgüvenini de sarsmaya çalışır. Başka türlüsünün mümkün olmadığını söyler; maddi-manevi her türlü terörü uygular.

Ezilenler, bazı istisnai durumlar dışında, oy verdiklerine gerçek bir saygı duymaz. Onların ilkesiz fırsatçılar olduklarını bilirler. Bunda da yanılmazlar. Mesela Türkiye'de hiçbir burjuva partisinin veya siyasetçisinin, kendilerinin ve temsil ettikleri dar çevrenin çıkarlarını koruma dışında, ülkenin geleceğine ilişkin herhangi bir planı ve programı yoktur. Bu memlekette politika denilen şey kısa vadeli çıkarlar için karşı tarafı kıç üstü oturtmaktan ve bir kapkaçtan ibarettir. Ha, haksızlık etmeyelim, bunun bazı istisnaları elbette vardır. Mesela kendilerine 'devlet adamı' da denilen kimi büyük politikacılar, sahip oldukları vizyon sayesinde, egemen sınıflara mutlu ve kârlı bir gelecek öngören projelere sahiptirler. Ancak bu devlet adamlarının emekçiler, ezilenler için uzun vadeli ve hayırlı bir planları yoktur. Emekçilere yönelik politikalar, daha çok düşük maliyetler, kârlılık ve güvenlikle ilgilidir. (Tabii ki, sağlam bir sosyal güvenlik veya iş güvenliği değil, düpedüz polisiye tedbirler!)

Bul karoyu, al parayı!

Kitlelerin siyaseti 'üçkâğıtçılık' ve ilkesizlik olarak algılaması boşa değildir. Siyasi alan bir labirenttir. Bu labirentin içinde doğrudan gerçeğe giden kolay bir yol yoktur. Elbette gerçeği bulmak yine de mümkündür. Bunun bir yolu karşılıklı suçlamaları izlemektir. Birçok gerçek bu kavgalar, suçlamalar sırasında ortaya dökülür. Mesela MHP'deki genel başkan adaylığı kavgasında klasik faşist çizginin son dönemdeki önemli bir temsilcisi, şimdiki genel başkanı suçlayarak, partiyi fikri olarak Türk milliyetçiliği çizgisinden uzaklaştırıp AB'ci ve mozaikçi bir parti haline getirdiğini, beyaz çorap giydiğini iddia ettiği ülkücüleri MHP üst yönetiminden tasfiye etmek istediğini söyledi. Bu arada kendisi de Genel Başkan tarafından ülkücü olmamakla ve karanlık güçlerin adamı olmakla suçlandı. Şahsen ben 'nesnel bilgiler'in ışığında, bazı yorum farklarıyla ve elbette ifadelerin polemik üslubu taşıdığını da unutmadan söylenenlerin önemli ölçüde doğru olduğu kanısındayım. MHP Genel Başkanı, kitleler karşısında esip gürlese de önümüzdeki seçimlerde hükümet veya hükümet ortağı olabilmesi açısından devletin ve büyük sermayenin onayını ancak merkez sağ bir çizgiye yanaşarak alabileceğini biliyor. Seçim meydanlarında, kışkırtılmış ve korkutulmuş kitlelerin oyunu almak için kullanılacak söylemle egemen sınıflar karşısında kullanılan söylemin aynı olamayacağı malum. Ayrıca üçlü koalisyon döneminde gerek AB konusunda, gerekse Tahkim Yasası ve Tarım Reformu vb. konulardaki vatansever tutumu partinin büyük sermayeye, uluslararası sermayeye arıza çıkartmayacağını göstermişti.

MHP, epeydir düzene klasik bir uyum sürecindedir. (Aynı süreci kimi solcularla İslamcılar da yaşadı.) Karşı taraf ise partinin yumuşak karnına çalışarak, partiyi, eğer olmazsa sokağı, dolayısıyla gençliği ele geçirerek siyasi, toplumsal ve etnik gerginliklerde vurucu güç olarak kullanma çabasındadır. Bahçelinin, rutin işler dışında sokağa çıkma yasağı koymasının sebebi budur. Yani karşılıklı söylenenlerin tümü iftira değildir!

Gerçeğe giden bir başka yol da söylenenleri tersinden okumaktır. Ayrıca en üstü örtük konuşmalar bile itiraflarla doludur CHP örneğinde olduğu gibi. Bu parti özellikle cumhurbaşkanı seçimi konusunda yaptığı gürültüye rağmen, bu konuda samimi değildir. Nereden mi anlıyoruz, tabii ki genel başkanının söylediklerinden. Baykal, bir konuşmasında Kendisinin yenilenmesine ihtiyaç duyulan bir parlamentonun Türkiye'nin yedi yıllık geleceğini ilgilendiren cumhurbaşkanlığı seçimini yapması büyük yanlış olacaktır...

Cumhurbaşkanı icranın uzantısı olmamalı. "Anayasaya inanmayan bir kişinin cumhurbaşkanı olması Türkiye'yi sıkıntıya sokar," dedikten sonra aynı konuşmada, erken seçime gidilip de yeniden seçilirse Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığını kabul etmek zorunda olduklarını; Erdoğan olmayacak, ama bu Meclis'ten olmalı derlerse de bunu konuşabileceklerini belir tmektedir.

Bu konuşmanın içinden çıkmak ve bu yoldan gerçeğe ulaşmak bizim gibi sıradan insanların harcı değil. Baykal'ın sözlerini nasıl yorumlamalıyız? Baykal, bu parlamentonun cumhurbaşkanını seçmesinin yanlış olacağını, ancak aynı parlamento Erdoğan'dan başka birini seçerse bunu kabul edebileceklerini söylüyor. Bununla da kalmıyor, anayasaya inanmayan, hem de icranın uzantısı olan birinin, yani Erdoğan'ın seçilmesine karşı olduklarını, ancak, erken seçim yapılması ve bu seçimin AKP tarafından kazanılması halinde Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığını kabul etmek zorunda kalacaklarını belirtiyor. Tam bir labirent manzarası ve ben biraz da kalın kafalılığımdan olacak Baykal'ın ne demek istediğini tam çıkartamıyorum. Baykal, bütün bunları ilkesel nedenlerden dolayı mı söylüyor? Mesela iktidarda CHP olsa, parlamentonun temsil gücü ve cumhurbaşkanı adayının icranın uzantısı olmaması gibi konularda aynı kararlı tavrını sürdürür mü? Yoksa sorun Erdoğanın imanı, siyasi kişiliği ve Türkiye'deki güç dengeleriyle mi ilgili?

Konuşmayı tam olarak anlayamadığım için bütün bunlardan çıkardığım geçici sonuç, Baykal'ın, Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olmasını istemediğidir. Peki gerçek bu mu? Mesela bir Baykal muhalifine göre Baykal, Erdoğan'ın cumhurbaşkanı olmasını istemektedir. Böylece başsız kalan AKP,

seçimi kaybedecek, seçimi kazanan Baykal da başbakan olabilecektir... Olur mu olur!

Cehennem azabı

Bütün bunlardan sonra insan kaçınılmaz olarak kendini bitkin hissediyor. Darmadağın olan kafam, Vatikan'da bir grup teoloğun ileri sürdüğü, "Aslında kıyamet çoktan kopmuştur; bizler şu anda cehennemde azap çekmekteyiz" iddiasına gidiyor. Sonra birden önceki merhum Papa II. Jean Paul'ün, "Cehennemde günahlarımızın cezasını ateşlerde yanarak veya kazanlarda kaynayarak değil, derin bir iç sıkıntısı ve ruh acısıyla çekeceğiz," mealindeki sözlerini hatırlıyorum. Tekrar kendime geldiğimde de Baykal'ın sözlerinin ilkesel bir önem ve içtenlik taşımadığı sonucuna varıyorum.

Başka partilerden de örnekler verilebilir. Ancak bu iki partiden söz etmemin nedeni, son zamanlarda konuşulan müstakbel bir CHP-MHP koalisyonudur. Bu iki milliyetçi parti bir çeşit cilveleşme dönemi yaşıyor. Aslında bu koalisyon son derece uygun bir formül; AKP'nin sermayenin adına gerçekleştirmeye çalıştığı, ancak bu partinin aslında 'gayrı milli' veya 'Atatürk ve laiklik karşıtı' olduğu gerekçesiyle, karşı çıkılan bir takım siyasi işleri milliyetçi bir koalisyonun yapması mümkün olabilir. Hani sınıfın en azgın çocuğunu sınıf başkanı yaparak sükûneti sağlarlar ya, işte öyle. Ben şahsen CHP ve MHP'nin koalisyonları döneminde askerlerin de desteğiyle, 'Hem ağlarım, hem giderim' diyerek ve bağırlarına taş basarak sermayenin yolunu açmak ve ülkenin geleceği için gereken her şeyi yapabileceklerini düşünüyorum. Bu arada Mehmet Ağar'ın da epeydir uyandığı Kürt mevzuunun çözümü de dahil olmak üzere!

Tabii bu süper milliyetçi koalisyonun kimi zaman girişeceği milliyetçilik gösterilerinin aşırı boyutlara varmaması ve 'memleket hizmetleri'ni aksatmaması için karşılıklı bir iç denetim zaruridir. Bu durumda Devlet Bahçeli'ye koalisyon ortağını sakinleştirme konusunda büyük iş düşmektedir! AKP'nin ayağının tökezlemesi halinde büyük bir ihtimalle böyle bir koalisyon hükümeti kurulacaktır. Siz Baykal'ın, "Şimdilik düşünmüyoruz," dediğine bakmayın; öyle diyorsa mutlaka düşünüyordur. Tersten okuyun dedim ya! Zaten ortada ideolojik, politik bir engel de yok. Gerisi zaten biraz fırsatlara, biraz da midelerin kaldırmasına bakar.

Siyasi dürüstlük, tutarlılık ve ilkeli olmak gibi konulardan bahsediyordum değil mi; ama boşa konuştuğumun farkındayım. Adama, "Adın ne?" diye sormuşlar, o da, "Mülayim," diye cevap verince "Sert olsan ne yazar?!" demişler ya, aynen öyle. Bu partiler ve politikacılar dürüst olsalar ne yazar; sermayeye hizmet ettikten sonra. Bir dürüstlük abidesi olarak tanımlanan Ecevit için, "Hırsız değildi, devletin tek kuruşuna el sürmemiştir," derler; ne diyelim, Allah razı olsun!

Zaten kişisel olarak dürüst insanları bile politik olarak üçkâğıtçı durumuna düşüren şey, sermaye düzenine hizmet etmek zorunda olup da emekçilerden, ezilenlerden oy istemeleri değil mi?

Darbe!..

Ezilenlerin siyasetten bu kadar uzak; siyasetçinin ve siyasi partilerin bu kadar itibarsız, ilkesiz ve güçsüz olduğu bir memlekette elbette asıl önemli işler 'iyi saatte olsunlar'ın denetimindedir ve böyle işlere de ancak Rufailer karışır! Tabii sık sık da darbe söylentileri çıkar. Son zamanlarda olduğu gibi. Aziz Nesinin Ölmüş Eşek hikâyesindeki eşek misali, 'Korktuğun şeyi görmezlikten, duymazlıktan gel!' ilkesine uygun davranıp konuyu en azından ortalık yerde tartışmamak da bir yöntem tabii; ama yine de insanın içine bir kurt düşüyor. Ayrıca birileri mutlaka bir yerlerde tartışıyordur; o nedenle biz de bir yerinden mevzua girelim.

Liberal hurafeler

Tecrübelere dayanarak şunu söyleyebiliriz: Öncelikle, "Darbe hiçbir şeyi çözmez, o nedenle darbe olmaz," anlayışına güvenmeyin. Darbenin bir şeyleri çözemeyeceğini biz bilsek de darbeciler bilmiyor olabilir! Ayrıca darbeler kimi zaman birçok sorunu, özellikle de egemenlerin sorunlarını çözebilir. 12 Eylül örneğinde görüldüğü üzere. Üstelik darbecilerin öğrenme ve geçmişten ders alma kapasitelerinin çoğu zaman darbe karşıtlarından daha fazla olduğunu unutmayalım; örgütlenme ve planlama yetenekleri de cabası.

Darbenin piyasaları altüst edeceği, yabancı sermayeyi kaçıracağı, Avrupa yolumuzu kapayacağı, bu nedenle darbe olmayacağı anlayışı da asıl olarak sermayenin ve serbest piyasanın demokratikliği üzerine kurulu liberal bir hurafeden kaynaklanmaktadır. Bir kere sermaye, özellikle liberal dönemlerinde demokratik olmaktan ziyade özgürlükçüdür; tabii sözünü ettiğimiz özgürlük, girişim özgürlüğüdür. Bu özgürlüğüne dokunulmadığı sürece, anlaşamayacağı rejim yoktur.

Zaten Türkiye'de iktidara el koyacak darbecilerin yapacağı ilk iş, halka laiklik, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğü üzerine nutuklar atarken, yerli ve yabancı sermayeye de en kesin garantileri vermek olacaktır. Ayrıca askeri bir rejim, emeği daha da ezerek, ekonomik ve sosyal hakları daha da budayarak, özelleştirmeleri daha da ileri taşıyarak ülkeyi yabancı sermaye için şimdikinden bile çekici kılma yoluna gidecektir. İstikrar her zaman demokrasi ve siyasi özgürlük anlamına gelmez; kimi zaman da bir dönem Şili'de, Arjantin'de olduğu gibi kanlı bir baskı anlamına gelebilir. Sermayeyi çeken şey sadece huzur ve sükûn olsaydı, patronlar öncelikle mezarlıkların özelleştirilmesini isterlerdi. Onlar ölüleri değil, sömürebilecekleri dirileri tercih ederler. Kapitalistleri bir yere çeken şey esas olarak düşük maliyetler ve yüksek kârlardır. Güvenliği devlet nasılsa sağlar. Zaten neo-liberalizmin devletten beklediği tek hayır da budur.

Şu ünlü piyasaların hangi şartlarda paniğe kapılacağını, sıcak paranın ne zaman kaçacağını ben bilemem, bu işlerden anlamam; ama mesela bazı memleketlerde aşırı serbest sermaye hareketlerine kısıtlamalar getirildiğinde yabancı sermayenin kaçmadığı görüldü. Kaldı ki kısa bir süre önce Tayland'da yapılan darbenin ardından bile sermayenin öyle hemen kaçmadığını, piyasaların perişan olmadığını gördük. Demek ki sermaye kimilerinin zannettiği kadar ürkek bir şey değil; hatta ben sermayenin, ciğerin kokusunu aldığında, 'kapıdan kovsan da bacadan girecek kadar arsız bir kedi' olduğu kanısındayım.

Avrupa kapısı

Avrupa kapısının kapanması mevzuuna gelince. Bakın bu önemli, ama o kadar da değil. Bugün kapanır, birkaç yıl sonra seçimler yapılır ve yeniden açılır; hem de bu defa ders alındığı için ardına kadar. Yani bu yol zaten uzun bir yol, daha on beş-yirmi senesi var. Hem bakalım o zaman ekonomik birliğin dışında bir AB olacak mı? Darbecilerimiz bütün bu ihtimalleri hesaplayacaktır. Öyle ya sonu belli olmayan bir şey için öyle haybeye demokratik haklar falan verilmez. Ayrıca AB üzerinden demokrasi hesabı yapanların, bu birliğin aynı zamanda ayrı ayrı devletlerden, milletlerden, şirketlerden ve menfaatlerden oluştuğunu, bunların rekabeti içinde (Ağzımızdan yel alsın!) cuntamızın ve sermayemizin kendisine çeşitli yollar ve ortaklar bulabileceğini de unutmamaları gerekiyor. Öte yandan bu AB işi bizde liberal bir tapınma nesnesine de dönmüş durumda. Hani Allah'ın yolundan gitmek gibi bir şey; bütün ömrünü ibadetle geçirirsin, ama neticesi ancak öbür taraftadır. Tabii o da varsa!

Unutmamak gerekir ki, Türkiye'de darbe mevzuuna girildi mi hesaba katılacak asıl unsur AB değil, ABD'dir. (O D harfi çok şey fark eder.) Bu memlekette devrim ve sosyalizm mücadelesi haricinde, politik olan hemen her şey ABD'nin doğrudan veya dolaylı iznine ve onayına bağlıdır. ABD son tahlilde rejime değil hizmet durumuna bakar. Sistemin özüne dokunan bir şey yoksa, Kongre komisyonlarının işkence raporları, tavsiye kararları ve bir an önce demokrasiye dönülmesi çağrıları eşliğinde eleştirel desteğini esirgemez! Zaten darbeciler de sistem dışı işlere tevessül etmezler. D. Guérinin de söylediği gibi, "Hiçbir siyasi rejim, ekonomik iktidarı elinde bulunduran sınıfa karşı hükümet edemez." Asıl mesele de budur.

'Onlar' ve uzman görüşü

Bunları söylerken amacım hırsıza yol göstermek değil, Darbe olmaz! diyenleri, tezlerini daha sağlam temellere dayandırmaları konusunda uyarmak. Aynı uyarıyı onları tam 44 yıldır tanıyan uzman bir yazar da yapıyor. (Onlar deyince, o ürpertici filmi hatırladım nedense!) Yazar, "İşte Türkiye'deki diğer koşullar ne olursa olsun, bu temel düşünce sistemine (Atatürkçü-laik düşünce) ters düşen gelişim halinde, TSK'nın Atatürkçü kamuoyu ile birlikte umutsuzluğa düşmesi olasılığının yaratabileceği durumları düşünmek istemiyorum... Yoksa kimi meslektaşımın en geçerli sandıkları gerekçelerin en olmasını istemediğimiz olasılıkları engellemede neden pek geçerli olamayacaklarını izaha çalışacağım. Korkunun ecele engel olamayacağına inandığım için," diyor.

İşte böyle, bu durumda insanın güvendiği dağlara kar yağma ihtimali de çok fazla. Ben şahsen bir darbe ihtimaline karşı piyasalardan, sıcak paradan, AB'den daha çok mesela 1920'lerde Almanya'daki Kapp darbesini bir genel grevle engelleyen örgütlü işçi sınıfına veya Venezuela'daki Amerikancı askeri darbeyi alaşağı eden işçilere ve kent yoksullarına (E. Özkök ve Sarkozy'nin meşhur ayaktakımına) güvenmek isterim.

Darbe sözü insana hemen tankları, köşe başlarını tutmuş askerleri falan hatırlatıyor. Büyüklerimizin işine karışmak gibi olmasın, ama işin daha ince, başkalarınca daha kolay sindirilebilir yöntemleri de var; 28 Şubat örneğinde olduğu gibi. Üstelik mafya usullerini de unutmamak lazım. Bu âlemde bütün işler kafaya sıkılarak halledilmez. Dayak, tehdit, kaçırma, zorla senet imzalatma, dizine sıkma vs. daha birçok yöntem var. Hatta öyle bir baskı kurarsın ki, adam adeta kendi rızasıyla her şeyden vazgeçer; yani post-modern çağda bir yolu bulunur! Üstelik daha ince yollarla dış dünyanın idaresi ve sonraki pazarlıklar da kolaylaşabilir.

Bu arada darbe deyince artık herkesin aklına öncelikle İslamcılar, Kürtler geliyor. Sosyalistlerden, devrimcilerden bahseden bile yok. Kimi zaman da 'yıkıcı'lar adı altında son sırada yer alıyoruz; vallahi insanın kalbi kırılıyor...

mantar tarlası

"Leyla Hanım yine The Marmara Otel'in roof'undaymış. Barda oturmuş içkisini yudumlarken, bara dekoratif olarak konulan parmak sucuğu gerçek sanıp, dişlerini geçirivermiş. Leyla Hanım'ın iki ön dişi plastik sucukta kalmış. Leyla Hanım, "Niye uyarmadınız" diye kıyameti koparmış. Sonra da otelin diş masraflarını karşılamasını istemiş..."

Dedikodu yazarı Bekir Saçar... Tabii ortalıkta gördüğü sucukları dişleme işi de, diş masraflarını karşılatma işi de ayrı birer vaka. Ne diyelim, milletimize büyük geçmiş olsun...

●●●

"Haremimize varana kadar girdiler... Önce haddini bil. Sen, kendi kendine çeki düzen ver. Sen kendi haremine sahip çık... Hiç kimsenin haremine girmedik... O bizim edep kurallarımız, ahlak anlayışımıza ve kurallarımıza sığmaz..."

R. Tayyip Erdoğan... Pardon, biz kaçırdık, memlekette birileri haremağası mı oldu?

●●●

"Hayatlarında iki koyun gütmemiş olanlar kalkıp diyorlar ki erken seçim!.."

Yine R. Tayyip Erdoğan. Eh burada esas mantar, kendini koyun yerine koyduran bizler oluyoruz bi parça ama...

●●●

"Toplumun adalete olan inancı o kadar zayıfladı, öfkesi o kadar arttı ki anketlerde 'idam cezasının kaldırılması yanlış oldu' diyenlerin oranı yüzde 63 çıkıyor. Ben de o yüzde 63'e dahilim!"

Vatan'ın 'android' yazarı Ruhat Mengi'ye 'Aferin!' diyoruz...

●●●

"CHP'nin Sayın Genel Başkanı, yeni bir genel merkez yapıldı, sadece Grup toplantısı için geliyor Meclis'e, oval ofisinden çıkmıyor hiç"

AKP milletvekili Abdullah Erdem Cantimur... Bu 'sayın' diye başlayan konuşmalar çok erotik oluyor, değil mi?..

●●●

"Ne ilgisi var oval ofisle? Oval sensin! Ayıp! Asabını bozma milletin akşamüstü. Ne bu yahu? Ne ovali movali ya, ne ovali?!"

CHP Antalya Milletvekili Feridun Baloğlu, Cantimur'a yönelik olarak, "Oval sensin!" diye başlıyor, yalnız, "Ofis de sana..." diye devamını getiremiyor...

●●●

"Bir gel de oval ofisi gezdireyim sana"

CHP Ankara Milletvekili Zekeriya Akıncı, AKP'li Abdullah Erdem Cantimur'a ahlaksız teklifte bulunuyor... Ardından, "300 bin dolar!.. Bir gece daha..." dediği rivayet ediliyor...

●●●

- Siz tek gecelik aşk için bir kadına öyle bir para verir misiniz?
- Ben veririm; 150 bin de veririm, 300 bin de... Ama döverim de!
- Ne kadar döversiniz?
- Parayı geri alıncaya kadar döverim.

Tiyatrocu olduğu iddia edilen Behzat Uygur... Aslında biz de kendisini eşek sudan gelinceye kadar dövmek istiyoruz. Bi ara uğrarsa...

●●●

"R.T.E'nin Köşk yolunu kesme senaryolarının içinde şu günlerde en fazla rağbet gören '100 milyon dolar 100 vekil' başlıklı olan plan; yaklaşık son bir yıldır 'çekirdek kadrosu' emekli memurlardan (bu memurlar yıldızlı mı yıldızsız mı tahmin edin ve de bunlarla ortak hareket eden bir de -medya patroncuğu -olduğu söyleniyor) mütevveli bu ekip bütün kaynaklarını hareketlendirip 100 milyon dolar aramaya başlamışlar, son aylarda Ankara'da bazı çevrelerdeki parola bu; 100 milyon dolar 100 AKP'li vekil."

Akşam Gazetesi komplo yazarı Güler Kömürcü... Anlaşılan ahlaksız teklifler almış başını yürümüş... Ama o milletvekillerinin tanesi 1 milyon dolar etmez ki...

canavar gibi şirket

Şimdi bu Shell şirketi - İngilizcesi 'Shell Company' olduğu için Shell'de çalışanlar 'Shell şirketi' diyor, Türkçeyi sonradan öğrendiler ya!- ülkenin yaşadığı en büyük ekonomik krizlerden biri olarak gösterilen 2001 krizinde Türkiye'ye yatırım yapmakla övünüyor. Shell'in Türkiye'de istasyonlar dışında bir de İzmit Derince'de madeni yağ üreten bir fabrikası var. Neyse, işte, bu Shell 2001 yılında birçok işyeri kapanırken, işçilerini atarken paraya kıyıp 2 milyon dolarlık yatırım yapmış! Ama inceleyip baktığınızda, bu 'yatırım'ın kapasite artırımıyla falan ilgili olmadığını görüyorsunuz. Fabrikanın bahçesinde, sevk edilecek yağların bekletildiği bir alanın üstünü kapatan malzeme değiştirilmiş, bunun için de yaklaşık 2 milyon dolar harcanmış.

Saf saf, "Yaa bak, görüyor musunuz, adamlar bu ülkeye yatırım yapıyor," falan diyebiliriz. Ama işin aslı öyle değil, kısaca özetleyeyim: Shell'in Amerika'daki madeni yağ fabrikasından emekli olanların çoğunda kanser vakasına rastlanmış, önemli bir kısmı da akciğer kanseri olmuş. Nedeni araştırılınca fabrikanın bahçesindeki bazı bölümleri kapatmak için kullanılan malzemenin kanserojen olduğu görülmüş. Doğal olarak Shell, durumu anlayıp dava açan emekli işçilerine 40 milyon dolara yakın tazminat ödemek zorunda kalmış.

Başka ülkelerde tazminat ödemek istemeyen, ödenecek tazminatları üst üste koyduğunda fabrikaların yapacağı harcamanın önemsenmeyecek bir miktar olduğunu gören Shell yöneticileri, fabrikalarına talimat yollamış ve tüm kaplama malzemeleri değiştirilmiş. Fabrikaların yöneticileri işin iç yüzünü bildiği halde, böbürlenerek, "Kriz zamanında yatırım yaptık" diye övünüyor. Amaaan ne olacak?! Ne de olsa üçüncü dünya ülkesiyiz, safız ya!..

ESİN ZEYNEP

koç gibi üniversite

Geçenlerde, içinde bulunduğum üniversitenin fakültelerinden birinin temel atma törenine, merak duygumun da teşviki ile, "Bu temel atma töreni denilen şey de ne ola ki?" diyerek, katıldım. Tören alanına vardığımızda ne göreyim: her birinin elinde yaklaşık 20 cm uzunluğunda birer bıçak bulunan kelli felli iki adam, bir yandan koç olduğu her halinden anlaşılan hayvancağız kaçmasın diye boynuzlarından tutuyor, bir yandan da ellerindeki bıçakları bileyerek az sonra başlayacak olan merasime hazırlık yapıyordu.

Yol, köprü, kavşak, mağaza, dükkan gibi açılışlarda; düğün, sünnet gibi törenlerde, hatta ve hatta THY'nin Teknik Uçak Bakım Başkanı Şükrü Can'ın "Bizde adettir. Her uçak alındığında ya da geri gönderildiğinde kurban kesilir. 11 uçak için ayrı ayrı kurban kesmek yerine THY Teknik'te deve kestirdik," ifadesinden anlaşılacağı üzere, uçak alım-satımlarında bile görmeye bir şekilde alıştığımız adak kesme 'ritüel'inin bilimin aydınlık yüzünü yansıtması gereken bir kurum olan üniversitenin temel atma töreninde dahi karşımıza çıkması benim açımdan son derece şaşırtıcı bir deneyimdi diyebilirim.

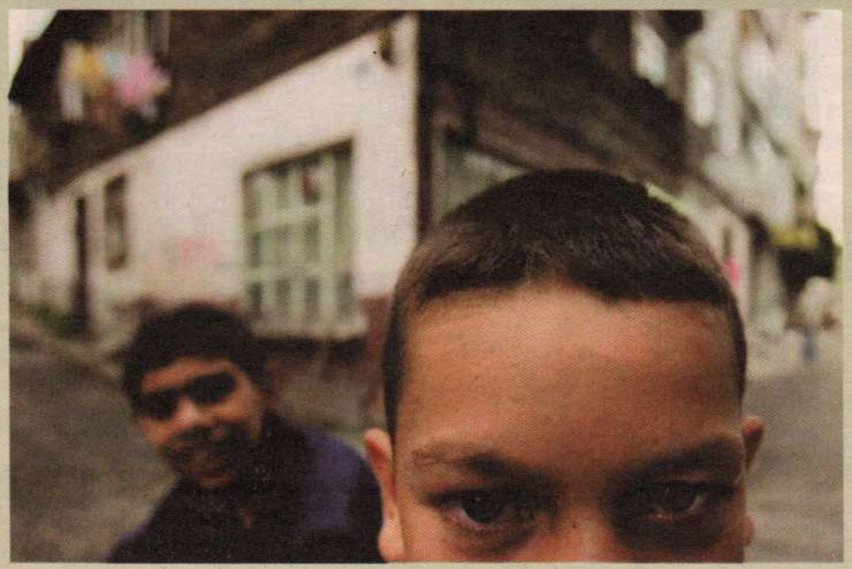
İşin daha da ilginç tarafı ise bu işe birkaç kişi dışında çoğunluğun şaşırmamış hatta ve hatta bu tür törenler için adak kesme işini olağan karşılamış olmasıydı. Öbür törenlerde kesilen kurbanları daha hazmedememişken, bilim ve eğitimin merkezi olması gereken kurumlarda şamanizm ve cahiliye dönemi Araplarından kalma bu geleneksel inanış ve adetlere böylesine bağlı olunmasını yadırgamamak, bu durumu hayretler (çoğul kullanıyorum ki durumun boyutu anlaşılsın) içinde izlememek elde değil doğrusu. Sanki bir küçük ya da büyük baş hayvan 'hakkın rahmetine' kavuşturulmasa atılan temel sağlam olmayacak, yapılan bina rihter ölçeğine göre '4' şiddetindeki bir depreme bile dayanamayacak. Sanki o hayvancağız kesilmese bin türlü musibet çıkacak, bina zamanında tamamlanamayacak, insanlar açıkta kalacak. Sanki bir koyunun (koç, dana, deve, düve de olabilir) kanı akıtılmasa, orada yapılan bilimsel çalışmaların hayrı olmayacak, bu çalışmalar o çok mühim uluslararası indekslerde yer alamayacak.

Uzun lafın kısası, gelenekselciliğin, Batılcılığın dört bir tarafımızı kuşattığı, rasyonel aklı yansıtması beklenen kurumlarımızı bile ele geçirdiği ortada. Peki ya şimdi ne yapmalı, bu kurumlarımız nazara gelmesin diye kurşun mu döktürmeli?

EZGİ DENİZEL

O MAVİ OTOBÜS
55-Y Gaziosmanpaşa-Yenibosna Metro

Ankara Yüksel Caddesinde birkaç akşam takılırsanız, kuvvetle muhtemeldir ki, siz de karşılaşacaksınız o çocukla. 11-12 yaşlarında, oralarda mendil satan ve fakat bunu çok da ilginç bir şekilde yapan bir çocuk. Mendil almazsanız yalvarmaz size, eteğinize asılıp duygu sömürüsü de yapmaz, bir matematik sorusu sormanızı ister, cevabı doğru bilirse mendil almanız şartıyla. Türevi, integrali, çok basamaklı sayıların çarpımlarını falan ezberden bilir. Hayretler içinde kalır ve çaresiz alırsınız mendili. Bir süre daha aklınızı meşgul eder bu cin gibi mendilci, sonra unutur gidersiniz.

Ama benim aklından çıkmıyor bu çocuk nedense. O çocuğun, onun gibi diğerlerinin, sokakta yaşayan, dilenen, hurda toplayan, sırasında yol kesip adam gasp eden, sırasında elindeki naylon torbadan içine derin nefesler çekerken görüp korktuğumuz, kapkaççı diye sövüp saydığımız, ana babalarını suçladığımız, bazen acıdığımız, çoğu zaman görmezden geldiğimiz o çocukların niye sokakta olduklarını düşünmek, sorgulamak dönüp dolaşıp kapitalizmle yüz yüze getiriyor beni. Bir sosyal demokratın, bir müslümanın, liberalin, faşistin ya da safdil hümanistin yapacağı yorumlar, vereceği tepkiler ilk bakışta birbirinden farklıymış gibi görünse de esasen kapitalizme çatmamakla malul ve birbirinden öz itibarı ile farklı olmayan yorum ve tepkiler olacaktır.

O çocuğun ve kader arkadaşlarının sokakta yaşamalarıyla kimilerinin kıymetli evlatlarının özel okullarda okuyor oluşu arasındaki nedensel ilişkiyi göremeyenler; her İsviçre'ye koleje yollanan çocuğa karşılık sokağa birkaç çocuğun daha mahkum olacağını düşünemeyenler; açılan her özel okulun onlarca çocuğun daha sokağa düşmesi pahasına olacağına kafası basmayanlar; özelleştirmelerle, dış borç ödemeleriyle, IMF ile, maliye bakanının villaları ve başbakanın düğün hediyesi altınları ile, Irak'ın işgali ve Lübnan'a asker gönderme ile, patronlarla sendika ağaları arasındaki kirli ilişkiler ile, solcu kisvesi altında emperyalist tekellerin çıkarlarını vazedenler ile, yani kapitalizmin kendisi ile o çocukların gerçekliği arasındaki basit ama kopmaz bağlantıyı algılayamayanlar niyetlerini değilse zekalarını sorgulamalıdırlar önce. Şikayet etmeye hakkınız var mı? Steril, korunaklı, rahat yaşamlarınıza bir şekilde giriyor o çocuklar, girecekler, güzellikle olmazsa zorla. İşte o zaman kime söveceğinizi iyice bellemeli şimdiden. Hayat gerçekten pahalı, hem de ne paha...Ve de acımasız...

***

Yenibosna'dan Gaziosmanpaşa'ya gidecekseniz ve de aceleniz varsa kesinlikle binmeyin bu mavi otobüse: 55-Y Gaziosmanpaşa-Yenibosna Metro... Tek vasıta oluşuna falan da kanmayın, varsın iki vesait olsun, daha çabuk gidersiniz. Ahmet Kaya'nın Fabrika Kızı şarkısındaki mavi otobüsü merak ediyorsanız fakat, o otobüs bu otobüstür, binin bir cumartesi akşamı. Arka Mahalle çocuklarını, Tezgahtar Nebahat'leri, ütücü Namık Usta'yı, overlokçu Nermin'i tornacı çırağı Memet'i, hamal Hüseyin'i, sıvacı Muharrem'i ve diğerlerini, yani Ahmet Kaya'nın insanlarını göreceksiniz o otobüste.

Elleri kendilerinden büyük kir pas içinde çırak çocuklar; pazar günü kaçamak bir buluşma ayarladığı karşı atölyedeki makineci çocuğu düşünmekten yanakları kızarmış işçi kızlar; oğlanın okuldan istedikleri parayı nasıl denkleştireceğini düşündüğü yüzündeki sıkıntıdan anlaşılabilen, daha 35'inde olmasına rağmen en az 50'sinde gösteren ve iki parmağını makineye vermiş marangoz ustası; hafta sonu okula gitmeyen oğlunu da elinden tutup iş yerine getirmiş, yüzüne yansıyan yorgunluğa, akşam ne pişireceğinin ve kocasının zorbalığına nasıl karşı koyacağının kaygısı karışmış, üzerinden renk renk iplikler sarkan anne işçiler; son çıkan cep telefonu modelleri ve İddaa kuponları üzerine koyu bir muhabbete dalmış bıçkın delikanlı işçiler; sabah otobüse binince çıkardığı başörtüsünü inmeye yakın geri giymeye niyetlenen ve abi korkusundan ödü kopan reşmeci kız; okuldan alıp yanında çırak olarak işe başlattığı oğluna bijon sıkmanın inceliklerini anlatan lastikçi; o gün patronun oğlu tarafından depoda sıkıştırılmış olan ve hâlâ sinirinden ağlayan ortacı kız ve daha nice memleket insanı göreceksiniz o mavi otobüste.

Sendikasız, sigortasız üç kuruşa işçi çalıştıran atölye ve iş yerlerinin yoğunlukta olduğu mahallelerle, oralarda çalışan işçilerin yaşadığı mahalleler arasında dolanır durur bu mavi otobüs.Yenibosna, Şirinevler, Bahçelievler'in arka mahallelerinden geçerek Merter, Haznedar, Güngören, Esenler, Bayrampaşa ve daha bir sürü mahalleden geçerek Gaziosmanpaşa'ya gelir otobüs ve haliyle kara İstanbul'un neredeyse tamamını dolaştığı için de iki-ikibuçuk saati bulur bir seferi. Üst üste, yan yana insanlarla dolu mavi otobüs, üst üste yan yana çirkin binaların aralarından, dar, pis sokaklardan akar gider.

Patronların iş yerleriyle işçilerin evleri arasında yapılan taşımacılığın ardında, aslında o işçilerin emekleri, alın terleri, yaşamları, dünyaları, insanlıkları ile o patronların cepleri, banka hesapları, lüks araba ve malikaneleri, karılarının konken partileri ve sıpalarının zibidilikleri arasında daha büyük bir taşıma olduğunu görürsünüz o otobüste. Ve bu hakikati görmekle yumruğunuzu sıkar, kenar mahallelerin çirkinliğinden, şehri kirlettiğinden, trafikten, memleketin imajından ve suçunu yoksullara attıkları bir sürü sorundan şikayet eden ilk 'Beyaz Türk'ün burnunun üstüne indirmek istersiniz o yumruğu.

Ve fakat burnun üzerine yenilecek okkalı bir yumrukla sıyıracağını sanan 'Beyaz Türk' de hayati bir yanılgı içindedir. Ormanı kesip içine kondurduğu malikanesinin içinde o işçilerin alın terinden damıttığı içkisini yudumlarken gecekondulaşmadan şikayet etmek; kamyon küçüğü ciplerinin içine tek başına kurulup mavi otobüslerin yarattığı trafik sorununa sövmek; haftanın altı günü 10-12 saat köpek gibi çalıştırdığı işçiler pazar günü şehre inince iğrentiyle karışık bir rahatsızlık duymak... serbesttir şimdilik.

Ama o işçiler günün birinde onları sırtından atıp da üstlerinde tepinmeye başlarlarsa; o mavi otobüslerin direksiyonuna bir işçi geçer de ciplerin üstüne kırarsa direksiyonu ne şikayet ne küfür hiçbi şey işe yaramayacaktır. Burnunun üstüne yumruğu mumla arayacaklardır.

Aha buraya yazıyoruz...

ÜMİT DERTLİ

Çöpten çıkan hayatlar

Nüfusun çoğunluğu evlerinde, ekrandaki silikon magazin aşklarına kilitlenmiş, her akşam daha yüksek dozda 'sakinleştirici' alırken, sokaklarda usul usul çöpleri karıştıran, oralardan kendilerine ve ailelerine birer hayat kurtarmaya çalışan insanlar da var...

CAHİDE SARI

1980'lerde üretimin örgütlenmesi ve hayatın düzenlenişinde yeni bir dönem başladı. Emperyalizme bağımlı ülkelerin 'ağır borçlu' olarak katıldığı bu yeni dönemde, IMF ve Dünya Bankası direktifleri ile kısıtlı sosyal devlet uygulamalarına son verildi ve devlet güdümünde ya da sahipliğinde yürütülen üretim ve hizmetler, özelleştirmelerle özel sektöre ve çokuluslu şirketlere devredildi. Tüm dünyada 'sokak işleri' de bu sürecin doğal bir sonucu oldu.

Türkiye'ye baktığımızda, metropoller, köyleri boşaltılmış ve kentlerinde işsizliğin genel bir kaide olduğu Doğu'dan göç alıyor ve ortada yaşamı idame ettirecek bir iş olmayınca, insanlar ekmeklerini 'sokaktan' çıkarmaya çalışıyor. Bu çaba, farklı gayrı meşru alanlara yönelme biçiminde açığa çıkabildiği gibi, çöplerden yeni bir yaşam kurmaya kadar çeşitli 'kayıt dışı' alanlara kadar genişliyor. Aslında bir hayatta kalma stratejisi olarak başvurulan çöpten atık toplama işi dünya çapında pek çok yoksulun işi haline geldi. Bu yoksul kesimler bütün yoksullar içinde en yoksul kesimi temsil ediyor. Çöpten atık toplamak, genellikle hayatta kalmak için son şans olarak değerlendiriliyor.

Çöpün toplanması, ayrıştırılması ve yeniden dönüşümü işleri belediyelere ait bir sorumluluk olmasına rağmen, Türkiye'de ve pek çok emperyalizme bağımlı ülkede bu iş, özgün koşullarda gelişiyor, giderek toplumun ekonomik ve etnik olarak en alt tabakaları için bir hayata tutunma aracı haline geliyor. Mısır'da çingeneler, Hindistan'da kast sisteminin en alt tabakasındakiler, Latin Amerika ülkelerinde yerliler tarafından yürütülen bu iş, Türkiye'nin metropollerinde, zorunlu göçün ardından Kürtlerin yürüttüğü bir iş. Dolayısıyla Türkiye söz konusu olduğunda, bu işin doğuşu, ekonomik krizlerin de ötesinde, devletin politik yöneliminin bir sonucu.

Çöpü geri dönüşüm için ayrıştırma işi tüm aile üyeleri ile birlikte gerçekleştirilen bir faaliyet. Erkekler, genellikle apartman ve site önlerine ya da kent merkezinde belediyenin çöp kutularına bırakılmış çöpü ayrıştırdıktan sonra bu çöpü, çuvallar bağlanmış arabalarına yükleyerek oturdukları evlere getiriyor. Evler genellikle ardiyelerin olduğu bölgenin hemen yakınına kurulmuş ve çoğu kiralık gecekondular. Evlere getirilen ayrıştırılmış çöpler, buralarda kadınlar ve kız çocuklar tarafından balyalanarak bahçede biriktiriliyor. Miktarına bağlı olarak mahalledeki ardiyeye teslim edilen ayrıştırılmış çöpler, ardiye sahipleri tarafından daha büyük depolara ve oradan da geri dönüşüm fabrikalarına satılıyor.

Hastalık çok, çare yok

Bu işte herhangi bir sosyal güvenceden söz etmek mümkün değil elbette. İşin kendi doğasından kaynaklanan pek çok hastalık karşısında çalışanların tümü çaresiz. Özellikle kış mevsiminde açık havada, kar, yağmur ve çamur içinde çalışma koşulları çok daha ağırlaşıyor. Günlük 300 kilo işe yarar çöp toplamak için 8 yada 10 kilometre yolun çöp arabalarıyla birlikte kat edilmesi ve ortalama 10 saat çalışılması gerekiyor. 300 kilo kağıt için toplayıcılara ödenen paranın bugünkü piyasa karşılığı 18 YTL civarında. İlk elden çöpten kağıdı ayrıştıranlardan geri dönüşüm fabrikasına gidene dek en az 3 kez el değiştiren çöp, geri kazanım fabrikasına kilosu 20-25 kuruştan satılıyor. Bu fiyat toplayıcıların topladıkları kağıda ardiye sahibi tarafından ödenen miktarın yaklaşık 4 katı.

Yaşamını çöpten çıkaranlar, genellikle ardiyelerin hemen yanına kurulmuş oldukça kötü koşullara sahip gecekondularda yaşıyor. Yaz mevsiminde mevsimlik olarak bu işi yapmak üzere gelenler de var. Bu kişiler 6-10 kişilik kiralık bekar evlerinde oturuyor.

Dertler bunlarla da sınırlı değil. İ. Melih Gökçek'in başkanlığındaki Ankara Büyükşehir Belediyesi zaman zaman atıkların toplandığı arabalara el koyuyor, çalışanları gözaltına alıyor. Belediyenin ve devletin bu işi yürütenlere yönelik tek politikası toplayıcıları mümkün olduğunca engellemek ve bir rant alanına dönüşmüş bu sektörü milyonlarca doların bahis konusu yapıldığı ihalelerle çokuluslu şirketlere devretmek. Atık toplayıcıları belediyenin ve polisin kendilerine kapkaç, yankesicilik ve hırsızlıktan başka çıkar yol bırakmadığını çünkü ellerinde bu işten başka hiçbir şeyin kalmadığını belirtiyor.

Kendi memleketlerinde çok daha iyi koşullarda yaşamlarını sürdürürken zorunlu göç yüzünden bu işi yapmaya mecbur kalanlar, bu yeni duruma alışmakta çok zorlanıyor. Şırnaklı bir atık kağıt emekçisi içinde bulunduğu durumu şu sözlerle anlatıyor:

"İnsanlar sanıyorlar ki biz bu işi kendi keyfimizden yapıyoruz. Ama biz bu işi yaparken çok şeylerle karşılaşıyoruz. Ben sokak çocuğuymuşum veya hırsızmışım gibi davranıyorlar. Oysa biz ve bizzat ben 15 dönüm arazi, 2 ahır hayvan ve 2 katlı ev bırakıp gelmişim. Burada bu çöpleri topluyorum..."

'Sabancıların gözü bizim ekmeğimizde!..'

Mazlum, 17 yaşında... Çöplerden kağıt toplayarak geçiniyor. Ancak son birkaç yıldır, kağıtçılar üzerinde yoğun bir baskı var. Belediye ve polis ardiyeleri basıyor, kağıt toplanan arabalara el koyuyor. Ancak Mazlum başka bir iş bilmiyor. Kağıt toplamaya devam edecek...

Ne zamandır bu işle uğraşıyorsun?
Kendimi bildim bileli. Belki babamın kucağında kağıt topluyordum.

Öğrenim durumun ne?
İlkokulu okudum. Sonra gitmedim hayat şartları yüzünden, kendi isteğimle bıraktım okulu.

Kağıda çıktığın ilk günü hatırlıyor musun?
Altı yaşında babamla çıktım. Babamgil beni bıraktı, gitti. Bir adam geldi. Aç mısın dedi, açım dedim. Bir kola bir ekmek aldı, onu yedim.

Sen işe ilk başladığın yıllardaki kağıtçı sayısını hatırlıyor musun?
Bu kadar yoktu. Ankara genelinde 500 kadar kağıtçı vardı.

Kağıdı nasıl topluyorsun?
Şimdiye kadar kendi arabamla çıktım. Depoda çalışmadım.

Bundan dört-beş yıl önce kağıt fiyatları nasıldı?
25-30 bin. Bu parayla bir-iki ekmek alınırdı. O zamanlar değerliydi kağıt.

Bu düşüşün nedenleri sence ne?
Bir takım işadamları kendi çıkarlarına göre hareket ediyor. Mesela Sabancı. Biz kağıdı 200-210 bine satarken bugün 70 bine satamıyoruz. Bu işlerin hepsi çıkar menfaat işleri yani. Alt tabakadaki insanı kimse fazla önemsemez. Kendi çıkarları doğrultusunda piyasayı istedikleri gibi yönlendiriyorlar.

Son dönemdeki yıkımları bekliyor muydun?
Beklemiyorduk. Sanayinin yıkımlarını bekliyorduk ama bunların yıkımını beklemiyorduk.

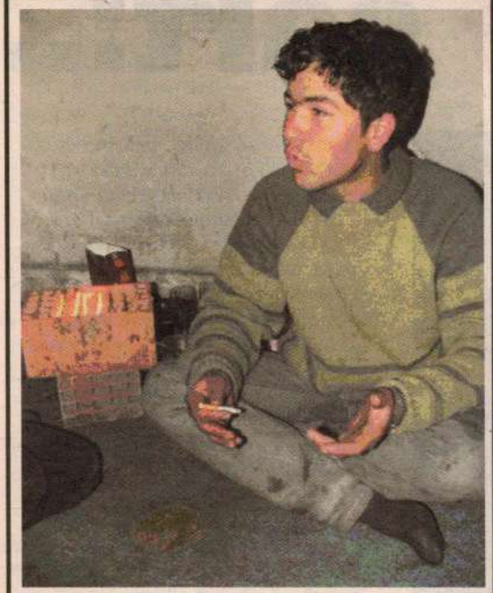
Sebebi ne sizce yıkımların?
Sebebini bilmiyoruz. Bilgi vermediler bize.

Çalışırken belediyeyle, zabıtayla ne gibi sorunlar yaşıyorsunuz?
Topluyorlar kağıt arabalarını.

Aranızda polis tarafından rahatsız edilen var mı?
Var. Benim arabamı aldılar. Git, savcılıktan kağıt al diyorlar.

Bu iş bitince ne yapmayı düşünüyorsun?
Bu işe devam edeceğim. Bilemedin el arabasını bırakmıyorlar, çuvalla gezerim. Bu iş bitince yapabileceğim hiç bir iş yok. ben kendimi bu işte biliyorum.

'Önceleri utandım'

Recai 16 yaşında, Diyarbakırlı. Diyarbakır'da okula gidiyormuş, bırakmış. Şimdi Ankara'da kağıt topluyor...

Kaça kadar okudun?
Lise iki...

Ankara'ya nasıl geldin?
Bir arkadaşım 'Ankara'da kağıt işinde çalışacağım, gel beraber gidelim' dedi. Ben de arkadaşla geldim Ankara'ya.

Arkadaşınla ilk kağıda çıktığında neler hissettiğini hatırlıyor musun?
Hissettiklerimi açıklamak zor... Tipime baktım, elbiselerime baktım utandım.

O zamanlar günde kaç kilo kağıt topluyordun?
50-60 kilo kağıt, 20-30 kilo plastik. Şimdi 15-20 kilo plastik, 80 kilo civarında kağıt topluyorum.

Kağıt toplamak sence herkesin yapabileceği kolaylıkta bir iş mi?
Dışarıdan göründüğü kadar kolay değil. Arabayı itmek zor, çok ağır. Çöpün ne zaman atıldığını bilsen, bir de belediyenin çöpü ne zaman topladığını bilsen sorun yok.

Kağıda çıktığın semtler belli mi?
Evet. Yenimahalle.

Kaç kardeşsiniz?
15. Çalışan sadece benim. Evli olanların dışında evde 4 kişiyiz.

Bu işten kazandığın parayı nasıl kullanıyorsun?
Aldığım para burada bana yetmiyor. Anca yemek parama, masrafıma gidiyor.

Bu iş yapıldı yıllarca, şimdi ısrarla üstüne gidiyorlar. Sence bunun sebebi ne?
Bir fikrimiz yok. Ama en azından yabancı şirketler mi devreye girecek, devlet mi, belediye mi toplayacak, biz bunun hakkında bir şey bilmiyoruz.

Son dönemde bir değişiklik oldu mu?
Eskiden işkence görüyorduk, dayak yiyorduk ama şimdi o kadar değil. Bu işin kaldırılması bizim için zorluk olur. Başka mesleğimiz yok, bir gelir kaynağımız yok. Devam etmek zorundayız bu işe.

Yarın depolar kaldırılsa ne yaparsınız?
Yapacağımız dava açmak. Bize ya bir iş imkanı verilsin. Ya da devlet bize maaş bağlasın. Başka yapacağımız bir şey yoktur, aç kalırız yoksa.

Hayalin nedir Recai?
En büyük hayalim bir meslek sahibi olmak. Odur. Hayal çok ama gerçekleşeceği yok...

Fotoğraflarda hep duman olmasının nedeni polisin ardiye baskını. Kağıtçılar topladıkları bütün kağıtları protesto için ateşe veriyor. Baskın nedeni, çevre görüntüsünü bozmak!.. Aşağıda Resul adındaki bir kağıt toplayıcısıyla yapılan söyleşide ise, yemeğini çöpten toplayanlarla tanışıyoruz...

'Çöpteki yemekleri çocuğuna götüren de var'

Bu işe ne zaman nasıl ve kimlerin aracılığıyla başladınız?
İş bulamadım. Baktım ki bu işi yapanlar var...

Bu işi yapanlarla daha önceden bir tanışıklığınız var mıydı?
Yok. Sokakta caddede onları görünce onlardan biraz bilgi aldım. 'Nasıl topluyorsunuz? Nereye veriyorsunuz?' diye sordum. Onlardan aldım yani bilgiyi. Ben de başladım. İlkin sıkılıyordum utanıyordum. Yolda bayanlar, çocuklar geçerken karıştırmıyordum hiç. Onlar geçtikten sonra karıştırıyordum çöpü. Geç saatlerde işe çıkıyordum, karanlıklarda. Sonra bu psikolojiyi üstümden attım. Bu işte uzman oldum daha doğrusu.

Daha önceleri bu işi çok fazla insan yapmıyordu herhalde.
Şimdiki kadar değildi.

İnsanlar bu işe neden başlıyor?
İş arıyorlar, bulamıyorlar, perişan duruma düşüyorlar. Aile sorunları ağırlaşıyor, kirayı ödeyemiyorlar, ekmek bulamıyorlar. Çoğu bu işi yapıyor. Yiyeceğini de çöpten topluyor. Mesela adam evinde akşamdan yemek yapmıştır. Hoşuna gitmemiştir. Biraz bozulmuştur. Çöpe atıyor. Çöpe atınca o garibin buluyor onu, götürüyor bunları yiyor çoluğuyla çocuğuyla. Bazen zehirlenmeler olabilir, hastalık olabilir. Mikrop kapabilir...

Peki bu işi evli ve ailesi olanlar mı, bekarlar mı yapıyor?
Valla bu işi ailesi olanlar da yapıyor, çoluk çocuk kalabalık olanlar da yapıyor. Evlisi de, mühendisi de, öğretmeni de yapıyor. Memuru da yapıyor. Yani yapıyorlar. Sonuçta ekonomiye dayanıyor. Çöp karıştırmak hoş bir şey değildir yani insanlığa yakışmayan bir olaydır ama sonuçta ben nasıl mecbursam, yapıyorsam bu işi, herhalde onlar da mecburdur benim gibi.

Bu işi yaparken daha önceleri neden utanıyordunuz, kötü şeyler mi söylüyorlardı?
Kötülükten değil, bir psikolojiye kapılıyordum, kendime, insanlığıma yakıştıramıyordum. Geçmişte biz de aile içindeydik. Biz de ana baba evladıydık. Sonra çöpe muhtaç olduk. Utanma içimden geliyordu.

Bunu nasıl aştınız?
Alıştım artık. Şimdi düşünüyorum: Bu benim suçum değil, beni bu işe itenlerin suçu. Yönetimin suçu, düzenin suçu, toplumun suçu; yani bu işte hepimiz suçluyuz. Ben suçu sadece kendimde aramıyorum. Geçmişimde tabii ki çarçur etmedim. Hiçbir şeye sahip olamadım ki çarçur edeyim. Anadan doğuş eziğim, anadan doğuş çöpçüyüm, anadan doğuş işçiyim, rençberim. Düşüncemiz toplumun refaha kavuşması. Toplum refaha kavuşursa, o toplum içinde ben de refaha kavuşurum. Ama toplum refaha kavuşmadı, gittikçe karalığa gömüldü. Toplumda önce ben karalığa gömüldüm ki bu işi yapmaya başladım.

Peki polis ve zabıtanın tepkisiyle karşılaşıyor musunuz?
Zabıtanın tepkisi oldu tabii ki. Zaman zaman Yenimahalle'nin zabıtaları elimizden arabalarımızı aldı. Polisin ilk tepkisi şöyle oluyor: Mesela polis suçlu arıyor, bulamıyor patronuna eli boş gitmemek adına yolda kağıt toplayanı çağırıyor. 'Gel bakalım' diyor. 'Şüpheli şahıs' diyor. Alıp götürüyor. Götürünce de orda bir-iki gün nezarette kalıyoruz...

Peki zabıta ne gerekçeyle alıyor arabaları?
Çöp dağıtıyor kağıtçılar. Tabii zabıtın da amiri var. Adam çöpü dağıtıyor içinde tava tencere bulurum, saat bulurum diyerekten karıştırıyor yani. Dağıtınca da belediyeye iş çıkıyor.

Kendi arabanla mı çalışıyorsun?
Araba dediğiniz kağıtçıların kağıt topladığı o demir arabalar. Benim yok, emanet alıyorum kağıtçılardan. Üç gün, dört gün o arabayla çalışmış oluyorum. Ondan sonra adam arabasını alıyor. Boş kalınca 5 gün 10 gün o kazandığım parayı yiyorum. Sonra tekrar gidiyorum. Adamın ellerini öpmek zorunda kalıyorum. Şimdi arabam bir arkadaşın arabası, emanet yani. Eski model bir araba arıyorum. Böyle tarihe gömülmüş, parçası bulunmamış bir araba arıyorum. Öyle bir araba alacak param da yok. O el arabalarını itiyorum ben rampalarda, yokuşlarda. Benim yaşım aşağı yukarı 60'a yakın. Biraz da nefes darlığım var. Yorulmaktan zorlanıyorum, yaşamaktan zorlandım daha doğrusu.

Peki bir günde ne kadarlık kağıt topluyorsunuz?
Belli olmuyor. Gidiyorsun, adamın biri çağırıyor, 'Kağıtçı, kağıt alır mısın?' diyor. 'Alırım abi' diyorsun. Binadan yukarı çıkıyorsun adamın arkası sıra. 50 kilo, 100 kilo gazete veriyor. İcabında karton veriyor. Öbür taraftan alıyorsun üç-beş kilo. Bir bakıyorsun o gün 150 kilo olmuş. Belli olmuyor. 100 kiloyla da gelirsin 30 kiloyla da. Hani öyle avcı tüfeği alıp, ormana gidip av aramaya benzer. Oltayı denize atıyorsun büyük balık yerine küçük balık geliyor. Gerçi kader diye bir olay yok ama kaderin hesabıyla baş başa kalıyoruz.

Kağıt, karton kaça gidiyor?
Kağıtçılar kendi aralarında anlaşıyor...

Ardiye sahipleri mi bunlar?
Evet. Bunlar, hep birbirinin akrabaları. Böyle her semtte bir-iki adamları var. Amaçları köşeyi dönmek. Kağıdı ucuza alıyorlar. Ankara piyasası bunların elinde. Milleti sömürüyorlar.

Peki onlar da aracı değil mi?
Tabii onlar da şimdi böyle ucuza kapıyorlar. Fakat çok iyi değerlendiriyorlar. Büyük fabrikalara gönderiyorlar,nakliye yapıyorlar.

Peki bunların yasal durumu var mı?
Valla hiç yasal bir şeyleri yok. Mafya gibi bir şey. Devlete vergi de vermiyorlar yani. Zabıta geliyor,onların çayını içiyor, üç beş kuruş zabıtanın cebine para koyuyorlar,sus payı. Zabıta çekip gidiyor, adam işine devam. Adam köşeyi dönüyor illa ki. Bizim gibi garibanların sırtından...

Varoşlarda, yoksulluğun kaide olduğu gecekondularda, 'okuyup adam olma' ihtimali var mı sizce? Peki, 'okuyun' o zaman...

Ya, evet!.. Eğitim şart!..

ÖZGÜR ALTUN

Okul, gecekondulaşma başlayınca ilk istenen hizmetlerden biri. Devlet ve özellikle belediye, ileride toplayacağı oyların şehvetiyle, kanunen kaçak olan bu iskân bölgesine alt yapı yatırımına girişiyor ve istenen okullar inşa ediliyor. Eğer müdür işbilirse okulun bahçe düzenlemesini ilçe belediyesine ya da büyükşehir belediyesine havale ediyor. Karşılığı ise çok cüzi: Duvarda belediyenin kocaman reklâmı ve bir teşekkür ibaresi.

Okul açılıyor açılmasına ama derslikler genelde tamamlanmamış oluyor. Kalabalık ve/veya konteynerden oluşmuş derslikler bu bölgelerde kaderdir. Bu nedenle varlıklı ailelerin isteği üzerine, çığır açan bir model yürürlüğe kondu: Paran kadar eğitim. Velisi bağış yapanlar bilgisayarlı, klimalı, özel sandalyeli, az mevcutlu, tavanı kartonpiyerlerle, saten boyalı pencereleri tüllerle süslü sınıflarda okuyor. Diğerleri ise sadece dört duvar arasında, eski sıralarda üçer üçer oturup, kalabalıklar arasında yitiyor.

Eğitsel donanım konusunda önceki yıllarda çok problemle karşılaşılsa da, son yıllarda yapılan kampanyalarla bu sorun göstermelik biçimde 'aşıldı'. Okullarda bilgisayar mevcut, fakat öğrencilerin bunlara ulaşması sakıncalı; çünkü zarar verebilirler! Öğrencilerin yaratıcılığını öne çıkarmak için müfredata yerleştirilmiş sanat dersleri de göstermelik; ne bir müzik odası, ne resim atölyesi, ne de sanat öğretmeni bulunabiliyor. Öğrenciler her yıl, ortasından dere geçen manzara resmi çizmekten ya da 'Arap kızı camdan bakıyor' şarkısını flütle çalmaktan bıkıyor.

Derslikler ve olduğu kadar donanım tedarik edilse bile, bu sefer de öğretmen bulanamıyor. Öğrenciler ÖSS ve LGS'ye hazırlanmak istiyorlar ama dersler boş geçiyor. Ne kadar eşit bir sınav sistemi değil mi? Bir yanda özel öğretmeni olan öğrenciler, diğer yanda boş geçen dersler ya da branşı dışındaki derslere giren öğretmenler...

Bu bölgelerde görev yapmaya çalışan 657'ye tabi öğretmenler ya yeni mezundur ya da başka bir ilden atanmıştır. Bir nevi bayrak yarışına girerler; torpil bulamazlarsa sürelerinin dolmasını bekler ve daha merkezi bir yere geçme planları yaparlar. Bu konuda başarılı olanların yerlerine atananlar da bir an önce kaçma stratejilerini oluştururlar. İlköğretimde yapılan sık öğretmen değişikliğinin çocuklar üzerindeki etkileri ise başka bir mevzu.

Öğretmenlerin üzerine son yıllarda eğitim işi dışında türlü angaryalar da yıkılıyor. Okullara bütçe aktarılmaz, ama ödenmesi gereken faturalar vardır. Para toplamak artık en önemli gayesidir öğretmenin. Kim sınıfından ne kadar çok para toplarsa idarecilerin gözünde o kadar iyi öğretmen olur; para toplasın yeter!

Bu mahallelerde, kolej bitirip Amerika'da master yapma hayali kuran kimseye rastlayamazsınız.

Öğrencilere gelirsek, büyük bir kısmı okullarına gayrı ihtiyari devam ediyor. Geleceksizliklerin farkındalar. Erkek öğrencilerin büyük bir çoğunluğu çalışmak zorunda. Öylelerine rastlanıyor ki, evin geçimi omuzlarına yüklenmiş. Derslerde ilgi toplamak için sarf edilen "Buraya dikkat! Bunlar öss'de sorulur" ikazları manalı bakışlarla karşılanıyor. Erkekler için bir zamanlar 'Deliyürek', 'Polat Alemdar' idoldü şimdi ise 'Kosovalı'. Biliyorlar ki bu ülkede alın teriyle bir şey olmuyor. Geriye kalan: Kısa yoldan zenginleşme hayalleri... Vuralım, kıralım, okul önlerinde bekleyip kızlara bakalım...

Kızlar için nefes alanı

Kız öğrenciler için durum daha da karışık. Okula devam etmek işlerine geliyor. Evde kalırlarsa ya baba ve abi dayağı yiyecekler, yahut ev işleri, temizlik ve bulaşığa koşulacaklar. Kapının önüne çıkmaları bile yasak. Birçoğunun derslerle ilgisi olmasa da, okul onlar için sosyal bir ortam. En azından ev işlerinden kurtulup, sokağa çıkabiliyorlar; karşı cinsle arkadaşlık kurabiliyorlar. Bir yandan da, kadın öğretmenlerini kendilerine model alıp başka bir yaşam tarzının hayalini kuruyorlar.

Eğer baba çok olumsuz bir modelse, ilk erkek arkadaşla evlilik hayalleri yapılıyor ve 'kocaya kaçılıyor', hem de 15-16 yaşlarında. Ardından da, kimileri kadın programlarına malzeme oluyor. Bölge tutucu ise durum daha da katmerleniyor. Bir yanda aşılanmaya çalışılan 'modern kadın' imajı ve televizyondan pompalan dejenere kültür, diğer yandan eve gidince aile baskısı ve çarşaf... Birçoğu da sekizinci sınıftan sonra eğitim hayatına devam edemiyor bildik nedenlerden.

Bir zamanlar kazıkçı hocalardan bahsedilirdi. Şimdilerde ise öğretmenler sınav sorusu hazırlarken kara kara düşünüyorlar: Ne sorsak da öğrenciler cevap verebilsinler? Hatta öğrenciler fazla yorulmasın diye önceden soruları verenler bile var ama sonuç yine aynı: ÖSS ve LGS kazanamayan okul birincileri, dokuzuncu sınıfa gitmekte ısrarlı ama okuma ve yazma becerisinden yoksun bir kuşak...

Öğretmenler ek gelir kazanabilsin, öğrenciler de eşit sınavda biraz daha ayrıcalık kazansın diye 15 lira karşılığında yapılan hafta sonu kursları bu bölgelerde rağbet görmez, çünkü para yoktur. Ama yine birkaç ana baba, sırf imkân sağlayamadıkları için çocukları yakınmasındiye, bu ücreti ödemek yerine okulun işlerini yapmayı teklif eder.

Göç alan bölgelerde farklı dile sahip öğrenciler de vardır. Daha resmi dili konuşamazken, bu dilde okuma ve yazmaya zorlanırlar. Tabii bu iş zor olunca da öğretmenler pedagojik gerçekleri unutarak yakınmaya başlar.

Bir de efsane soyadları ve kasabalar vardır. İki üç yılını aynı okulda geçiren bir öğretmen hiç zorlanmadan öğrencilerini zeki, yaramaz ya da tembel diye soyadlarına ya da memleketlerine bakarak sınıflandırabilir. Farklı yaşlarda iki problemli akraba, koca bir sülalenin, hatta kasabanın salak diye damgalanmasına neden olabilir. Üçüncü öğrenci artık ağzıyla kuş tutmalıdır üzerine miras kalan kötü imajdan kurtulabilmek için...

Bazen derslerde zorluk çıkaran öğrenciler türlü hakarete maruz kalır. "Niye ödev yapmadın, ders çalışmadın?" diye azarlanır ve aşağılanırlar. Oysa çalışılabilecekleri bir ev var mıdır? Kendilerine ait odaları var mıdır? Isınabiliyorlar mıdır? Evlerinde aile içi şiddetli geçimsizlik var mıdır?.. Bunlar öğretmenin aklına gelmez. Onun için en önemlisi otoritesine boyun eğecek, dediğini yapacak, sessiz ve silik bir kişilik yaratmaktır. Karşı çıkan olursa kopar bir yaygara: Bu salaklar niye okula geliyor? Yazık değil mi bunca masrafa? Herkes okumasın, gitsin çöpçü olsun; memlekete çöpçü de lazım...

Veliler sabah akşam çalışmaktan çocuklarını unutmuşlardır; ne yaptıklarından haberleri yoktur. Arada yolu şaşırıp okula uğrayan olursa, ne çocuğunun öğretmenini bilirler, ne de sınıfını. Öğretmenlerin söylediklerine şaşırırlar. "Öyle mi? Ama benim kızım/oğlum yapmaz öyle şeyler."

Pek çok veli okula özellikle uğramak istemez. Çünkü bilirler ki, her okula uğradıklarında kendilerinden değişik kalemler adı altında para istenecektir. Ama yine de, "Ben okuyamadım, bari çocuğum okusun" diye her şeyini çocuğu için sarf eden veliler de vardır. Onların durumu en sarsıcı olandır. Çünkü bu eşitsiz koşullarda ne kadar imkân sağlansa da tablo nettir.

'Çeşme başı' gibi

Köylerdeki çeşme başı toplantılarının yerini şehrin varoşlarında okullar almıştır. Evden çıkamayan kadın veliler okula çocuklarını getirmekten mutluluk duyar. Bu sayede komşularından haberdar olabilecek, dedikodularını yapabilecek, birkaç dükkân vitrini görebileceklerdir. Bir de okullardaki bayrak direğinden olsa gerek, fatura yatırmaktan tutun da, kocasını veya komşusunu şikâyet etmeye kadar her türlü iş için okula yollanırlar.

Makyaj yapan kız öğrencinin annesi durumdan haberdar edilmek için okula çağrıldığında şok edici bir yanıtla karşılaşılabilir: "Bundan doğal olan ne var? Ben kızımı liseye niye gönderiyorum ki? Tabii ki süslenmesi lazım, zengin koca bulması için."

Bütün bu sorunlarla boğuşmaktan, asli eğitim ve öğretim uğraşları bilinmedik bir bahara kalır: Okulların güvenliğini ve temizliğini sağlamak, devletin kampanyalarını ve yardımlarını halka ulaştırmak, fakir ve özürlüleri tespit etmek...

Bu arada, müfredatın yoğunluğundan ya da başka şeylerden şikâyet eden öğretmenlere pilot okullar örnek gösterilir. Bu pilot okullara nedense varoşlarda rastlanmaz. Ankara'nın Çankaya ilçesindeki bir okul tüm Türkiye'ye örnektir. Haklılar; bina var, sınıf var, öğretmen var... Sizce bu üçünün yan yana gelmesi, bu çok bilinmeyenli denklemi çözmeye yeterli olabilir mi? Yoksa biz hâlâ eski Türk filmlerindeki gibi, kara önlüklü öğrencilerin öğretmenlerine anlattığı hayalleri mi belleğimizde taşıyalım?..

Her pay 'aslan'ın

Halk her gün yoksulluktan daha fazla şikayet ediyor. Elbette bunun birçok sebebi olabilir. Büyük kentlerde yaşam zorlaşıyor. Makro ekonomik değerlendirmeler olumlu olsa da, bu 'olumluluk' halka yansımıyor. Gelir dağılımı adaletsiz, vergi yükü ağır...

Ancak burada önemli bir noktayı göz ardı ediyoruz. O nokta ise; sadece açlık sınırında yaşayan insanların dillenmiş olmasının bu sorunun sadece onlara aitmiş gibi gözüküyor olması. Oysa sorun tüm insanlığa aittir. Çözüm tüm insanlığın ortak gayretinde saklı. Açlık sınırında yaşayan milyarlarca insan düşünüldüğünde problemin ağırlığı ve çözümün herkese sorumluluk yüklediği daha açık olarak ortaya çıkıyor.

Somut bir örnek olarak ABD nüfusunun yüzde10'unu oluşturan yaklaşık 25 milyon kişinin toplam geliri, dünya nüfusunun en yoksul yüzde 43'lük kısmını oluşturan yaklaşık 2 milyar kişinin gelirini aşıyor; bu da, dünyadaki gelir eşitsizliğinin ve kutuplaşmanın ulaştığı boyutları çok çarpıcı bir biçimde ortaya koyuyor.

Diğer yandan yapılan araştırmalarda halklar arasındaki gelir paylaşımı adaletsizliğinin de derinleştiği ortaya çıkıyor. Birleşmiş Milletler Üniversitesi'nin yeni açıkladığı rapora göre dünya nüfusunun yüzde 2'si tüm zenginliğin yarısına sahipken nüfusun en yoksul yüzde 50'lik kısmı varlıkların sadece yüzde 1'ini elinde tutuyor. Zenginliğin büyük bölümü Afrika, Çin, Hindistan gibi bölge ve ülkelere görece az nüfusa sahip Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya-Pasifik bölgesinde yoğunlaşıyor. Dünya üzerindeki en zengin yüzde 1'lik dilime girmek için yaklaşık 500 bin dolarlık bir zenginliğe sahip olmak gerekiyor. İnsanın insan tarafından sömürülmesine yol açan bu durum çoğu zaman sistem tarafından çeşitli şekillerde desteklenmekle birlikte derinleşmesine de sebep oluyor.

Çözüm uluslarara, toplumlara ve elbette kurumlara önemli görevler yüklüyor. Bu görevlerden en önemlisi eğitimin niteliğinin artırılması; eğitim kurumları da bireylere özgür ve diyalektik düşünebilme yeteneğini kazandırabilmeli. Günümüzde özgür düşünebilme ortamı sağlanamıyor. Özellikle üniversitelerin 'iktisat' bölümlerinde yoksulluk konusuna karşı ilgi genellikle tek bir değişken etrafında yoğunlaşıyor; yoksulluğun nedenlerinden çok sonuçlarına odaklanılıyor. Bu sığ yaklaşımın da ötesinde küreselleşen yoksulluk salt egemen iktisadi anlayış çerçevesinde değerlendiriliyor ve elbette sonuç elde edilemiyor. Çünkü bizzat sorunun kaynağı bu anlayıştır..

Görülüyor ki dünyada herkes eğitim hakkını kullanamayabiliyor, her isteyen iş bulamayabiliyor ve pek çok kimse karın tokluğuna yaşıyor. Bu durumda idama karşı olmak için asılmak mı gerek?

Ve son olarak bir hikâye...

Evvel zaman içinde bir gün, kısrak, keçi ve kız kardeşleri koyun bir aslanla birlik olmuşlar. Yaman bir aslanmış bu, çevrenin derebeyi. "Kazançta da, kayıpta da ortağız," demişler. Ertesi gün bir geyik düşmüş nasılsa keçinin kurduğu ağlara. Hemen ortaklarına haber salmış keçi. Toplanmışlar hemen ve aslan pençeleriyle sayıp ortakları teker teker, "Dört kişiyiz," demiş, "Bu avı paylaşacak." Der demez de dörde bölüvermiş geyiği. Birinci parçayı kendine ayırmış, tabii aslan payı olarak. "Bu parça benim" demiş, "Biliyorsunuz neden; benim adım aslan da ondan. Buna karşı bir diyebileceğiniz olamaz sanırım. Yasaya göre ikinci parça da benim hakkım. Dileyen kitapta yerini bulur; en güçlü kimse en haklı odur. Üçüncü parça en değerli ortağın olacak, ben değilim de kim o değerli ortak? Dördüncü parçaya gelince, ha bak! O parçaya el uzatanın kafasını koparırım, inanın!" (La Fontaine)

KEZBAN KARABOĞA

Keşke ilaç şirketi yöneticilerinin yüzünde de Şarkçıbanı çıksa, kıçlarından alınan derilerle kapatsalar yaralarını...

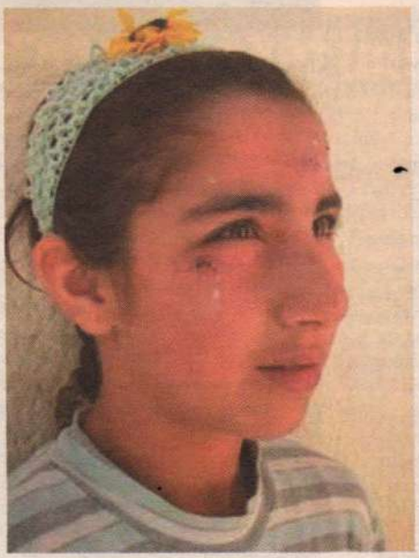

A. KADİR KONUKSEVER

Vicdan nişanesi

Kot çalı süpürgesini sırtımın orta yerine yediğimde canım fena halde yanmıştı. Oysa ki sadece kaybolmayayım diye elimi sıkı sıkıya tutmuş abime çenemle işaret ederek; 'Aaa burnu yok kadının' demiştim. Kapısının önünü süpürürken görürdüm ama ilk kez yüzünün ayırdına vardığımda gerçekten şaşırmış ve sorumu belli ki duyabileceği kadar yüksek perdeden sormuştum. Her o sokakta geçtiğimde beni tanıyıp tekrar süpürgeyi indirmesinden korkup durdum nice zaman...

Diyarbakır'ı biraz bilen eskiler İçkale kapısının hemen karşısına düşen görkemli iki katlı taş evi hatırlayacaklardır. Görmemiş olanlar için yazmak gerek; avlulu ve bazalttan oyulmuş güzel yapı binlerce yıllık surlara adeta nazire yaparak 'Ben buradayım' derdi. Şimdilerde harabeye dönmüş, cumbasındaki çay çiçekleri ve top reyhanların yerinde yeller esen evin sahibesine ne oldu, kim bilir...

Yıllarca tek başına yaşadı o evde. Mahalleli sadece kapısını süpürmek, ya da dışarıya kaçan kedilerinden birini almak için çıktığında rastlardı. Yüzünü saklayarak çıkar, burnunun olması gereken yere yapıştırdığı yara bandı ile garip yüzünü kimselerin görmesini istemezdi. Komşuları biraz korkar, daha çok münzevi yaşamına saygı duyarlardı. Konuşmaktan da geri durmazlardı ama. Evinin güzelliğinden yola çıkanlar zengin ve lüks içinde yaşadığını söylerlerdi. Yerinde olmayan burnu için ise, kimi kocasını aldatınca adamın acımadan bıçağı dibine verdiğini tıslayıp günahına girerken, kimileri de küçükken geçirdiği bir hastalıktan bu hale geldiğini anlatırdı. İnsanın içini sızlatan nişanesi, vicdan muhasebesi yaptıracak kadar belirgindi.

Yıllar sonra bir banka kuyruğunda rastladım. Aradan neredeyse on beş sene geçmesine karşın 'Tanır mı?' diye irkildiğimi hissediyorum. Hemen önümde duruyordu, işini bitirip gittiğinde veznede duran kız yanındaki mesai arkadaşına fısıldarken duydum; "Şarkçıbanı" deyiverdi usulca. Bu onu son görüşümdü...

İsimsiz ve burunsuz kadın belki hiç evlenmemişti yüzündeki nişane sebebiyle, belki de biten bir aşkın sebebini taşıyordu suratında bilinmez ama henüz ondördündeki Suzan yüzünde çirkin bir yara taşımak için çok gençti. Hastane kapılarında annesiyle sürünürken yanağına bastırdığı havluyu doktora göstermek için bile çekmek istememişti.

Doktorlar son günlerde artan ve tatarcık adı verilen bir sineğin ısırmasıyla ortaya çıkan 'Şarkçıbanı'nın yeniden hortladığını, vaka sayısında önemli oranda artış görüldüğünü söylüyor. Suzan konusunda yapılacak bir şey yok. Yara yüzüne iyice yayılmış ve iyileştikten sonra insanın içini sızlatacak bir iz bırakacak. Şarkçıbanı kabusunun ilacı ise üretici firmaların kâr marjlarının düşük olması gerekçesiyle bulunmuyor.

Kabus Geri Döndü

Yetmişli yıllardan doksanlara kadar Doğu ve Güneydoğu bölgelerinin korkulu rüyası olan Şarkçıbanında vaka sayısı 1995'te üç binlere ulaşmışken, 2001'de 357'ye geriledi. Hastalığın kaybolma noktasına geldiği sırada, ilaçları Sağlık Bakanlığı'na satan Pasteur ve Glaxo Smithkline adlı iki firma satışların düşmesini gerekçe göstererek ihalelere girmeme kararı aldı. Sağlık Bakanlığı da bu firmalardan talepte bulunmayınca ilaçların Türkiye'ye girişi son buldu. 2002'de vaka sayısı yüzde 100 artarak 733'e, 2003'te 1432'ye, 2004'te ise 2200'e tırmandı. Şarkçıbanı bir anda yeniden 95'li yıllara geri dönüp Doğu illerini tehdit eder konuma geldi.

Şarkçıbanı, 'Leishmania tropica' adındaki mikrobun kemirgenler, köpek, çakal gibi bazı hayvanlar tarafından insanlara aktarılmasıyla oluşuyor. Mikrop insana tatarcık, yakarca, çeti sineği gibi adlar alan bir sinekle bulaşıyor. Nadiren insandan insana geçtiği de görülen hastalık, ciltte sivilceye benzer oluşumların derin ve çukur yaraya dönüşmesiyle kendini gösteriyor. İç organlara zarar vermiyor; tedavisine zamanında başlandığında, özellikle yüzde iz kalmasının önüne geçilebiliyor. Aksi takdirde hastalıktan geriye derin izler kalıyor.

Para kazanmak dışında başka dertleri olmayan, ilaç üreticileri tatlı kâra ulaşamayınca, ne kadar önemli olursa olsun ilacın esamisi okunmuyor. Mesele insan yaşamı değil ki, mesele nereden ne kadar para kazanacakları. Hele bu hastalığın başında Şark (Doğu) varsa zaten tümden önemini yitiriyor. Esmer tenli insanların yüzünde fazladan bir çıban olmuş ne, olmamış ne? Benim merak ettiğim, ilaç firmalarının yüksek katlı ofislerine bu tatarcık sineği ulaşabilir mi? Tüm kalbimle ulaşabilmelerini diliyorum, belki de ancak başlarına geldiğinde insan yaşamının para ile ölçülemeyecek kadar değerli olduğunu anlarlar.

Çok ütopik gelse de, belki de küçük Suzan'ın utanç içinde yaşamasının sızısını kendi yüzlerindeki vicdan nişanesine bakarak anlayabilirler. Ancak onların acısı hiçbir zaman Suzan'ınki kadar derin olamaz. Çok paraları vardır çünkü; yüzlerini tatarcık sineği mi ısırdı, estetik cerrahlar kıçlarından aldıkları parça ile yamayıverirler. Böylelikle biz de suratlarına baktığımızda aslında ne olduklarını daha iyi anlayabiliriz...

Zarafet ortadan kalkarsa, kinaye hükmünü yitirir... Karşımıza yalınayak, başı kabak hakikat çıkar:

Evet, yoksullar gebersin!

ULAŞ KARAKUL

Turgut Özal, gecekonduların ne olduğunu soran Baba Bush'a, "Onlar arı kovanı" demişti...

"Artık güzel Türkçe'mize iyice yerleşti 'varoş' kelimesi... En sık kullananlar da herhalde İstanbul'da yaşama cür'etini gösteren bizleriz. Hele benim gibi gecekondularla lüks konutların yan yana durup birbirlerine ağzı sulanarak baktığı bir semttę oturuyorsanız, 'varoş'un da, 'nahoş'un da ne olduğunu anlamak kaçınılmaz bir durum."

Bu edebi girizgah, -varoş nahoş kafiyesine dikkatinizi çekerim- internetteki iş güç sahibi seçkinler sitelerinden birinde cereyan eden, beyaz yakalı İstanbul aşıkları arasındaki dertleşmelerden alıntı. Banka müdiresi konuşuyor.

"Ben, hani 'yedi göbek İstanbullu olup da, babaları, dedeleri memleketinin bir karış toprağına bir sap ağaç dikememişlerdenim. Nedendir hiç birinin gidip de bir boş araziye iki tuğla üst üste dizmeyi akıl edemeyişi bilmem. Yani onlar mı aptaldı, canım Türkiye'min İstanbul'u tuğlasal görüntü çöplüğüne çevirmekte hiç tereddüt etmeyen insanları mı akıllı? Cahil cesaretiyle inşa edilen o çöplüklere biçilen parasal değerleri görünce şimdi 'kimin akıllı olduğu belli' diyorum, çünkü öyle bir araziye sahip olmak için benim üniversite bitirmiş olmam, iyi maaşla 'müdür vs.' gibi rütbelerle ölene dek bile çalışmam yetmiyor, yetmeyecek. Ben ancak, onlardan birinin lüks olma yolunda gayretle ilerleyen bir semtte haksız kazanç elde ederek müteaahhide sattığı arazilerin üstüne dikilen çok katlı, çok havalı konutlardan bir tanesini borç harç, ömür boyu konut kredili alabilirim. Aldım da... Canım İstanbul'umun en 'kuş uçmaz kervan geçmez'miş gibi yapıp da, aslında büyük gelecek vaat ettiğini öne süren bir diyarında... Hem de 'toprak sahibi o büyük akıllı insan'ın sitedeki 150 dairesinden birini..."

Yoksullardan haz etmiyorlar diyeceğim ama gerçeği eksik ifade etmiş olacağım. Aslında değil onları görmek, var olduklarını bile unutmak istiyorlar. Yukarıdaki pervasızlık, gerçek olmaması istenen bir gerçek karşısındaki hüzünlü çaresizlikten başka nedir ki? Benim çocukluğumda 'şehirli'ler, yedi göbekten soyunu ezbere sayanlar, belirsizleşmesine asla izin vermeyecekleri bir mesafeden bakıyordu gecekondulara. Daha 10 yıl kadar önce 'şehrin bağırsakları' diye bahsediyordu şehirli bir gazeteci, 'güzel Türkçemize iyice yerleşen adıyla varoş'lardan. Demek ki artık tuğla üstüne tuğla yöntemiyle gasp edilen toprakları şehirliler ancak ancak müdür olduktan sonra kazandıkları maaşı bir ömür boyunca biriktirerek geri alıyorlarmış. Ne hüzünlü!

Bir gaf yakalamış da onun üzerinde tepiniyor gibi görünmek istemem. Yoksulların dünyasına 'çöplük' demek, 'geldiler şehrimizin içine ettiler' demek, 'gasp ederek zenginleşiyorlar' demek rutin bir sınıf tepkisidir. Öyle Toktamış Ateş'le Abdurrahman Dilipak'ın yaptığı gibi 'diyalog'la aşılamaz. Aşılır sanarak, bu bir gaftır bir anda ağızdan çıkmıştır diye düşünerek banka müdiresini uyarırsanız, alacağınız cevap aşağıdaki gibi olur.

"Aristokrat doğmak, İstanbullu olmak benim seçimim değil. Şehrin bağırsaklarında değil de boyun bölgesine yakın bir yerlerde doğmuş, büyümüş olmak da... Öte yandan Üniversite okuyarak, mesleki kariyerimi ilerletmek sadece benim seçimim, tıpkı şehrin bağırsaklarında yaşayıp da iki göz odalı gecekondudan servet kazanmayı umut eden ve çoğunlukla istediğini elde edip 4x4 arazi arabalarıyla gezerken at arabalarını yad eden insanların seçimi gibi...
Evet, hüzünlüdür benim tarafımdan bakınca, ideolojik bir söylemle ezilmem beklenir. Ama ben bu devlete vergimi son kuruşuna kadar ödüyorum, elektriğini, suyunu çalmıyorum, derelerine hela sularını akıtmıyorum. Evet, bir seferde 5-10 tuğla dizip yorulup, sonradan kazanç elde etmektense, günler ve yıllar boyu çalışıp kazanmayı ve alın terimle akıllı insanların servetine servet katmayı tercih ediyorum."

İnsanların evine çöplük demek ayıptır ama ancak asgari bir ahlaki platformu kabul edenler arasında öyledir. Hele de kinaye yapacaksınız, doğrudan değil de dolaylı olarak uyaracaksınız... Olmaz, yanlış kapıyı zorlarsınız. Çünkü dalga geçmek ve ırkçı elitizmi deşifre etmek için kullanılan alaylı benzetmeler ve uç örnekler, öyle benimsenmiş durumdadır ki, kendinizi Paris Hilton'a 'geri zekalı' demiş gibi hissedersiniz. Paris Hilton bundan alınmaz, tıpkı gecekondulara hakaret edenlerin 'zavallı aristokratlar' hitabı karşısında zavallılığı da aristokratlığı da madalya gibi boyunlarına asmaları gibi. Zarafet ortadan kalkarsa kinaye hükmünü yitirir. Dolaylı anlatımı bir yana bırakmalıyız.

Bir gazeteci bir zamanlar gecekondu bölgelerinden 'şehrin bağırsakları' diye bahsetmişti ya, şimdi temel biyoloji bilgilerimizi hatırlayalım, bağırsaklar, yani sindirim sisteminin sondan bir önceki aşamasının içinde ne bulunur? Hemen anladınız değil mi? Yani gecekondulara 'şehrin bağırsakları' diyen kuş beyinli gazeteci, orada yaşayanlara da bok demiş oluyordu. Hani bekleriz ki, "Ben tabi ki öyle demiyorum" falan denilsin. Ne gezer! Müdire hanım, "Aristokrat doğmak, İstanbullu olmak benim seçimim değil. Şehrin bağırsaklarında değil de boyun bölgesine yakın bir yerlerde doğmuş, büyümüş olmak da..." diye yazıyor. Böylelikle gazetecinin orada yaşayanlar için uygun bulduğu tabiri paylaşıyor. Boyun bölgesiymiş, orada öyle konuşuluyor demek ki.

Melih Gökçek'in alt geçit açılışı türünden tantanalı icraatlarından biri de gecekondu yıkımıydı. Hani Baba Bush Ankara'ya gelmiş de, Özal tarafından havaalanında karşılanmış, iki arkadaş protokol konvoyuyla Çankaya'ya doğru yol alırken B. Bush tepelere doğru tırmanan gecekonduların ne olduğunu sormuş, müteveffa Cumhurbaşkanına. "Arı kovanı onlar" demiş Özal, nasıl anlatsın elin Amerikalısına. İşte o arı kovanlarını 'rehabilite etmek' Gökçek'e nasip oldu. Kameralar toplanmış, Ankara'nın en büyük belediye başkanı, dozerler tarafından törenden önce icabına bakılmış gecekondunun bir biçimde ayakta kalmış kısmına balyozla dalıyor. Kurdele kesmekten daha güç iş elbette, yine de biraz uğraştıktan sonra virane kondudan elle tutulur bir parça koparmayı başarıyor. Maksat, bir daha bir Amerikan başkanı gelir de, "Ne bu tepelerdeki şeyler?" derse, hiçbir Türk büyüğü yalan söylemek zorunda kalmasın.

Internet forumunda tartışırken Mamak'ta yıkılan çöp dağının altında kalanları hatırlatmıştım, bir ihtimal bu hatırlatmanın yankılanacağı bir vicdan vardır yanılgısıyla. Benim ki tam aptallıkmış. Ankaralı olduğumu bilen muhatabımın aklına şu hiç gelmedi. Gecekondular konusunda hassas bir insan olduğum anlaşılıyor. Ya o çöp dağının altında tanıdıklarım ölmüşse? Arkadaşlarım, akrabalarım mesela... Ailemden biri ya da sevgilim... Böyle bir ihtimali düşünemezler. Aristokrasi empati yoksuludur, Marie Antoinette miydi namlı kraliçenin adı, şu, "Ekmek bulamıyorlarsa pasta yesinler" diyen. Öyledir işte, hani bunlar üniversitede okumuş kariyer yapmışlar ya, bu onların seçimi. Diğerleri mi? Üniversite bulamıyorlarsa meslek lisesi okusunlar değil mi? Yok bu tam olmadı; diyelim ki, Türkiye'de üniversiteye gidemiyorlarsa Avrupa'da okusunlar. Bu oldu işte, Gülay Göktürk tedrisatından geçip Melih Gökçek'ten ilham alanlara yakışan bir akıl yürütme.

Gerdanınızı yesinler...

Eğer insanların bir kısmı hayvan gibi yaşamak zorunda kalıyorlarsa ve bu gerçeğin sorumluluğunu yine o insanlara yıkacaksınız, mecbursunuz, toplum kurgusunun uygun biçimde düzenlenmesi lazım. "Tercih şansına sahip ve tercihlerinin sonuçlarını öngörebilen rasyonel özneler dünyası". Pozitivizm sadece aptallık değildir. Bu kurguda kişisel ve toplumsal zorunlulukların yeri yok, bizzat 'bu benim tercihim, okudum da müdür oldum' saçmalığına yol açan bilincin ürünü olduğu toplumsal koşullara ilişkin hiçbir kayıt yok. Şimdi bu 'tercihlerde bulunmak' mı oluyor? Neydi diğer seçenek, üniversite okumamak da, mesela yer altındaki triko atölyelerinde gün ışığı görmeden dikiş makinesinin pedalına basmak mı? İki tuğlayı üst üste koyamayan yedi göbekten İstanbullu atalar izin verir miydi böyle bir tercihe? Geçelim değil mi bu faslı, gereksiz bir tartışma olacak. Ama kinaye yok dedik, söyleyeceğim, öyle değildir hiç öyle değildir. Tamamen önceden çizilmiş bir rol oynuyorsunuz, üniversite okumak, kariyerler falan. Seçimler dünyasıymış ha, ekmek yemeyi seçenlerle pasta yemeyi seçenler dünyası burası; o yüzden ekmek yemeyi seçmeyenler pasta yemeyi mi seçsinler? Gecekonduya tıkılmayı seçenlerle, şehrin gerdanına konak inşa edenler dünyası... Gerdanı seçmeyenler dozerler gelecek diye yol gözlesin.

Yanlış seçim yapanlar bedelini ödemelidir. "Yıkın hepsinin evlerini başına." Böyle bağırıyor bu memlekette 'anchorman'ler televizyonlardan, beyaz yakalı kanaat önderleri köşe yazılarından. Bu düzende yoksullara hiç yer yok, biliyorlar. O yüzden 'AB'ye girdik' şenlikleri zamanında bir yandan da yıkım bayramları yayınlamalar... Sınıf bilinciyle konuşuyorlar, kimsenin dili sürçmüyor.

Bilerek ve isteyerek söylüyorlar: "Yoksullar geberin!".

Acar yağmacılar sadece Beykoz'da görülmedi. Her daim, yurt sathında iş başındaydı onlar. Kentlerin 'master plan'larına itinayla pislediler hep...

KEREM KABADAYI

Villa-toplama kampları

ACAR KENT

Dikkatinizi çekmiştir muhakkak; geçtiğimiz ay boyunca, acar bir yağmacıyla ilgili sayısız haber yayınlandı memleket basınında. Ben de elden geldiğince takip ettim olup biteni ve bir de baktım ki, kentin kent olmaktan, kentlisinin ise 'insan olmaktan' çıktığı yaşlı ucubeyi tartışmaya başlamışız, kısa bir süre için bile olsa. Dağ başındaki korunaklı kutucukları için yüz binlerce dolar bayılan Acarkent'liler sayesinde, İstanbul'da kentsel yağmanın geçmişi ve bugün vardığı boyutlarla ilgili, parça parça dökümler okuduk topluca. Çoğu dökümden çıkardığımız ders, 12 Eylül sonrasının kentçiliği ve belediyeciliğiyle ilgili suç dosyalarının oldukça kabarık olduğuydu. Ancak, devlet eliyle atılıp satılan kamu arazileri, delik deşik edilen 'master plan'lar, iki kuruşa çiziktirilen imar izinleri gibi bir çok konuda, filmi biraz geriye sarmak gerekir; çünkü, 'çağdaş' kent yağmacılığı, bu topraklarda Türkiye Cumhuriyeti kadar eskidir.

Tarık Şengül, Cumhuriyet'in kentleşmesinin tarihini kabaca, 'ulus-devletin kentleşmesi, emeğin kentleşmesi, ve sermayenin kentleşmesi' olarak, her biri yaklaşık 30 yıldan ibaret, üç döneme böler. Üç dönemin değişmez özelliğini de ben ekleyeyim: Laf olsun diye planlama, sokaktaysa yağma...

Erken yağma dönemi

Cumhuriyet'in ve onun yeni toplumunun timsali başkent Ankara'da yaşananlar, yağmanın en erken örneklerindendir. Ankara'nın 'master plan'ını hazırlayan Hermann Jansen'in 1939'da görevinden istifa ederken planın altından imzasının silinmesini istemesine varan süreci Falih Rıfkı Atay aktarır: Devletin seçilmişleri, atanmışları ve arsa tacirleri sayesinde, Ankara'nın imarı, tüm planlama çabalarına rağmen, daha baştan kaybedilmiş bir savaşı andırır.

1940'larda, emeğin yoğun olduğu Anadolu kentlerine sanayi götürme tercihinden vazgeçen devlet, taşradan büyükkentlere akının da bedelini ödemekten hep kaçındı. Sermaye yatırımlarının, özellikle de Marmara'da odaklanması, emeğin köyden kente, kentten de büyükkente göçünü kaçınılmaz hale getirdi. Bu kitlesel göç dalgasına katılanların özellikle de barınma ihtiyaçları, 'kalkınmacı' iktidarlar tarafından asla gerektiği gibi ele alınmadı, çözüm resmen insanların 'hayatta kalma becerilerine' bırakıldı. Bu 50 yıllık şiddetli nüfus hareketinin ardında bıraktığı çarpık büyükkentlere karşılık, içi boşalmış Anadolu yerleşimlerini de görmezden gelmek olmaz. Bugün, 'bir İstanbul, bir de Türkiye vardır' demek ayıp ya da yanlış sayılabilir mi?

Ülke içinde oluşan bu çevre-merkez ikiliğine, büyükkentlerde de rastlanabilir. Kameralı, güvenlikli siteler ile yoksul varoşlar, bu ikiliğin İstanbul'daki iki uç noktasıdır. Elle tutulur, gözle görülür farkları çok yazılıp çizildi de, esas, bu uç noktalar arasındaki aynılıklar acaba hiç dikkatinizi çekti mi?

Kentin kıyılarına yığılmış yoksulların, çaresi, çıkışı olmayan yalıtılmışlıkları ile korunaklı villa sitelerinin korku dolu sterilliği arasında bir bağlantı olmalı. 'Huysuz Şirin'ler Adorno ile Horkheimer, konuya açıklık getiriyor. İki kafadar, zamanında teşhisi koymuşlar; hunharca özetliyorum: Diyalektik, biraz da insanın karşısındakine yakışanı giymesidir. Biraz daha açarsak, "Kitleler, ruhen ve bedenen itaat etmeye ne kadar zorlanırsa, 'efendiler' de o kadar ricat eder", yani geriler. Alın size ilginç bir irtica tanımı daha! Burada da bitmiyor, iddialarına şunu da ekliyorlar: "Egemenler ile ezilenler, karşıtlarının yaşamlarını, kendi yaşam biçimlerinde yeniden üretir."

Milyon dolarlık hücreler

Kentsel alana damgasını vuran toplumsal kutuplaşma, varoş yoksulluğu ile servet sitelerini birbirine karşıt olarak üretirken, gittikçe gerileyen varlıklı kesim kazançlı mı çıkıyor peki? Varoşlara tıkılmış kent yoksulları, en azından kendi hücrelerine milyon dolarlar saymıyor, daha ölmeden lüks mezarlara kapanmıyor. Hal böyleyken, Acarkent gibi villa-toplama kamplarına kendilerini hapsedenlere acıyorum istemeye istemeye...

Fatih İstanbul'u tam üç kez fethetti...

Geçenlerde, ben de bir ders kitabı yazıp Milli Eğitim Bakanlığı'na başvurmaya karar verdim. İstanbul'un 'fethi'yle ilgili yepyeni tarih anlayışıyla, Bakan Hüseyin Çelik'i makamında dört döndürecek, dev bir eser hazırlıyorum. Eserin baş kahramanı da, haliyle Fatih Sultan Mehmet. Bir adam, aynı şehri, arada hiç düşman eline geçmemiş olmasına rağmen, üç kere fethedebilir mi? Söz konusu olan FSM ise, bal gibi eder!

1453 yılına baktığımızda, FSM'nin İstanbul'u ilk fethedişine rastlarız. Eğer konu burada kapanıyor olsaydı, tartışırdık, bu bir işgal mi, yoksa fetih midir diye. Ancak yüzyıllar atlayarak hikayeye devam etmek lazım.

Aradan geçen 500 yılı aşkın zamana rağmen, muzaffer Padişah-Kayser FSM'nin, ikinci akını, 1983 yılında başlar, 1984'de başarıyla sonuçlanır. Darbeci komutanlarca hukuki altyapısı hazırlanan fetih, `83 ve `84 yıllarında ANAP'ın ezici bir zafer kazandığı genel ve yerel seçimlerin ardından bütün vahşetiyle başlar. Yerel seçim başarılarını, ellerini kellelerinin tepesinde kavuşturarak kutlayan ANAP'lı belediye başkanları, Fatih'in yavuz kumandanlarıdır aslında. Kumandanlar taarruza geçer de, Fatih boş durur mu! Taksim, Beşiktaş, Levent aksını içine alan bölgede, Gökkafes gibi sayısız kaçak 'sermaye anıtı'nın dikilmesine hazırlanılırken, FSM de Levent-Maslak bölgesindeki altyapısız, kanunsuz sermaye kulelerini, Boğaz'ın Anadolu yakasına saçılmış yağma-villa sitelerine bağlamakla meşguldür. Bugün onun adıyla andığımız Fatih Sultan Mehmet Köprüsü, Fatih'in, büyük sermayeyi dört nala koşturarak kazandığı ikinci zaferin heybetli mirasıdır. Turgut Özal'ın, atı olmasa da, makam aracıyla köprüden geçerken zevke gelip, "Semraaanım, koy bir kaset de neşemizi bulalım!" deyişini kaç kere izlemişizdir, kim bilir.

Hep şikayet ederiz, tarihimize, kültürel mirasımıza sahip çıkmıyoruz diye. FSM de bu huyumuzdan şikayetçi olmalı ki, FSM Köprüsü'yle yetinmeyip, 1994 yılında İstanbul'a üçüncü bir akın düzenledi. Refah Partisi'nin büyük kentlerde müthiş bir başarı yakaladığı yerel seçimlerin ardından, herkes "şeriat aşağı, şeriat yukarı" der olmuştu. Refah'lı belediyelerin arkasındaki asıl komutanın FSM olduğunu artık biliyoruz.

Günlerden bir gün, bir belediye otobüsünün en arkasında dikilirken, o kocaman burunla karşılaşmıştım. "Öyle bir burun ki, ancak bir Padişah onu taşıyabilir," diye düşündüğümü hatırlıyorum. FSM, İstanbul'a geri dönüp, koca koca afişlerini bastırmıştı. Kendi portresinin altına '500 küsur yıl sonra, hala minnettarız' gibi bir slogan da koydurmuş, kentin kalabalık caddelerine ve balık istifi dizilmiş otobüs ahalisine yan yan bakıyordu.

Aynı sıralarda başlayan yeni bir etkinlik biçimi de FSM'nin muhteşem dönüşünün artık basit bir hortlama ile değil, 'post-modern' bir yeniden doğuş ile gerçekleşeceğini kanıtladı. 'Fetih Şenlikleri' adı altında başlatılan bu kutlamalarda, FSM her sene, burun ebadına bakarak seçtiği bir belediye işçisinin bedenini ele geçirir. FSM'ye dönüşen işçiyi takip eden, yeniçeriye dönüşmüş diğer --daha küçük burunlu- işçiler de uydurma bir kadırgayı tekerlekler üstünde çekerek ilerler. İlginçtir, sembolik de olsa, burnu en büyük olan, küçük burunlulara hükmeder bu ayinlerde. Eh, artık 'post-modern' darbeler, 'simülasyonlar' ve 'hiperrealite' çağındaymışız ne de olsa. FSM de çağa ayak uyduruvermiş işte!..

yalogan@hotmail.com

Ahmet Kaya, kaybedecek şeyi ve anlamlı bir geleceği olmayan özel bir kesime hitap ediyordu. Onun sesinin kaybolmasıyla birlikte, ilâhilerin, dini tarikatların, mafyaların, apolitik arabeskin bu kesime daha fazla nüfuz etme imkânı bulduğunu söylemek abartılı mı olur?

YAVUZ ALOGAN

Sana fırtınalar yakışır!

Yirmi yıl önce bu günlerde 12 Eylül döneminden çıkılıyordu. Beyoğlu'nda, Abdülhak Hamid sokağında bir apartmanın ikinci katındaki yüksek tavanlı bir dairede sosyalistler toplanıyor, Birleşik Sosyalist Parti'nin kuruluş çalışmalarını yapıyorlardı. Sıkıyönetim yeni kalkmıştı. Geceleri kar altındaki sokaklar ıssız oluyor, toplantılar geç saatlere kadar sürüyordu. Apartmanın önünde bir seyyar çay ocağı belirmişti. Çeşitli kılıklara bürünmüş adamlar, ayakta çay içiyor, gelen gideni süzüyorlardı. Daha sonra çay ocağının yerini camları karartılmış beyaz bir minibüs aldı. İçindeki en yeni teknolojik aletlerin bütün sesleri süzerek sadece ikinci katta konuşulanları tespit ettiği söyleniyordu.

Ben, Ahmet Kaya adını ilk kez o apartmanın girişine yapıştırılmış bir afişte gördüm. Can Yücel görseydi, 'Şarâbi eşkıya; derdi. Öylesine saç baş dağınık, çatık kaşlı, sakallı bıyıklı bir resim; meşin ceket altında göğüs bağır açık. Bir konser ilânı mıydı, neydi, hatırlamıyorum. Resmin altında şöyle yazıyordu: "Sana Fırtınalar Yakışır Ahmet Kaya."

Bir şarkıcının kendisine fırtına yakıştırması o sırada beni güldürmüştü. Asıl fırtına yakında kopacaktı. Tarih tekerrür edecek ve 12 Mart döneminden sonraki gibi büyük bir kitlesel hareket gelecekti. Tabiî o sırada 12 Eylül'ün ne kadar derin bir tahribat yarattığını, ardından başlayan Özal döneminin halkın beklentilerini nasıl değiştirdiğini, iyice asrîleşen medyanın insanların beynini nasıl zapt etmeye başladığını, gençlerin aile ve okul kapanına düşerek siyasetten nasıl yalıtıldığını henüz kimse fark etmemişti. Fakat o sırada sürdürülen sosyalist birlik faaliyeti ile 'sana fırtınalar yakışır' sözü zihnimde bir şekilde özdeşlendi. O günkü ortamda bu söz biraz gülünç biraz da hüzün vericiydi.

Bu ilk tanışmadan sonra Ahmet Kaya'dan kurtulmak imkânsız hale geldi. 90'lı yıllar boyunca her yerde, sokaklarda, kahvehanelerde, 'cafe'lerde, toplantı salonlarında, dolmuşlarda, kasetçilerin önünde, kitapçılarda Ahmet Kaya çalıyordu. Daha sonra televizyona sıçradı; hangi kanalı açsanız karşınızda Ahmet Kaya. Biraz boğuk, derinlerden gelen sesine darbe yıllarının olanca yalnızlığı ve efkârı yansıyordu. Bitmiş bir dönemin özverilerini, tehlikelerini, ödenen bedelleri, çekilen acıları, sanki biraz da nostalji katarak anlatıyordu. 90'lı yıllarda Yusuf Hayaloğlu'nun, Attila İlhan'ın, Ahmed Arif'in şiirleri onun müziğiyle hayat buldu. Halk onu seviyordu, kasetlerini herkes dinliyordu.

Ben dinlemiyordum. Kafamın içinde onu bir tür sol-arabesk olarak etiketlemiş ve bir zarfın içine koyup kaldırmıştım. Yaptığı iş farklı bir müziğe alışmış kulağa çok yabancıydı. Ancak Ahmet Kaya'nın sesi ve sözleri zihinde yer ediyordu. Hiç olmadık bir yerde, "Başım belada, düşürmüşüm tabancamı helada" diyordu mesela. Yollar tutulmuş, "yasal mermisiyle bir komiser yaklaşmakta!" Bu arada kendi göğsünde, "kirli sakalıyla bir eşkıya gezinmekte." Akılda kolayca yer eden, duruma uygun düşen sözler: "Piposu ağız kenarında / ... /Herkesi yargılamaktan / Kimse kalmamış yanında." Bu kadar mı olur yani! Ya da "Ölümü özledim anne / Yaşamak isterken delice" veya "Ezdirmem sana kendimi / ... / Kafama sıkar giderim."

Fırtınayı arayan adam

Böylece, hayatın içinde gezinirken, Ahmet Kaya sesleri belleğin iradeden bağımsız ağına yakalanarak zapt edilmeye, birikmeye başladı. Bu biriken söz ve müzik parçaları Ahmet Kaya'nın 2000 yılının Kasım'ında Paris'te ölümünden sonra yüzeye çıktı ve ben onu dinlemeye başladım, anlamaya çalıştım. Aslında bu dinleme ve anlama sürecini, uzun yıllar cezaevinde kalmış bir arkadaşımın şu sözleri tetikledi: "İçeride solcusu, sağcısı, herkes onu dinliyordu..."

Ahmet Kaya, Malatyalıdır, babası işçidir; ilk konserini babasının fabrikasında çalışan işçilere vermiştir. Kaset dükkânında 'durmuş', İstanbul'un sokaklarını arşınlamış, Halk Bilimleri Derneği'nde sazını ilerletmiş, 'devrimci geceler'de sahne almıştır. 'Devrimcilik' onun için fiili bir eylemlilikten çok, bizzat yaşamadığı bir döneme özlem ya da geleceğe dönük bir umut olsa gerektir. Zira 12 Mart döneminde 13 yaşındadır. 1978'de askere gitmiş, aşağı yukarı altı yıl süren 12 Eylül dönemini eylem açlığı içinde sazının teline vuran bir genç adam olarak geçirmiştir. Arayış içindedir, kısa süreliğine hapse girmek istediğini söyler. Ama kimse onu hapse atmamaktadır. Kafası karışıktır. Düzeni, zenginleri vb. eleştirdiği ilk albümüne Türk Ordusu'nun Kurtuluş Savaşı'ndaki kahramanlıklarını anlatan bir şarkı koyar. 1985 yılıdır, işsizdir, sokaklarda aç gezmektedir.

Ruhi Su'yu öfkelendirmesi onun özgün bir bağlama sanatçısı olduğunu gösterir. 'Mahsus Mahal'i çalan Ahmet Kaya'ya şöyle demiştir büyük usta: "Öyle at teper gibi bağlama çalınmaz, bağlama ile meşk edilir..."

Ahmet Kaya 90'lı yıllarda kazandığı büyük şöhretle yetinecek biri değildi. Lüks arabalar, yatlar edinip magazin sosyetesine katılacak ya da kanadına mektup yazdığı güvercini holding medyasına salacak biri de değildi. Miting yaptıktan sonra meydanı süpüren, her eylemini tatlı bir şenlik havası içinde güle oynaya gerçekleştiren, bitmek bilmez tartışmalarla çalkalanan, öfkesi dışa değil içe doğru patlayan solcu partiler ya da lideri karizmatik dar bürokratik örgütler onu kesmiyordu. O kendisine yakışan fırtınayı arıyordu. Programatik ya da teorik değil, eylemciydi; ve bir çalgıcı olarak algılanmak istemiyor, büyük kavgaların içine dalmak istiyordu.

Bu arada, 1990 yılında Gülhane Parkı'nda verdiği konseri 150 bin kişinin, sloganlarla, alkışlarla izlediğini unutmayalım. Kendisini dinleyenleri bir tür taraftar kitlesi gibi görmediğini ya da birilerinin onun aracılığıyla o kitlenin ruhuna nüfuz etmek istemediğini kim söyleyebilir?

Ahmet Kaya 90'lı yılların başında tek başına toplumsal bir güç haline geldi ve özellikle Kürt dili ve dağlarla ilgilenmeye başladıktan sonra düzenin güçleri tarafından tehlikeli biri olarak algılandı. Dağlara şarkı düzüyordu. 'Şarkılarım Dağlara' isimli albümü 2 milyon 800 bin adet bandrollü satış gerçekleştirdi.

PKK'yla ilişkisi var mıydı? Bilmiyoruz. Ancak dağlarda verilen savaşa büyük bir sempati duyuyor, kendisine yakışan fırtınanın Güneydoğu'dan estiğine inanıyordu besbelli.

Başka bir dönem

O yıllarda PKK Marksist ve anti-emperyalist bir ulusal kurtuluş hareketi olarak görülüyor, Kürt olmayan sosyalistleri de cezbediyordu. Örgütün 'Serok'u henüz Şam'dan ayrılıp dünyanın bütün istihbarat örgütleri tarafından ping pong topu gibi oradan oraya savrulduktan sonra Türk istihbaratının eline geçmemiş; gözbağı açıldığı anda milyonlarca televizyon izleyicisinin gözü önünde, "Benim anam da Türktür; hizmete hazırım," gibi laflar etmemiş; güdümlü siyasetini İmralı'dan sürdürmeye başlamamıştı. PKK önderliği henüz, "Kürt halkı Amerikalıları Türk halkından daha çok sever," gibi demeçler vermiyor, CIA tarafından İran halkına karşı kullanılmıyordu. Ahmet Kaya bugün yaşananlara tanık olsaydı, Mandela, Yaser Arafat ya da Che Guevara gibi adamların benzer durumlarda nasıl davrandıklarını inceler, önderliğin kolay iş olmadığını düşünürdü belki de. Belki de düşünmezdi. Belki de Şeyh'in her kelâmına bir teori bina ederek 'teorisyen' olurdu. Bilemeyiz.

Özetle, Ahmet Kaya 90'lı yılların başında kendisine yakışan fırtınayı bulmuş ve cesaretle içine dalmıştı. Kendisine uzatılan her mikrofona Kürtlerden ve Kürtçe'den söz ediyor, sazını ve sözünü bütün televizyon kanallarından halka akıtıyor, konserlerinde kalabalıkları coşturuyordu.

Bu dönem 10 Şubat 1999 gecesi ansızın sona erdi ve Ahmet Kaya'nın medyatik düşüşü başladı. Magazin Gazetecileri Derneği'nin düzenlediği ankette halk Ahmet Kaya'yı 1998 yılının sanatçısı seçmişti. Ödülü verilecekti. Ödül töreni Show TV tarafından naklen yayımlanıyordu. Ahmet Kaya kısa teşekkür konuşmasında meydan okudu. Gelecek yıl Kürtçe şarkılar söyleyecekti. Bu şarkıları yayınlayacak yürekli televizyoncular çıkacaktı mutlaka, eğer çıkmazsa halk onlardan hesap soracaktı. Ardından, acı bir

tesadüf gibi, 'Giderim' şarkısını söyledi: "Artık seninle duramam / Bu akşam çıkar giderim / Hesabım kalsın mahşere / Elimi yıkar giderim." Şarkısını bitirince geçip masasına oturdu.

Her şey önceden tertiplenmiş miydi? Bilinmiyor. Ama muhtemelen öyleydi, çünkü olayın görüntüleri memleketin bütün televizyon kanallarında tekrar tekrar gösterildi. Bu görüntülerde Ahmet Kaya salonda bulunanlar tarafından yuhalanıyordu. Karısıyla birlikte sessizce oturmakta olduğu masaya çatallar, bıçaklar, çeşitli yiyecek artıkları, mezeler falan atılıyordu. Bir yıl sonra duracak yüreği acaba o sırada mı çatlamıştı? Ahmet Kaya saldırı ve hakaretlere hiçbir tepki gösteremedi. O masanın başında bembeyaz bir yüz ve acı bir tebessümle kalakaldı.

Onun yerinde Yılmaz Güney olsaydı ne yapardı, diye düşünmez misiniz? Muhtemelen ondörtlü Browning'ini çekmesiyle ortalığı cehenneme vermesi bir olurdu; sekiz ölü beşi ağır on sekiz yaralı falan. Ya da sadece bakışlarıyla o kalabalığı durdurur, bu arada beyaz ceketinin yenini hafifçe geriye doğru iterek belindeki emanetin kabzasını hâziruna teşhir etmek suretiyle ortama demokratik bir sükûnetin hâkim olmasını temin ederdi. Fakat Ahmet Kaya bunların hiçbirini yapamadı. Öyle biri değildi. İçindeki mahçup taşralı çocuk, o utangaç ve hisli mahalle delikanlısı, o öksüz ve sevdalı gariban, onu tutuklaştırdı, karşısındaki azgın ve zengin kalabalığa karşı koymasını engelledi. Ahmet Kaya eşiyle birlikte salonu terk ederken magazin sanatçıları ve davetliler, hep bir ağızdan 10. Yıl Marşı'nı söylüyorlardı.

Ardından tam bir linç kampanyası başladı. Toplumu Ahmet Kaya'dan arındırma faaliyetinin işaret fişeğini, böyle durumlarda hep görüldüğü gibi, Hürriyet gazetesi attı: 'Ayıp ettin gözüm' manşeti altında bir Ahmet Kaya resmi, arkasında Kürdistan haritası. Ardından, 'Vatana İhanet' suçlamasıyla 13 yıl hapis cezası istemi geldi. Basın ondan, 'Yavşak', 'Soysuz', 'Şerefsiz', 'Alçak', 'Fikirsiz fikir suçlusu' diye söz ediyordu. Sesi ve sazı önce sokakları ve halka açık tüm mekânları terk etti, sonra görüntüsü televizyon ekranlarından kayboldu. Ahmet Kaya küstü, stüdyosuna kapandı, telefonu sustu ve yurt dışına çıktı. Öldüğünde 43 yaşındaydı. Ölümünden kısa süre sonra Kürtçe müzik kaseti yapımı serbest bırakıldı; Kürdistan haritaları artık Pentagon tarafından dağıtılıyordu.

Ahmet Kaya, siyasallaşmış kent yoksullarının; toplumun dar kesimlerinde, aile ve arkadaş ortamlarında kısmi siyasal bilinç edinmiş garibanların sanatçısıydı. Aynı zamanda, bir dönem sanatçısıydı. 1970'li yıllarda sokaklarda dövüşen, fabrika kapılarında, okul damlarında, mahalle girişlerinde nöbet tutan, daha sonra cezaevlerini dolduran genç militanların sesi oldu. Şarkılarından yağmurlu sokakların, zindan gecelerin, polis sirenlerinin, yarım kalmış duvar yazılarının ve toprak kokusunun, yalnızlığın ve hüznün yansıması bundandır.

Ahmet Kaya'nın hitap ettiği kesim, işçi sınıfı bilincinin ve mücadelesinin biraz muhayyel ve kitâbi kaldığı; emeğin ucuz, örgütsüz ve güçsüz olduğu; iç ve dış sömürü yüzünden gelir farklarının uçurumlaştığı ülkelerde yaşayan ve söz gelimi Latin Amerika'da büyük toplumsal dönüşümleri ve devrimci atılımları gerçekleştiren, kaybedecek şeyi ve anlamlı bir geleceği olmayan özel bir insan topluluğuydu. Onun sesinin kaybolmasıyla birlikte, ilâhilerin, dini tarikatların, mafyaların, apolitik arabeskin bu kesime daha fazla nüfuz etme imkânı bulduğunu söylemek abartılı bir sosyolojik gözlem mi olur?

Ahmet Kaya, linç edilmiş bir halk sanatçısı olarak ölümsüzdür; bir döneme, zihinlere damgasını vurmuştur. "Gel gözüm, otur bir çay içelim," diyerek, bütün bunları onunla da konuşma imkânı olsaydı keşke...

'Tiktak Ercan', Ahmet Kaya'ya karşı...

Ahmet Kaya'nın memleketi terk etmesine kadar uzanan sürecin önemli adımlarından biri, 11 Şubat 1999'da, Magazin Gazetecileri Derneği'nin ödül gecesinde atıldı. Sahnedeki malum konuşmasının ardından, salonda hazır bulunan fevkalade milliyetçi hislerle bezenmiş cenahın fiili saldırısına uğradı Ahmet Kaya. Saldıranlar Ayna Grubu'ndan, daha sonra asker kaçağı olarak ceza yatacak Serdar Ortaç'a uzanan çeşitli popüler tiplerden oluşmakla birlikte, başı çeken pop şahıs, sonradan Ertuğrul Özkök'ün biricik damadı olacak olan Ercan Saatçi'ydi.

Bunlar henüz Grup Vitaminken akılları sıra Şafak Türküsü'yle dalga geçiyorlardı: "Beni burada arama anne, burası kerhane..." Çok muziptiler çok. Ama Vedat Özdemiroğlu o dönem Limon'daki köşesinden haklı olarak soruyordu: "Bu arkadaşların annelerinin kerhanede ne işi var?" diye. Bu cıvık 'şarkı sözleri' nedeniyle Saatçi'nin o dönem bizzat Ahmet Kaya tarafından, "Sen bir mahkumun duygularıyla alay edemezsin!" denilerek tokatlandığı da rivayet edilmektedir. "Kürt," demişti ya Ahmet Kaya, "Kürtçe" demişti ya konuşmasında, azdırmıştı kerhane şarkıcılarını. Ercan'la Sertaç çatal bıçak atıyorlardı Ahmet Kaya'nın masasına, vatanlarını savunuyorlardı. İşte böyle iğrenç bir linç girişimidir Ahmet Kaya'yı vatanından uzakta ölmeye mecbur bırakan.

Kerhaneden milliyetçiliğe

Geçen zamanda kendi başına Ercan Saatçi'nin kısa sanat serüveni de bizim açımızdan öğretici olacaktır mutlaka. "Nedir ulan bu çıkar kavgası / Ülke elden gidiyor dalgası / Burası Türkiye yerinde duruyor / Gidenler gider ablası" dizelerini dillere dolayan da kendisidir. Hatta yeterince vatansever görmediği insanlara ithaf ettiği, kurşun sesleriyle biten başka bir denemesi de bulunabilir. Düzey yerin altındadır böylelerinde ama işlerini bilirler. Örneğin birkaç yıl önce kerhane çevrelerinde kültürlenirken birkaç yıl sonra temsili vatan savunmaları düzenlemek bunlar için nasıl normal bir durumsa, "Zamanında biz de solcuyduk," demek o kadar doğaldır. Öyle bir sallamacılık var ki serde, 2003 yılı sonunda Radikal'de yayımlanan bir söyleşisinde, "Mahir Çayan toprağa verildiğinde, ufacık bir çocuk olarak tabutunu taşıyanların arasındaydım. Bir gün de nöbetçi olarak beni diktiler mezarının başına, su dökmüştüm," demişti Ercan Saatçi. Ya, 1968 doğumlu Ercan Saatçi, 1972 senesinde Kızıldere'de katledilen Mahir Çayan'ın cenazesini sırtlamış, mezarında 5 yaşında aslan gibi bir dev-çocuk olarak nöbetçi bırakılmış ve de su taşımıştı! Muhtemelen de altıbuçuk yaşında falan, solculuğun boş iş olduğuna karar verip, milliyetçi-mukaddesatçı ve kayınpederci bir fikriyata doğru yelken açmıştı..

Evet, iki örnek organizasyonun da baş rol oyuncularından Ercan Saatçi için Ertuğrul Özkök gibi bir vatan evladının damadı olmak son derece onur verici bir mertebedir. Kimse kayınpederini seçme lüksüne sahip değildir ancak yine kimse kayınpederin nimetlerinden yararlanmak için de zorlanmamaktadır. Özkök'ün kızının bu memlekete yapıp edeceği en büyük kötülük, evlenmek için bu adamı seçmiş olmasıdır herhalde. Böylelikle önünde, her an suratını görebileceğimiz binbir kapı açılmıştır.

Grup Vitamin, Ufuk–Ercan, İzel–Çelik–Ercan ve İzel–Ercan formlarından sonra tamamen şarkı söyleyemez hale gelen Saatçi'nin geniş vizyonu yetişir imdadına. DMC'nin başındadır artık. Elbette bu işte kayınpederin parmağının olmadığı iddia edilir, kimse inandırılamaz. Daha sonra Ertuğrul Özkök ricasının işlemediği tek örnek olay olarak tarih kitaplarına geçer ve DMC macerası da biter. Ama sınıf atlamış, prodüktör olmuştur bir kere.

SENİ UNUTMAYACAĞIZ GÖZÜM

Namı diğer 'tiktak Ercan' bu sayede yarışmacı olarak katılması durumunda, ön elemesini geçmesi mümkün olmayan Popstar yarışmasına juri olmuş, sağa sola laf yetiştirmektedir. Zaman geçtikçe makalelere konu olmaya başlar. Papyonunu görenin sanattan anlıyor sanacağı, Hürriyet yazarı Doğan Hızlan kimbilir hangi mesleki kaygılarla onun için şu satırları yazmıştır: "Ercan Saatçi besteci, icracı olarak pop müziğin tanınmış bir adı. Ama Türkiye'nin çağdaş yönünü gören genç kuşaktan biri olarak, cazı ve klasik müziği dinleyicilere sunuyor. Türkiye'nin müziği için ne yapması gerektiğini iyi biliyor... " Bunların dışında bir de spor yazarlığı yönü vardır ki daha fazla sinirleri germemek için hiç açmıyoruz...

Sonra kendi işini kurar, yeterince palazlanmıştır; firmasının adını da 'Recay Saatchi" koyar. Kürt olan ve Kürtçe konuşmak isteyen Ahmet Kaya'ya saldıran adam günü geldiğinde soyadını Saatchi diye yazacaktır. Öyle ya kayınpederle etkileşim yaşanmaktadır. Hatta kendi iddiasına göre, o kayınpederi biraz sağa, kayınpeder bunu biraz sola çekmiş, ortada buluşmuşlardır. Ertuğrul Özkök tarafından sola çekilmiş bir insan evladının varlığıdır bu yazının konusu. Dingil kırılmıştır bir kere, elbette biraz sola çekecektir biraz sağa...

Neyse, bu kadar yeter. Ahmet Kaya ve Ercan Saatçi'nin hikayeleri 11 Şubat 1999 gecesi kesişmekle birlikte tamamen zıt istikametlerde ilerlemiştir ve bu zıtlık bizler için bir onur ve teselli kaynağı olmaya devam edecektir. Öyle görünüyor...

ÇAĞLAR KILINÇ

TABİİ BUNLARI DA...

Kenara çekilin!..

Sokak, özellikle kenarda kalanların ve kenara itilenlerin sokağı, boğazında bir küfrü saklar gibi şarkı söyleyen, bağlamasının tellerine kimi zaman hınçla mızrap savuran bu adamı sevdi...

DENİZ AKHAN

1985'te *Ağlama Bebeğim* albümü çıktığında Türkiye'nin sıkıntısı göğsünde bir nefese tıkılmıştı. Devrimin ve karşı-devrimin ağır işçileri hapishanelere atılmış, kalanlar günlük yaşamın hamallığına dönmüşlerdi. Özal çok daha elle tutulur bir masal vaat ediyordu, bütün dertler gözle görünmez bir köşeye varıncaya kadardı. Bu masala inanmayanlar düştükleri hayal kırıklığıyla boğuşuyorlardı. Amerikalıların 'bizimkiler' dedikleri amaçlarına ulaşmıştı...

Çocuğuyla beraber kendisini terk eden karısı, hapislerde ya da işkencelerde kaybettiği arkadaşları, parasızlık gibi parasızlığıyla bu buhranı yaşayan Ahmet Kaya, *Ağlama Bebeğim*'i hapishanede yatmak; hiç değilse başını sokacak bir dama, yiyecek üç öğün yemeğe kavuşmak için hazırladığını söyler. Albüme, ordunun Kurtuluş Savaşı'ndaki kahramanlığını anlatan anonim bir türkü de koyar ki ceza az olsun.

Albüm piyasaya sürüldüğünde büyük ilgi toplar, düzenlediği ilk konser tıklım tıklım dolar. Bu sürprizin hemen ardından beklenen gerçekleşir ve hakkında dava açılır. *Kurtuluş Savaşı Destanı*'ndan mıdır bilinmez, dava düşer ve durum gazete ilanları ile duyurulur: Ahmet Kaya'nın *Ağlama Bebeğim* isimli albümü mahkeme kararıyla serbest bırakılmıştır.

Çok geçmeden ikinci albümü, *Acılara Tutunmak* piyasaya sürülür, ama dillere düştüğü asıl albüm, hapishanede infazını bekleyen idam mahkûmu Nevzat Çelik'in şiirinden bestelediği şarkıyla aynı adı taşıyan *Şafak Türküsü*'dür. Ardı ardına besteler yaparak, konserler vererek hem adını yaygınlaştırır hem de iktidarın hedefi haline gelir. Konserleri yasaklanır, albümleri toplatılır ama Ahmet Kaya bu tedbirlerin baş edemeyeceği kadar sokağa aittir artık.

Sokak, özellikle kenarda kalanların ve kenara itilenlerin sokağı, boğazında bir küfrü saklar gibi şarkı söyleyen, bağlamasının tellerine kimi zaman hınçla mızrap savuran bu adamı sevmiştir.

Onların her halini yansıtabiliyordu; bazen umut büyüten, bazen yılgın düşen, bazen de ayağa dikilen bir figürdü. Merkeze uzanmayı, ona ulaşmak için çabalamayı değil; kenarda durmayı, hayata oradan bakmayı tercih etmişti. Zaten kendini bildi bileli oraya aitti.

Merkez ve kenar gibi konumlandırmaları kullanıyorsak, neyi kastettiğimizi de açmamız lazım: Merkez, ağır bir göç dalgasıyla kütlesini arttıran, kütlesi arttıkça çekirdeği küçülen ve yoğunlaşan kenttir. Bu konuda ciltler dolusu yazılabilir, ama şurası aşikâr ki Türkiye bu süreci çok kısa sürede ve çok yoğun bir şekilde yaşamanın acısını çekti/çekiyor.

Göç dalgası o kadar yoğundu ki, kent yeni misafirlerini içine sindirmeye, kendileştirmeye fırsat bulamadı; basınca maruz kaldıkça kapanmaya, gelenleri kenara itmeye başladı. Bunun sebebi sadece ekonomik değildi. Büyüklüğünün getirdiği yabancılığın yarattığı kaybolmuşluk hissi ile silikleştirdiği kitleler, ister istemez sakınımlı adımlarla sokulmaya çalıştılar ona. İçgüdüsel bir şekilde merkezdeki yoğunluğa sahip, ama daha bildik ve tanıdık yaşam alanları oluşturdular. Gecekondular sadece yeni bir iskân değil, yeni bir kültür oluşumuydu. Bu bir kuşatma değildi; kabul edilmenin ya da içeri girebilme dirayetinin mevzileri kazılıyordu. Amansız bir orman kanununa teslim edilecek olan bu kutuplaşmayı ortadan kaldırabilecek zihniyet tanklarla ve silahla etkisiz hale getirilince, geriye heterojen bir yapı kaldı: kimi oyunun kurallarına vakıf olarak kendi paçasını sıyırmaya çalışan, kimi bu dalgaya tutunamayan, kimi kendine biçilen kısıtlı rolü kabullenen, hatta sahiplenen, kimi isyan eden bireylerden oluşan, canlı ve nefes alan bir 'kütle'... Ama hepsi de o kenarda kalmanın ya da kenara itilmenin psikolojisini yaşadı.

Ahmet Kaya'nın ideolojisini her fırsatta göstermesine rağmen, zıt görüştekilerce de dinlenmesini buna bağlıyorum biraz. Baştan aşağı 'erkek' bir sesti; sevecenliği ve hüznü de öyle. Gösterdiği topyekûn sahipleniş ve aidiyet duygusu, hepsinin ortak ses rengini yansıtıyordu. Bu yazdıklarım Ahmet Kaya'nın solculuğunu, dolayısıyla sınıfsal kavrayışını göz ardı ediyor olabilir, ama asıl amaçladığım şu: Solculuğundan taşan Ahmet Kaya'yı ortaya koymak istiyorum.

Ahmet Kaya, bugünün tabiriyle bir markaydı artık, belli bir tavrın simgesiydi. Bu simgesellik, köşeleri çok belli olan ve herkesi bağlayan bir katılıkta değildi ama. Dedim ya, farklı ideolojilerden, farklı psikolojilerden dinleyicileri vardı. Buna rağmen belli bir aidiyeti sahiplendiği için çok geniş bir şemsiyeydi...

Hali başka

Kentin çoğunluğunu oluşturan bu geniş tabanın beğenisi albümlerinin satış rakamlarına yansıdıkça, merkezin ilgisi Ahmet Kaya'ya yöneldi. Az buz değil, milyonlardan bahsediyoruz; ne kadar gizlenmeye çalışsa da bir yerlerden Top10 listelerine sızıveriyor işte...

Asıl mesele şuydu: TRT'nin hükümranlığı ve bu tek kanallığın kanıksanması görsel medyanın toplumsal hayatımızdaki gücünü görmemizi engellemişti. Yazılı basın, albüm satışları ve konserlere rağmen Ahmet Kaya hâlâ kenardaydı. Gerçi, yeni ekonomik zihniyet aksak ve kusurlu da olsa yaşayışımıza nüfuzunu derinleştiriyor, daha önce bahsettiğim merkez-kenar ayrımını karmaşıklaştırıyordu. Özel televizyon ve radyolar da böyle bir dönemde yayına geçti.

Özel televizyon ve radyoculuğun kültürel ve sosyal etkilerine derinlemesine girmeyeceğim (ne zaman incelikli bir konuya girsem bu bahaneye sığınıyorum, bu yüzden derginin sayfa kısıtlamasını seviyorum) ama Ahmet Kaya özelinde değinirsek, dinleyicileri kadar dinlemeyenlerinin de günlük hayatında dolaşıma bu sayede girdiğini söyleyebiliriz. Hali ve tavrı bile provokatif olabiliyordu, en azından tepki topluyordu. Bu 'renklilik' bütün muhalifliğine rağmen ilginin eksilmesini engelliyordu. Doğru bildiğini söylemekten çekinmiyordu, efsane haline gelen atışmaları bunu gösteriyordu. Milliyetçi borazan Ercan Saatçi'nin kendisine saydırdığı lafları dinledikten sonra "Sen kimsin?" sorusuna aldığı, "Ben, Ercan Saatçi" cevabına karşılık söylediği "Git işine kardeşim, benim saatçilerle işim olmaz. Ben sanatçılarla muhatap olurum" lafı mesela...

Bu yoğun, kameralarla çevrili hayat, bence, albüm satışlarını ve ilgi odaklığını artırsa da, o eski samimi, sıcak dinleyici kitlesini azalttı. 'Ahmet Abi'den çok Ahmet Kaya'lığı vardı ön planda. Bodrum'daki yazlığında mangal yaparken seyrediliyordu, 'vapur'unda Serdar Ortaç'la sohbet ediyordu. Belki bu yüzden hem solcular hem de sağcılar onu eleştiriyor, samimi bulmuyordu. Kendisi de eleştirileri duyuyor ve soruyordu: "Ne solcusu beğeniyor beni ne de sağcısı. Peki, albümlerimi satın alan bu milyonlarca kişi kim?"

Resmi görüşe karşı

Bu dönemlerde Jet-Pa sponsorluğunda klip çekti, İslamcılarla diyalog geliştirdi falan... İstese de kenarda kalamıyordu; kenarın tanımı da merkezin konumu da değişmişti üstelik. Depolitizasyon, sadece iktisadi verilerde çatışan ideolojik farklılıklar, gelir dağılımında oluşan uçurumlara rağmen sosyal patlamalardan kaçınan suskun bir halk...

Ahmet Kaya'nın yerleştiği 'kenarda'lığın kente göre bir konum olduğunu belirtmiştim. Sahip olduğu muhalif kişilik, bu konumu kaybetse bile rahat duracak türden değildi. Çürüyen ve cerahat saçan kentin dışında da bir kenar vardı. Bu sefer merkez 'resmi görüş' ve iktidar, kenarda kalanlar ise Kürtlerdi. 90'lı yıllar 'düşük yoğunluklu savaş'ın en kanlı ve yoğunluklu yaşandığı dönemdi. Her iktidar, ekonomideki başarısızlığını 'terörist avı'ndaki başarılarıyla örtmeye eğimliydi. Ordu, gayrinizami iktidarının meşrutiyetini ayrılıkçı Kürtlerle olan mücadelesiyle perçinliyordu. Demokratik ve kültürel haklar söylemi vatan hainliğiyle eşdeğerdi... Buna rağmen Ahmet Kaya sözünü sakınmadı, ulusalcı ama kucaklayıcı bir tavrın erken öncülüğüne girişti.

Ahmet Kaya, aslen Malatyalı Kürt bir aileden geliyordu ama küçük yaşta İstanbul'a göç etmiş, etnik kültürel bağını kentselleştirmişti. Kürtçe bilmiyordu, çok da 'içerden' biri değildi; ama bunların önemli olduğunu sanmıyorum. Edirne doğumlu bir Arnavut bile olsa aynı tavrı sergilerdi. Evet, meşhur Magazin Gazetecileri Derneği Ödül Töreninden bahsediyorum.

10 Şubat 1999'da Show TV'de yayımlanan törende şu konuşmayı yaptı:

"Ben bu ödül için İnsan Hakları Derneği'ne, Cumartesi Anneleri'ne, tüm basın emekçileri ve tüm Türkiye halkına teşekkür ediyorum. Bir de bir açıklamam var: Şu anda hazırladığım ve önümüzdeki günlerde yayımlayacağım albümde bir KÜRTÇE şarkı söyleyeceğim ve bu şarkıya bir klip çekeceğim. Aramızda bu klibi yayımlayacak yürekli televizyoncular olduğunu biliyorum, yayımlamazlarsa Türkiye halkıyla nasıl hesaplaşacaklarını bilmiyorum."

Masasına fırlatılan çatal ve bıçaklara aldırmadan sigarasını içen Kaya'nın görüntüsünü de... Etten bir zırh ile terk etti salonu, ardından da ülkeyi...

Bu yazıyı yazacağımı bahsettiğim milliyetçi bir arkadaşım alışık olduğum şekilde 'şerefsiz' dedi ona. Bu durumlarda karşımdakine "Dinlemez miydin?" diye sorarım. Aldığım cevap hep "Dinlerdim" olmuştur. Bu gibi insanlar için Kürtlerden bahsetmek hassas bir nokta; solculara bile daha sempatik yaklaşıyorlar. Ahmet Kaya'ya olan bu hınç da galiba bundan kaynaklanıyor: şarkılarını sevdikleri, dolayısıyla kalplerinde sıcaklığı olan bir adamın 'ihanet'ini sindiremiyorlar...

Sürgün günleri sancılıydı; bir kere her ülkede aynı sıcaklıkta ilişki kurabilecek 'elit' bir yapısı yoktu, yalnızdı... Uzaktan uzağa hazırladığı albüm, film projesi gibi uğraşlar sıkıntısını unutturamıyordu. Çok sürmedi, bir gün ölüm haberi geldi.

Ölümü ve Türkiye'deki yankısı hatırlardadır: 'Vatan haini şerefsiz'in öldüğünü müjdeleyenler de oldu, yasını tutanlar da. Son dönemde kendilerine destek çıktığı için Kürtlerin doğal bir kahramanıydı artık... Onu 'vatan haini' ilan eden zihniyetse bugün düz ovada siyaset çağrıları yaparak Türkiye'ye açılım getirmeye çalışıyor...

Başımı öne eğip yürüdüm...

Her şey bir yana, bir Ahmet Abi öldü. Tek başına bir 'figür' olabilmiş, bunu herkese kabul ettirmiş biri olarak saygıyı hak ediyor en azından. Ben de zamanında onu samimiyetsiz, yapmacık bulanlardandım ama önemli değil; o zamanlar Orhan Gencebay'ı sevdiğimi de saklıyordum.

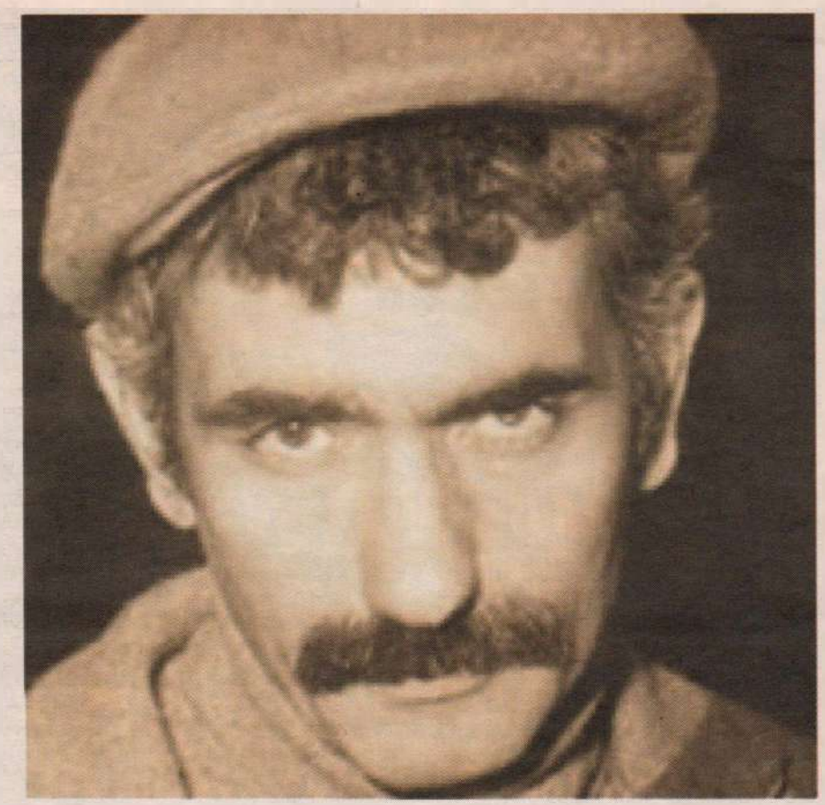
Son cümleleri çok sevdiğim Hüseyin (Yalçınkaya) Amcaya bırakmak istiyorum:

Kadıköy'de soğuk bir hava vardı. Sahilden eve doğru eve giderken Seyhan Müzik'in önünde öğrendim Ahmet Kaya'nın öldüğünü. Kasedini koyup da şarkısını çaldıkları gibi inceden bir yağmur başladı. Paltomun yakasını kaldırdım, başımı öne eğip yürüdüm...

70'ler, 80'ler, biat ve ricat

'Arkadaş' filminden çıkan 'Yılocular' hayal kırıklığına uğramıştı. Soranlara, başı eğik, "Ne kavgası vardı, ne leşi, ne de oynaşı, üstelik kahpenin birinden tokadı yedi, elini bile kaldırmadı!.." diye cevap veriyorlardı... Cüno ise, yakında dünyayı kurtaracaktı...

ŞAHAN BERAN

Yetmişli ve seksenli yılların en fazla cefasını çeken kentlerden biri de kuşkusuz Diyarbakır'dır. Okuduklarımı ve o dönemleri yaşayanların anlattıklarını bir araya getirdiğimde kadim kentimin darbelerden gördüğü zulmü ne Kaanlardan, ne şah, ne de padişahlardan görmediğini söyleyebilirim. Anaların çocuklarına, çocukların ise 'aşklarına' ağladığı yıllardır. Hele seksenli yıllarda tüm ülkede halkın ahval ve şeraiti vahim, darbeciler olaya hakim ve muktedirdir. Ve karar kesindir. Harici mihrakların desteklediği dahili mihraklar bulunacak ve mihrapları yerinden oynatılacaktır. Karadenizli bir amcanın ifadesiyle 'bizum devrimcu uşaklar'ın da kararı kesindir. Spartaküs yattığı yerden kaldırılacak, Don Kişot derhal saflara çağrılacak ve dumanı tütmeyen dağ başı kalmayacaktır. Kararlar uygulanmış, saflar sıklaştırılmış, meydanlar dolmuş taşmış, somut koşullar olgunlaşmış ve tarihsel an gelip kapıyı çalmıştır.

Muharebe büyük olmuştur. Kaybedenler gülden ince 'bizum devrimcu uşaklar'dır. Kaybetmek insana mahsustur. Bu hikayeden bize kalan ise 'yağma ve huşu' ile büyü ve buğudur. Bir de yadigar kalan aşklarıdır.

Bu yıllar siyasal farklılıklar bakımından da çok zengin bir kozmos oluşturmuştur aslında. Marksizm çatısı altında toplanmış kılı kırk yaran oluşumlar tarihidir dönem. Partiler, örgütler, ideolojik gruplar,'gruptan çıktı'lar, dergi klanları, klonlamayla oluşturulan öncü müfrezeler ve tabii ki gerçeği ve geleceği yalnız ve yalnız kendilerinin bildiğini söyleyen, ayinler düzenleyen örgütlenenlere beduualar eden entelektüeller. Hâl böyle olur da Diyarbakır'ın kahveleri durur mu!

Yılo abem bi tanedir!

Diyarbakır'da kahveler siyasetin vazgeçilmez türbeleridir. Kağıt ve tavladaki ustalığa duyulan saygı kadar 'siyasi abeliğe' de ehemmiyetle kıymet verilir. Siyasi abelik kahvelerdeki hiyerarşik sıralamanın en yüksek mertebesidir. İyi bir siyasi abe 'hayat bilgisi kitapçığı gibi' olmalıdır. Çetrefil sualleri kullanışlı kılınmış basit cevaplarla geçiştirebilmelidir. Adab-ı muaşereti, felsefeyi, anatomiyi ve tabii ki 'İnsan Nasıl İnsan Oldu?' gibi dersleri halk diliyle anlatabilmelidir. Kahvelerdeki vaziyet sadece nizam ve intizam ile ders ve mektepten ibaret değildir. Teneffüs gelir, siyasi abeler gider.

İşte bu dostluk ve kardeşlik ortamında belki de o dönemlerin tüm siyasal anlayışlarını kıskandıran iki temel kaplaşma oluşmaya başlamıştır kahvelerimizde: YILOCULAR ile CÜNOCULAR.

Kahvelerde örgütlenip, sinemalarda eylem koyan bu iki 'hareket'in mensupları 'kardeş kanı' dökmeyip kürsüden kürsüye atışarak sorunlarını çözmek istediklerinden büyük bir hayranlık uyandırmışlardır toplum nezdinde. YILO ve CÜNO dönemin ünlü sinema oyuncularıdır. Avantür filmlerin hepsi onlardan sorulurmuş. Örgüt üyelerine bilgiler hiçbir kaygı ve korku taşımaksızın bizzat beyazperdeden verilirmiş. Üyelerde önderlerinin diyaloglarındaki gizli şifreleri çözer ve kentin tüm kahvelerinde ajitasyon-propagandayı hakim kılarmış. Cünocular, "Abimiz kırk kişiyi dövdü,yirmi kişiyi yaraladı ve en az on kadını yatağında kabul etti" diyerek çarşı pazarda dost düşman çatlatırlarmış. Yılocular durur mu! Yılonun filmlerine koşar, dokümanları toplar, rotatifleri çalıştırırlarmış. "Cüno'nun yaptıkları incir çekirdeğini doldurmaz, dolgusu düşen dişlerimize olmaz" diyerek sohbete şarap getirirlermiş; Yılo abemiz en az yüz kişiyi dövdü, kırkını öldürdü, kırkını sakat etti, beş kadını reddetti, elli kadınla sevişti" derlermiş.

Bir gün kente bir film gelir ve adı Arkadaş'tır. Yılocular için beklenen tan ağarmaktadır. Bıyıklar burulacak, tespihler çekilecek, yürek ferman eylem alanlarına gidilecektir. Alanlar (sinemalar) doldurulur, soğuk gazoz ve ayranlar açılır, aydın çekirdekleri çiftetelli vaziyette çıtlatılır. Alanlar karartılır, beyazperdeye yansıyan ilk ışıklarla birlikte ayin başlatılır. Yılo mağrur bakışlarıyla halkını selamlar. Alkışlar tufan, yürekler kocaman, gözler şahan olur. Sloganlarla inler salonlar. Ayinin ilk bölümü tamamlanmıştır. Yani usûl bitmiş, esasa geçilmiştir. Artık önderin sözleri dikkatle dinlenmeli, her hareketi 'içselleştirilerek' belleklere kaydedilmelidir.

'Kahpeden tokadı yedi'

İşin ilginç tarafı film de sükûnet ve huzur içinde devam etmektedir. Kavga yoktur, kahramanlık hiç kalmamıştır; 'Sillah tune, fişto tune'dir (Silah yok, mermi yok). Yılo dervişliğe mi soyunmuştur bilinmez ama öyle hoyrat hoyrat öptüğü kadınlar da yoktur. Ayin bitmiştir. Yılocular kızlarını evlendiren babaların buğulu gözleriyle alanları terk etmiştir. Yılo'ya kırgın ve kızgındırlar, Yılo ya revizyonist olmuştur, ya reformist. Sessiz sedasız kahvelerine çekilirler. Cünocularda tedirgin bir bekleyiş hakimdir. Çünkü her an saldırı gelebilir. Yılocular ağlamaklı ve suskundur. Sessizlik bozulur. "Ne oldu ulan! Yılonun kaç leşi, kaç oynaşı vardı, söylesenize!"

Yılocuların cevabı çok nettir ve kısadır: "Ne kavgası vardı, ne leşi, ne de oynaşı, üstelik kahpenin birinden tokadı yedi, elini bile kaldırmadı!.."

(Yılmaz Güney'in, "Bu tokadın hesabı sorulacak. Bir gün mutlaka" dediği sahne)

Arkadaş filminden sonra Yılocularda büyük çözülmeler olmuş, hareketten kopanların bir kısmı Cünocuların saflarına katılmış kalanlar da kahvelerden el ayak çekmişlerdir. Zafer sarhoşu Cüno ise gurur ve ihtişamla halkına seslenmeye devam etmiş; kurtarmadığı Türk devleti, fedailik yapmadığı kaan ve sultan kalmamıştır. Çinlileri damada yenmiş, yunanlıları ouzo masasında dut etmiş, Bizans'ta yatağına girmediği imparator karısı kalmamıştır. Bütün bunlarla yetinmemiş, sonunda dünyayı kurtarmaya karar vermiştir. E.T.'nin tarlasından izinsiz aldığı domateslerin karşılığında, ağaçlara altın torbalar asmış hatta E.T. ile bizzat tanışmış ve tokalaşmıştır. Önüne çıkan Saylonluların ise anasını tek tek ağlatmıştır. Cüno muradına ermiş, yaşlanınca da eh artık deyip çoluk çocuğa karışma arzusu başlamıştır. Arzular gerçekleşmiş, Cüno evlenmiş ve güzel eşi ona nur topu gibi bir çocuk armağan etmiştir. Dünyayı Kurtaran Adamın Oğlu' nun adı Gemisini Kurtaran Kaptan koyulmuştur.

Aslında tüm bu gelişmeler Cünoculara keyif vereceğine ilginç bir biçimde kederlere vesile olmuştur. Yılo, yeraltına çekilmiş, mesajlarını el altından, kesekağıdında verilen video kasetlerde iletir olmuştur. YOL filmi ile hareket çok kısa zamanda toparlanmış, hatta Cünocular bile yola getirilmiştir. Yılo'nun Yolu kurulmuş ve önderin itibarı iade edilmiş, ancak kısa zaman sonra Yılo sürgünde ölmüştür.

Tespih çekip çay içen, 'susmayı' öğreti sayıp içli içli dertlenmeleri erdem kabul eden bu kahvehanelerin müdavimleri, yıllar sonra, 'Ahmet Abi güzelim'in ağırbaşlı sesiyle yeniden çiğdem çiçek şenlenecektir. "Biat ettik, and içtik, Ahmet Abi'yi biz çok sevdik!" diyeceklerdir. Hatta Yıloculuktan ricat etmenin verdiği pişmanlık ve kahır yüzünden kendilerini ölüme terk edenler Ahmet Abi'nin 'suni teneffüsü'yle yeniden hayata döndürülecektir. Kahvelerde öfkeyle oturup kederle düşünen siyasi abeler, "Yakamozsun sen Hacı Abi, sana bir şey olmasın" diye teselli edilecektir. Yazık ki, Ahmet'in de yolu maalesef Paris'e düşecektir ve orada ölecektir.... "Sürgüne yolladılar sabah dörtte yağmurlarla ben yandım siz yanmayın Allah aşkına..."

Yoksulluğa karşı yaşam

Latin Amerika'da işçiler ve yoksul kitleler, IMF reçetelerine karşı halkın reçetesinin ne olması gerektiğini gösteriyor. Topraksızlar, tek tek ağaların topraklarını işgal ediyor, işçiler kapatılan fabrikalara, atölyelere el koyup kendileri işletiyor. Dikensiz gül bahçesi değil tabii bu işl

Patronsuzlar ve *Topraksızlar* kitaplarıyla Latin Amerika'daki yoksulların mücadelelerini Türkiye'ye taşıyan Metin Yeğin, sorularımızı yanıtladı.

Patronsuzlar adlı kitabınızda işgal edilmiş fabrikaları anlatıyorsunuz. Bu işgal fabrikalarının dağılımı nedir Latin Amerika'da, 100 kadar Arjantin'de var bildiğim kadarıyla?

Değişik niteliklerde ama genel olarak tanımlanırsa 300 kadar var. Brezilya'da yaklaşık 3 bin işçinin olduğu fabrikalar gurubu var, 9 bine de çıkıyor diğerlerini de kattığın zaman, Uruguay'da 80 tane fabrika var. Arjantin'de sadece fabrikalar değil, okul, klinik, pek çok kurum söz konusu. Kitaba Patronsuzlar adını vermemin nedeni de aslında işgal fabrikalarının bir tartışma ve uygulama sürecinde olması ve bu sürecin en temel niteliği hepsinin patronsuz olma kaygısı ve bir işçi denetimi olması. Ama bir tartışma süreci bu, Arjantin'de başlayan ve sonra diğer taraflara da yayılan ve muhtemel ki bizim Türkiye'de de gerçekleşeceğini umut ve iddia ettiğim bir süreç bu.

Aman halkı isyan ve işgale teşvikten yargılanmayalım...

Halkı yaşamaya teşvikten yargılanalım bence. Çünkü öyle bir yok oluş süreci ki bu, insanlar orada gidip amcasının oğlunun yanındaki bir başka fabrikaya giremez, çünkü o da iflas etmiş durumda. Arjantin'de iyi para alan işçilerin çalıştırıldığı 20 bin nüfuslu bir kent var, bizim Seydişehir gibi. İşçi kulüplerinde tenis kortunun, yüzme havuzunun olduğu bir yer. 92'de burası özelleştirildikten sonra kentin yüzde 80'i bir gecede işini kaybediyor, dolayısıyla kentin bakkalları kapanıyor, üniversiteleri, kilisesi, sinemaları kapanıyor. Kent bir bütün olarak bitiyor. İnsanlar oradan kalkıp Buenos Aires'e göç edemiyor.

'Bir gurultu var'

Ne fabrikasıydı bu?

Orada gaz var, günde 35 milyon dolarlık gaz çıkıyor şu anda orada. Ama üstündeki insanlar hep aç; yerliler var, o kadar yoksullar ki, yani elektrik ve suyun olmadığı bir durum. Orayla ilgili şunu yazmıştım "Bir gurultu var orada ama gazın yeraltında çıkış gurultusu mu insanların açlık gurultusu mu?" Buna karşılık ne yapıyorlar, rasyonel işletiyorlar yani insanların yüzde 80'ini işten attıktan sonra!.. Burada da bazıları diyor ki, "Bizim fabrika da iyi işletilmiyor, bunlar da haklı," falan... Kâr getirmiyor diye kapatılacaksa önce kaymakamlıkları

kapatsınlar, çaycılar dışında kimse kâr getirmiyor, ondan sonra valilikler ve ondan sonra hatta parlamento ki, orada çaycıları da kapatmaları lazım, onlar da iş takibi yapıyorlar. Şurada yolun üstünde tatlıcı var ya, bir gün onun önünden geçiyorum, bir adam deli, yani aklın hegemonyasından kurtulmuş bir adam, içeri girmek istiyor polis de onu uzaklaştırmaya çalışıyor. Neyse polis kenara çekti adamı, iyi de davranıyor, "Ne istiyorsun diye sordu", dedi ki "Yemek istedim vermediler." "Eee?" dedi polis, "İçerdekiler yiyor ama" dedi. Yani beni ilgilendirmiyor bu adamların ekonomik durumları, insanız yani içerde birileri yemek yiyor, biz de yemek yiyeceğiz, su içeceğiz.

Buradan bakınca, işgal edilmiş ve işçilerin yönettiği fabrikalar meselesi çok inanılmaz görünüyor. Bu böyle sürer mi?

Mesela konuştuğum işçi bir kız vardı, 26 yaşında, o diyor ki, "Bana soruyorsun patronsuz sürdürmek mümkün mü diye, ben bugüne kadar hep işgal fabrikasında çalıştım, bana göre patronlu çalışmak çok garip, niye patronlu çalışıyor ki insanlar, anlamıyorum." Orada şimdi farklı bir kültür yaratıyorlar ve yaratılan bu kültürde, mesela fabrikalarda toplantılara sadece işçiler katılmıyor, aileleri de katılıyor, çocukları katılıyor...

Bunlar kitle hareketinin kazanımları ve kitle hareketi gerilediği takdirde bu kazanımlar ortadan kalkabilir diyebilir miyiz? Çünkü buralara saldırılar olacak bence...

Kesinlikle. Bu durumun onlar da farkında aslında. Yani biz bu işten yırttık diye düşünmüyorlar. Kendi durumlarının izole edilmiş olduğunu farkındalar. Yapılan bir gecekonduya sahip çıkıp bunu satacak bir durum yok. Yani kendi durumunun mutlaka politik

Metin Yeğin, uzun süredir dünyanın isyan bölgelerinde dolaşıyor, bizzat isyancıların arasında yaşayarak, onların deneyimlerini belgeliyor. Meksika Chiapas'taki Zapatista ayaklanmasını da takip eden Metin Yeğin, bugüne dek pek çok kitap, araştırma ve makaleye imza attı. Metin Yeğin'in, son olarak Versus Yayınları'ndan Patronsuzlar ve Topraksızlar adlı iki ayrı kitabı yayımlandı. Kitaplarla birlikte verilen, toplam yedi saatlik iki ayrı dvd'de Brezilya'daki Topraksızlar Hareketi'nin günler süren yürüyüşünü ve ekonomik krizin Latin Amerika'ya miras bıraktığı işgal edilmiş fabrikalar olgusunu belgesel olarak izlemek de mümkün. Patronsuzlar ve Topraksızlar, kırlarda ve kentlerde neo-liberal uygulamaların sonuçlarını çarpıcı biçimde ortaya koyarken, kurtuluş umudunun hâlâ canlı olduğuna da tanıklık ediyor...

iktidarla olan bağ
çünkü mesela Bre
Hareketi yıllarca
girişti, daha sonra
tekrar alındı bu
işgal edildi. Bugü
durumlarının Bre
hatta dünya konj
çok iç içe olduğu

**Buradan benim
olarak çıkardığı
şu aslında, hakik
devrimci partile
olmaması halind
yenilgiler bir kai
İşçilerin, yoksull
kendi mekanizm
iktidara el koym
kadar bu işin ye
ufak zaferlerle, g
çekilmelerle fala
süreceği noktas
geliyor iş. Yani b
belli bir gelişme
ülkeleri tetiklem
gerçekten kıtasa
dönüşmesi dışın
zafer gözükmüy**

Aslında bunu
olarak algılamam
ve bu yüzden de
karşılaştırma yap
lazım. Hatta orad
bir espri vardır,
söylemişti bana,
tek ülkede sosyal
fabrikada mı olac
Yalnız ben özellik
çalışıyorum, şim
'siyasi' diyen hare
veya yanlış o baş
kendisine toplun
ya da sosyal hare
aslında adını ver
bu anlamda çalış
Latin Amerika'da
süreç bu aslında.
özelleştirilmesine
hareketlerin, kişi
da herkesin, yani
araya geldiği bir
yok ve Türkiye
istediğim bu. Esa
özelleştirilmesi g
isyan bundan çık
yıl sonra ilk defa
böyle sol iktidar,
referandumu zor
ondan sonra o b
iktidar ortaya çık

**Yani Türkiye
gidecek diyorsu**

Özellikle yaşar
için böyle bir şey

a reçetesi: RED ve İSYAN

Portekiz'den büyük toprakları elinde bulunduran ler... Ve onlar baskıya karşı direnmeyi seçiyor...

ğlantısının farkında; ezilya'daki Topraksız İşçi kaç kere toprak işgaline a cuntalar tarafından topraklar, tekrar in farkındalar kendi ezilya politik iktidarıyla, jonktürüyle ınu.

m özet ım katen erin de ıide. ların nalarıyla nasına enilgilerle, geri an sına bir ülkede enin diğer nesi ve al bir devrime nda gerçek bir yor mu?

bir süreç nız lazım ikili bir pmamız da şöyle Troçkist bir arkadaş "Bize diyorlar ki, hani lizm olmazdı, tek acak?" Yani bir süreç bu... ikle şunu vurgulamaya di bizde kendine reketler var, doğru şka bir şey, ama mesela msal hareketlilik diyen eketlilik adını veren, rmek de önemli değil, şan hareketlilikler yok. a olan, bizde olmayan . Yani mesela suyun ne karşı insanların, siyasal ilerin, Müslümanların ya i suyu içen herkesin bir soysal hareketlilik biçimi açısından vurgu yapmak as daha su şebekesinin gelecek, Bolivya'da ilk ktı zaten. Uruguay'da 165 a sol iktidar, öyle ya da , bu nedenle geldi. Yani rladılar, kazandılar ve birliktelikten ortaya bir sol ktı.

de ister istemez o tarafa unuz.

mımızı idame ettirmek y yapmalıyız, zorundayız.

Demin söyledim ya halkı yaşamaya teşvik etmek için. Bizde artı bir de orada olmayan bir şey var, tarım tasfiye ediliyor. Bizde mesela yaklaşık 15 milyon tarımdan geçinen insan var.

Daha fazladır...

Kesinlikle, 20 milyona yakındır. Bir de şu var, kentte işte 300 milyonla geçinen ama anne babasıyla bulgur ilişkisi olan, sadece akrabalık ilişkisi olmayan bir kesim var. Bu yavaş yavaş ortadan kalkıyor. Yani bu sürecin sonunda nereye geleceğiz biz? 'Suç'un en uca vardığı, neo-liberallerin cam şatolarında kamera hendekleriyle çevrilmiş şatolarda yaşadıkları bir durum oluşacak.

Özel güvenlikçi sayısı polis sayısını geçti zaten...

İnanılmaz, bundan çok değil dört-beş yıl önce Peru'dan geri geldiğimde şunu anlatıyordum herkese, "Ya küçücük dükkanların kapısında bekçi var, kitapçının kapısında bekçi var, ne kadar saçma inanabiliyor musunuz?" Çok değil beş yılda biz de bunu kanıksadık ve normalleşti bu.

Böylelikle aynı zamanda yoksulları yoksullara karşı seferber edebildikleri bir alan da açılmış oldu değil mi?

Zaten neoliberalizm, yeni faşizm bunların hepsi birbirinin peşinden gelen olgular. Bir yandan da adamların paronoyaya da ihtiyacı var yeni faşizmde, çünkü eski faşizmdeki gibi kol kola giren, büyük, görkemli yürüyüşler değil, işinden evine, televizyon başına giden, kapıları kapatan ve faşist partilere oy veren bir faşizm ortaya çıktı. Mesela Fransa bunun bir örneği, büyük paranoya Müslümanlar şimdi. Eskiden dünyanın her yerinde kapıdan girerken komünist olarak aranıyordum şimdi bir de Müslüman olarak aranıyorum.

Ne yapmalı?

Artık geçmişteki gibi sadece devrimci, güzel günler ütopyası ya da sadece sosyalizm için mücadele etmiyoruz. Artık yaşamın devam ettirilmesi için bir mücadele bu. Latin Amerika da aslında bunun için tam bir örnek, yani tam bir direnişler örneği, yanlışlarıyla ve doğrularıyla tabii ki. O yanlışlar ve doğrular üzerine biz kendimiz başka bir şey örgütlemeliyiz...

• CANAN ÖZCAN
• HAKAN GÜLSEVEN

Bolivya'da halk kendi kaderini eline aldı ve art arda hükümetler devrildi. Yeni Devlet Başkanı Evo Morales, bu yüzden 'solda' durmak zorunda...

Yoksul halk, siyasetçileri zorla sola itiyor

Latin Amerika'da neler oluyor?

Öncelikle şunu vurgulamak lazım; bütün Latin Amerika bir isyan kıtası olarak falan algılanıyor, bir pembe rüya görülüyor. Zaferlerden hoşlanıyoruz ve uzaktan gelen bir sesle de, ne olursa olsun, "Aaa Chavez böyle dedi", "İşte Evo Morales şunu dedi" diye heyecanlanıyoruz. Ama bence Latin Amerika'da esas durum pembe bir rüya değil. Bir de Türkiye'de ya da başka bir yerde hiçbir zaman olmayacak şeylermiş gibi aktarılıyor bunlar. Ama Latin Amerika'da esas olan, mevcut iktidarları sola sürükleyen neo-liberal yıkımın büyük travması ve buna karşı çıkan toplumsal hareket. Latin Amerika'yı gerçekten devrimci bir süreçten incelemek istiyorsan esas toplumsal hareketleri ve halk hareketlerine bakman gerekir.

Yani kitleler tarafından sola itilen liderlerin söyledikleri aslında işin sonuç kısmı mı?

Hatta o sonuçlar genellikle sınırlanmış, yani kitleleri frenlemek için sürdürülen sonuçlardır. Neo-liberalizm son yıllarda hep sözde sol iktidarla etkisini sürdürdü. Esas olarak neoliberal uygulamalar Pinochet uygulamalarıyla önce Şili'de başladı. Ve bunun yarattığı travma ve direniş de ilk Latin Amerika'da başladı. Ama sırf bu direnişler var diye Türkiye'de, sabah kalkıp, "Aaa işte Şili'de de sol iktidar geldi, orayı da kırmızıya boyayalım, Bolivya'da da sol iktidar geldi, orayı da kırmızıya boyayalım" ve bazen de, "Ha işte zaten devrim oldu farkında değilsiniz" gibi değerlendirmeler yapamayız. Mesela Ece Temelkuran gibi orada sadece üç gün misafir odalarında kalarak bir şeyler yazmak, ahkam kesmek o kadar basit değil. Çünkü bir başka şey var orada, uzun bir sürecin ortaya çıkardığı ve alınan dersler üzerine yürüyen bir hayat var.

Yani 'sol görünümlü' hükümetler doğrudan doğruya kitle hareketlerinin bir sonucu olarak ortaya çıktı ve fakat aynı zamanda kitleleri frenlemenin bir aracı oldu diyebilir miyiz?

Kesinlikle böyle ve bence bunların en önemli örneği de Bolivya'dır. Mesela ben Bolivya'da saat sabahın beşinde, seçimden hemen önce, Evo Morales'le konuştuğumda Morales kamulaştırmayı savunuyordu her şeyde. Daha sonra bu röportajdan döndükten sonra, orda işte COB'un en önemli unsuru olan Maden Sendikaları Başkanı'yla konuştuğumda, "Eva Morales ile görüştüm ve çok net bir şekilde kamulaştırmayı savundu" dedim. Bu arada benim Evo Morales ile röportajım da çok 'provokatif'ti. Mesela şunu sordum: "Siz eski bir koka işçisiniz, bu yüzden ABD sizi sevmiyor değil mi?" O da, "Hayır" dedi, "Eski bir koka işçisi değilim, hâlâ bir koka işçisiyim." Yani ABD'nin doğrudan desteklemesinin mümkün olmadığı bir şahsiyet. Bunun dışında mesela "Sizin örnek aldığınız kişiler kimler?" diye sordum, Fidel, Chavez falan diyor. Bunu maden sendikacılarına söylediğimde bana, "Öyle bir şey söylemez, biz Evo'yu iyi biliyoruz." Açtım kameradan çektiğim röportajı gösterdim, "Yalan söylüyor, daha önce de böyle söyledi, yine başka türlü yapacak," dediler. "Peki eğer siz Morales'i desteklerseniz acaba Bolivya'nın Chavez'i olamaz mı bu süreç içinde?" diye sordum, "Hayır, o Bolivya'nın Lula'sı olur" dediler. Sonra değişti süreç, seçimde destekliyoruz falan da, buradan şunu anlatmak istiyorum, Bolivya'daki süreci bu noktaya getiren esas inisiyatif COB'undur, yani toplumsal ve siyasal hareketlerindir.

Başkenti basanlar da onlardı zaten...

İki kere parlamentoyu kafasına geçirdiler, ondan sonra Evo Morales bu arada parlamentoyu onların kafasına geçirdikleri anda parlamentodaydı ve hükümeti destekler durumdaydı. Sadece doğalgazın satışı için yüzdeler konusunda anlaşamıyordu. Yani yüzde 20 mi, yüzde 12 mi noktasında tartışıyordu...

Şimdi zaten sadece doğalgaz yataklarını kamulaştırdılar, dağıtım, satış vs konusunda hala bir şey yok değil mi?

Aynen öyle... Fakat Bolivya'da inisiyatif hâlâ halkta ve Morales'i hâlâ sola sürükleyen bir halk var. Yerli hareketi daha çok endüstrileşme üzerinden yürümek dışında, toprağa sahip olma üzerinden de yürüyor çünkü neo-liberalizmin daha önceki kapitalist egemenlikten en önemli farkı özellikle tohuma ve suya egemen olma hedefidir. Yani sadece altı tane şirket dünyadaki bütün tarım ticaretini denetliyor; sadece Cargill yüzde 90'ına sahip. Bir kilo tohum dünyanın her yerinde bir kilo altından pahalı ve köylü tam bir yok olma sürecinde aslında...

Mal sahibi, mülk sahibi, hani bunun ilk sahibi?.. Ya da, yoksulluk var ama ondan önce 'asilzade'lerin hırsızlığı var...

Tarihsel 'arak' masalı...

BİLGESU SÜMER

Bir varmış, bir yokmuş. Anglo ve Saksonların diyarında insanlar toprakları ortak olarak sürüyorlarmış. Bu toprakları kimin ihtiyacı varsa, toplumsal olarak karar verip ekip biçiyorlarmış. Koyunları güdüp, arpadan bira yapıp, arada yan köydeki haytaları pataklıyorlarmış. Kimsenin, "Aman fazla üreteyim, yandaki köye kazıklarım, sonra elde ettiğim kârla daha fazla arazi kapatırım, sonra şunu ederim, bunu ederim" gibi, verimliliği artırma projeleri ve nakitlik vakitleri yokmuş. Herkes çok mutlu, mesutmuş. "Bu sene siz kullanınız toprağı, yok efendim, siz kullanınız" diye birbirine toprak buyurma centilmenliği İngiltere'de sanılanın aksine soyluların birbirini yağlaması sonucu değil, böyle toplu toplu toprak işledikleri yıllarda ortada çıkmış.

Sonra 'soylu' denen aristokratlar, topladıkları çapulcularla bu köylüleri topraklarından atmış. Demişler ki, "Burası bizim toprağımızdır, ben de Lordum, çık dışarı!" Sonra da bir güzel çiş ederek toprakların etrafında sınırları çizmişler. "Lordun çişi üstüne çiş olur mu lan!" diyen tuvalet bekçisi çapulcular da bir güzel sopa çekmiş köylülere. Köylüler tabii ki eyvallah etmemiş. "Hadi ulan oradan!" demişler. Bir kavga etmişler, iki kavga etmişler, ya ölmüşler ya da bezip Amerika'ya veya benzeri sömürgelere basıp gitmişler.

Savaşacak adal mazım

Bu İngiliz Lordlar, kendi memleketindeki köylülerin hepsini Amerika'ya salmamışlar ama. Lazım çünkü, savaş olur alimallah İspanyol'dan, Fransız'dan kim koruyacak adayı? Koruma demişken, en iyi savunma saldırıdır diyerek İrlanda'ya girişmiş İngiliz 'soylu'lar. Din demişler, iman demişler, siz farklısınız demişler, kırmışlar geçirmişler koskoca bir halkı. Ne dil bırakmışlar, ne taş bırakmışlar de omuz üstünde baş. İrlandalı köylüleri topraklarından edip yerine memleketten getirdikleri köy köylüsünü yerleştirmişler. Her şey çok güzel gidiyormuş, ama bir sorunun farkına varmışlar.

"Şimdi bu topraklar iki ağaç arası Bekım'ın, diğer iki ağaç arası da Viktorya'nın" dediklerinde bir sorun ortaya çıkıyormuş. Bu adaların koyunları meşhur, yiyorlar ağaçları. Kış bitince bir geliyoruz, ne ağaç kalıyor, ne arazi. Bir de yağmış yağmur, çakmış şimşek, götürmüş toprakları. Eee, şimdi ne olacak, kimin arazisi neresi olacak, diye bir dert sarmış bu arkadaşları. O kadar arakladık arazileri, şimdi kime neresini verdik bilmiyoruz, eyvah gene gireceğiz birbirimize diyerek, aynı 21 yy. sonlarında yaşadığımız 2K krizinin modernlik öncesini fazını geçirmişler.

Hemen imdada bekasına kurban devlet yetişmiş. Toprağın sınırını çişiyle belirlemiş, bu güzel soylum insanına tapuyu vermiş, başkasının araklama yapmasını tabu kılmış. Kadastro diye de güzel bir daire kurmuş, her ilçeye böyle kat kat. Varsa sorunun gittin mi içinde boğul bürokrasiye de, bezerek çık diye. Kadastrocuların yanı başına da vergicileri dikmişler, biri ölçmüş biçmiş, diğeri de almış götürmüş. Başparmağımız çapulcular, işaret parmağımız tapu-kadastrocular, orta parmağımız vergi memurları, yüzük parmağımız da soylular olunca, geriye kalan serçe parmağımız, mazlum köylüler, hani bana hani bana derken kırıvermiş bunların hepsini meşru kılan Tanrıları. Böylece avuçlarının içlerinden kaymış gitmiş toprakları.

Araklamanın tarihini Karl Polanyi *Büyük Dönüşüm* kitabında bu şekilde anlatıyor. İnsanların farklı bir mülkiyet anlayışının olabildiğini, açıkçası, mülkiyet anlayışının ezelden beri olmadığını, burjuva iktisatçılarının gözünün içine sokuyor. Genel bir kabullenme olan 'özel mülkiyetin doğallığı' ezberini bozuyor. Bizleri özel mülkiyet kavramını hepimize giydiren sömürgeciliğin kökenine götürüyor. İngiltere'de topraklarından kovulan mazlumların, Amerika'da, Afrika'da ve Asya'da nasıl zalimlere döndüğü tarihinden zaten hepimiz haberdarız, Polanyi bizi bunun kaynağına götürüyor.

Daha okunması gerekenler burada bitmiyor. Biraz da edebiyat ve felsefeye bu projenin tezahürlerini görmek için bakmalıyız. Thomas More, John Locke ve Adam Smith sırasıyla bu dönemi zihinsel olarak kâğıda döküyor. More, *Ütopya* adlı kitabında bunların nasıl yapıldığını, nasıl insanları evsiz, barksız, aç bıraktığını yazıyor. Bu dönüşümün tamamen karşısında, kurguladığı Ütopya'yı anlatıyor, 14.yy'da yazdığı kitabında. Ütopya'sını ballandıra ballandıra anlatırken, çağdaşı Kardinal'e takkesini güzelce giydiriyor.

Locke 17.yy'da bu araklamaların üstüne, çıkıp, özel mülkiyet denilen kavramı felsefi olarak meşrulaştırmaya başlıyor. Locke'tan tam bir yüzyıl bile geçmeden Smith özel mülkiyeti doğallaştırıp, ortaya çıkan piyasanın güzelliklerini bize giydiriyor. O zamandan beri kimse içine doğduğu dünyada neden kira var, neden kiminin toprağı var da kiminin yok diye soramıyor, soranları dokuz şehirden kovuyorlar.

Türkiye Türklerin mi?

İngiltere'de başlayan köylü-soylu toprak araklama savaşı bu sosyal ve edebi gelişmeleri takip ederek tüm dünyaya uyarlanabilir. Özel mülkiyetin sistematik olarak dünyanın tarihsel bir olgusuna dönüşmesi, evinden yurdundan edilmişlerin, başkalarının evine yurduna saldırmasıyla başlıyor. 19.yy boyunca dünyayı parsel parsel araklayan Avrupalıların azmi sonucunda biz şu anda özel mülkiyetin doğal olduğu bir dünyada yaşıyoruz. Çok değil, Tanzimat Fermanı'na kadar, bu topraklarda da kimse işlediği toprağın sahibi değildi. İki yüzyıllık bir zaman dilimi içinde oldubitti yapılıp, hepimize ezelden beri üzerinde yaşadığımız toprağın sahipleri olduğu giydirildi.

Bunların sonucu olarak iki çeşit toprak sahipliği ortaya çıktı, biri hayali diğeri ise gerçek sahibi. Birinci çeşit sahipleri böyle düşünür: "TC sınırları içindeki tüm topraklar benim vatanımın içindedir, bir taşımı vermem Yunan'a, Ermeni'ye, Kürt'e veya Arap'a, örneğin Tutku reklâmında, Tutku yerine taş verse gümrük memurum, Taksim meydanında sallandırırım ibret-i âlem olsun diye." Oradaki topraktan reel olarak hiç fayda görmeyen, büyük olasılıkla Mısır pirinci, Amerikan unu vs. gibi belki de hiç göremeyecekleri yerlerden gelen gıdaları, belki de hiç farkına varmadan temin eden bu vatanperver insanlar sahiplendiler toprakları. Hayali olarak, çizilen sınırlar içinde tüm toprakların, tüm milletin olduğunu düşündüler. Bir de toprakların asıl sahipleri var. Onları da biliyorsunuz, tapusunu o ya da bu şekilde elde etmiş, ağa, Lord, ticari çiftlik vs. Milliyetçilik hayali sayesinde, bu toprakları bizden araklamış olan insanlar, kendi topraklarına göz dikecek herhangi bir unsura karşı, bizim de olduğumuzu söyledikleri toprakları savundurtabiliyorlar. Onların bizden arakladıkları topraklara göz dikenler de, başka coğrafyalarda, başka köylülerden arakladığı topraklardan gözü doymamış olan 'haydut sömürgeciler', 'dış mihraklar' oluyor. Hâlbuki hem haydut hem de mihrak içimizde, bizi yiyorlar.

Kısacası hiçbirimiz topraktan gelmiyoruz. Toprak ve doğa ile aramızdaki bağı çoktan çözdüler, hayaletinin varlığına inanarak ömürler geçiyor. Toprağın sahibi yoktur, ne Türkiye Türklerindir ne de bu dünya üzerindeki topraklar insanlarındır.

Siyasal İktisada Giriş dersi hocam Koray Çalışkan'a teşekkürlerimi sunarım.

Siz halinize şükredin!..

Fransa'daki varoş isyanlarının üzerinden bir yıl geçmiş. Unutmuşum, bizim dergiden önce E. Özkök'ün kasım ayındaki bir yazısını okuyunca hatırladım. Özkök, köşesinde düzenlediği anma etkinliğinde, isyan sırasında arabaları yakan çoğunluğu Mağripli gençleri ayaktakımı olarak niteleyen Fransa İçişleri Bakanı Sarkozy'ye olan dörtte üç oranındaki hayranlığını (Türkiye'ye karşı tavrı dışında) belirtiyordu. Yazısında bir de vatandaşlık testi yapan Özkök, "Eğer yaşadığınız şehrin varoşlarında bir takım genç insanlar ayaklanıp arabaları, otobüsleri ateşe veriyorsa ve ülkenin içişleri bakanı bunlara ayaktakımı diyorsa tepkiniz ne olur?" diye soruyor. Yazı nedense aklıma uzun yıllar önce okuduğum bir başka yazıda yer alan gazete haberini hatırlattı. Salazar dönemi Portekiz'inde yayımlanan bir gazete, büyük bir tren kazasının ardından, "Neyse ki ölenlerin çoğu üçüncü mevki yolcularıydı" diye yazmıştı. Bizde de tek parti döneminde bir İstanbul belediye başkanı, Halk plajlara hücum etti, vatandaş denize giremedi buyurmuştu.

E. Özkök ile Fransız ruh ikizini birleştiren anlayış sadece elit milliyetçilikleri değil, aynı zamanda artık paryalaşmaya başlayan kent yoksullarına duydukları nefret ve tiksinmedir. Varoşlardaki olayları, toplumdu, bilimdi, ekonomiydi... falan diyerek açıklamaya kalkarsanız bu seçkinlerden azar işitir, hatta (Özkök'ün testinde başarısız olduğunuz için) vatandaşlık hakkınızı bile kaybedebilirsiniz. Onların dünyasında ayaktakımı sadece toplumun değil, toplumbilimin de dışına atılmış; kriminolojinin, hatta (kimi yazarlara göre) zoolojinin ilgi alanına dahil edilmiştir.

Günümüzde asıl tehlike, varoş insanlarının araba yakması veya kapkaç yapması değil, bazı önemli şahsiyetlerin ve temsil ettikleri sınıf ve tabakaların canavarlaşmasıdır. Mesela Brezilya'da ayaktakımının suç işlemesini engellemek amacıyla 1994'te dört bin kadar sokak çocuğu polis tarafından 'itlaf' edilmişti. Bizde de benzer eğilimlerin ip uçlarını medyada ve kimi elitlerin veya kendini elit yerine koyanların konuşmalarında bulabiliriz. Eh normaldir, insan kendi ülkesinde Batı Şeria ve Gazze Şeridindeki Yahudi yerleşimcilerin ruh haliyle yaşarsa dünyaya da böyle bakar. Yine de bu kadar adaletsizliğe ve eşitsizliğe rağmen sadece varoş isyanlarıyla idare ettiklerine şükretsinler.

Neyse, Sarkozy ile başladık, 16. Louis ile bitirelim. 1789 Temmuz'unda Paris'teki olayları haber alan kral, "Demek ki bir isyan, öyle mi?" diye sorar, yanındakilerden biri cevap verir, "Hayır haşmetlim, bu bir ihtilal!.."

BABA HAKKI

Yoksulun onuru yok mu?

Onur sadece zenginlere mahsus bir özellik midir? Kafası azıcık çalışan biri 'hayır' diyecektir. Ardından, "Bir zamanlar fakir ama onurlu bir genç vardı," repliği de gelebilir... Türk filmlerinde fakir ama onurlu insanlar hep kazanırdı değil mi? Ama devir değişmiş, onlar 80 öncesinde kalmış... Aşağıdaki olay 'onur'a kimlerin sahip olduğunu bize öğretiyor:

HSBC -biliyorsunuz, 'dünyanın en yerel bankası'- adına sosyal sorumluluk dediği ama faizle kredi temeline dayanan bir proje hazırlamış. Banka 5 yıl için 5 milyon dolar ayırdığı kampanyada iş kurmak isteyen yoksullara kredi verecek ama 'babasının hayrına' değil, faizle, geri ödemek koşuluyla. HSBC Genel Müdürü Piraye Antika, projeyi bir sosyal sorumluluk olarak gördüklerini söylüyor, nasıl sosyal sorumluluksa!

Hadi buna da lafımız olmasın. Ama kamuoyunun karşısına çık, "Ben sosyal sorumluluk projesi yapıyorum," diye gazeteleri, televizyonları çağır ama yaptığın şey herhangi bir bankacılık hizmetinden farklı olmasın bir de toplantıda yaptığın konuşmayla senden kredi alacak 'yoksulları' aşağıla... Olmaz!

Bu bankanın çok değerli genel müdürü Piraye Antika hanımefendi toplantıda yaptığı konuşmada aynen şu cümleleri kullandı: "Amacımız yoksul insanlara onurlu bir gelecek sunmak." Tabii yoksulsan onursuzsun demektir. Eğer onurlu olmak istiyorsan paran olacak, işin olacak. O da yoksa HSBC'ye git sana kredinin yanında bonus olarak onur veriyorlar!

Asıl onursuzlar, hayattaki tek varlığı olan işini, elde ettiği koltuğu kaybetmemek için bırakın emeğini ruhunu dahi satanlar... Kartvizitinde yazan unvanın karşılığında kazandığı para miktarı kadar onurlu olduğunu sananlar...

ESİN ZEYNEP

Hürriyet'in eski ekonomi muhabiri Faruk Eskioğlu, Acarkent ile Doğan Grubu arasındaki reklam pazarlıklarını ve avantaları anlattı. Şimdi aynı Doğan Grubu neden Acarkent'e atıp tutuyor? Avanta mı kesildi yoksa?..

İşte avantanın öyküsü

Hürriyet gazetesi Ekonomi Servisi'nde muhabir olarak çalışıyordum. 1999'un ortalarıydı. Servis Müdürü Vahap Munyar'ın isteği ile Beykoz'da Acarkent toplantısına gittim.

Toplantının içeriği ve kimlerin katılacağı hakkında herhangi bir bilgim yoktu. Diğer haberlerde olduğu gibi gidip görecek, dinleyecek ve yazacaktım... Munyar'ın tek verdiği bilgi olan 'Hürriyet Reklam Grup Başkanı Ayşe Sözeri Cemal'in toplantıya katılacak olması' haberin reklam içerikli olacağı kanısını uyandırmıştı yalnızca...

Beykoz'da Acarkent'in silahlı özel korumalarının koruduğu kapıdan girdik. Hisar'dan bakıp da Beykoz'daki ormanı traşlayanlara okkalı küfürler ettiğim mekandaydım: Acarkent...

Villaların arasında farklı renkteki asfaltla yapılmış koşma parkurları dikkatimi çekmişti. Toplantı odasına girdiğimde ince uzun masanın bir ucunda baba İsmet Acar, öbür ucunda oğul Hızır Acar oturuyordu.

Masada ise önem sırasına göre Doğan Grubu'nun bütün ağır topları yerleşmişti. Baba Acar'ın yanında Mehmet Ali Yalcındağ, Hürriyet Reklam Grup Başkanı Ayşe Sözeri Cemal, o dönemde Milliyet Gazetesi'nde köşe yazan Mehmet Y. Yılmaz ve o dönemde Milliyet Ekonomi Müdürü olan Murat Sabuncu oturuyordu. Sabuncu'nun yanında Vahap Munyar'a ayrıldığını düşündüğüm yere oturdum. Masanın karşı tarafında ise Acarkent'in yetkilileri yer alıyordu. Masalarda oturum yerlerine göre isme özel Acarkent'teki spor tesisi 'Coliseum'dan ücretsiz yararlanma üyelik kartları vardı. Benim masamdaki Vahap Munyar adınaydı...

Faruk Eskioğlu

Toplantı başladı. Yalçındağ, Doğan Grubu'yla Acarkent arasında milyonlarca dolarlık bir reklam anlaşması yapıldığını ve Doğan Grubu'ndaki bütün gazete, televizyon ve radyo yayınları ile villa satışlarını pompalayacaklarını açıkladı. Bu konuda yöntem konuşulmaya başlandı. Vahap Munyar'ın katılamadığı toplantıdaki görevim de ortaya çıkmıştı. Acarkent'i pohpohlayacak bir yazı yazacaktım.

Mehmet Yılmaz'ı yazılarından severdim. Toplantının bana yabancı olan doğasında Acar ailesine satışları patlatacak önerilerde bulunması beni şaşırttı. Toplantının akışı içinde yanımdaki Sabuncu'nun kulağına eğilerek, "İstanbul'un akciğerlerini sökmüş bunlar," diye fısıldadım.

Toplantı medya okullarında okutulacak nitelikteydi. Noam Chomsky'nin kulağı çınlasın, reklam 'sus payı' olarak pazarlanıyordu. Streste olduğumda mideme saplanan o sancı toplantıda beni yine yakaladı. Yerimde duramayacak konumda kıvranmaya başladım...

Acarkent'ten Hürriyet'e dönerken araçta benden beklenilen haberi yapmamaya karar verdim. Gönderildiğim bu toplantının asla bir parçası değildim. Acarkent'i öven bir yazı yazmam sosyalist bilince ve etik kurallara aykırıydı. Her şeyden önce bir 'gazeteci'ydim ve üstelik çevre dostuydum.

Gazeteye döndüğümde Munyar'a toplantının özel olduğu ve haber değeri taşımadığını söylemekle yetindim. Serviste kendime çok yakın bulduğum arkadaşlara gördüğüm çevre katliamını ve bu konuda her türlü reklam ve haberin de etiğe aykırı olduğunu, en azından biz gazetecilerin buna alet olmaması gerektiğini anlattım.

Bununla da yetinmedim... Bir gazetecinin görevi Acarkent'teki olup bitenleri doğru olarak aktarmaktı. Silahlı özel güvenliğin koruduğu site içinde çektiğim fotoğrafları ve Acarkent aleyhine yazdığım haberi Cumhuriyet Ekonomi Muhabiri Nilüfer Şensöz'e verdim. Nilüfer'e çalıştığım gazetenin böyle bir yazıyı yayımlamasının mümkün olmadığını anlatarak kendi imzasıyla yazıyı yayınlatmasını istedim. Duyarlı bir gazeteci olan Nilüfer 'haber değeri olan' haberi görünce heyecanlandı. Gazeteci arkadaşım bir süre sonra telefonla arayarak yazılışlerinin haberi yayınlamak istemediklerini söyledi. Nedenini Cumhuriyet'i Doğan Grubu'nun dağıtmasına bağladı.

Daha sonra aynı haber ve fotoğrafı bu kez sağ bir gazetede çalışan muhabir arkadaşa verdim. (Ne yazık ki arkadaşın adını hatırlayamadığım için gazetenin adını da yazamıyorum) O da haberi yayınlatamadı.

Acarkent ile ilgili geçmişte eleştirel yazılar yazan Emin Çölaşan da dahil olmak üzere 1999-2000 arasındaki Acarkent reklam kampanyası boyunca Hürriyet ve Doğan Grubu'nda aleyhte tek bir tek yazı ve program yayınlanmadı. Tam tersine Acar Cumhuriyeti'ne göz yummanın ötesinde Acarkent'i öven yazılar yayınlandı. İşte arşiv orada, isteyen tarasın...

Munyar, benim yazmam gereken ama yazmadığım yazı için servisteki muhabir Ebru Baki'yi görevlendirdi. (Şimdi CNN TÜRK'te spiker) Ebru Acarkent'i öven bir yazı kaleme aldı ve tam sayfa olarak da Hürriyet'te yayınlandı...

Hürriyet, 17 Ağustos 1999 depreminde panikleyen İstanbul'daki zenginleri de Acarkent'e yönlendirdi. Ne de olsa Acarkent, 'reklamcılık dili'nde Doğan Grubu'nun iş ortağıydı...

24 Eylül 1999'de *Deprem korkusu villa satışlarını patlattı* başlığıyla verilen haber şöyleydi: "...Acarkent, İstanbul'un en yaşlı ve sağlam kayalıklarının üzerinde kurulmasının avantajını yaşıyor. Acarkent'te villa fiyatları 275 bin dolarla 850 bin dolar arasında değişiyor. Beykoz Konakların'da şu anda satışta olan yaklaşık 400 villanın 205 tanesi satıldı. ...Satış fiyatları 600 bin dolarla 1.2 milyon dolar arasında değişen vilların... Beykoz Konakları'nın bir özelliği de üst çatı kaplamalarının hafif bir malzeme olan shingle'dan yapılması. Altında da gaz beton ve çelik krişlerin bulunduğu çatı, büyük bir sarsıntıda kütle halinde değil kırılarak düşüyor."

Hürriyet, 24 Mayıs 1999'da *48 bin metrekare spor tesisi* başlıklı haberiyle Acarkent tesisleri şöyle övülmüştü:

"Beykoz'daki Acarkent'te 48 bin metrekare alana kurulu "Coliseum" adı verilen bir spor tesisi açıldı. Coliseum'un kapalı alanında; aerobik salonu, lokanta, bar, oyun odaları, kapalı yüzme havuzları, sauna, Türk hamamı, 4 cep sineması, çocuk oyun odaları, kreş, büyük toplantı salonu gibi bölümler var. Açık alanında tenis, voleybol ve basketbol sahası, yürüyüş parkuru yer alıyor. Tesisten Acarkent sakinleri dışındakiler de yararlanabiliyor."

Doğan Grubu, Acarkent ile iş ortaklığından ciddi paralar kazandı. 'Yılın İlanları 99' ödülü de Acarkent'e verildi.

Ne yazık ki Doğan Grubu için Acarkent bir ilk değil. Yahya Murat Demirel'in sahibi olduğu Egebank, 1999'un en çok reklam harcaması yapan bankaları arasında yer aldı. Öyle ki, '250 Dolara Repo' kampanyası ile topladığı 150 milyon doların yüzde 13.3'ü olan 20 milyon doları reklam için harcadı. Oysa Egebank'ın yalnız reklam için harcanan bu miktar Batılı bir bankanın ancak yıllık kazanç oranını teşkil edebiliyordu. Yahya Murat Demirel, kendisiyle Hürriyet Gazetesi'nden özel reklam röportajı yapılmasını sağlamış ve 20 milyon dolar reklam harcamasını o tarih itibariyle bizzat kendisi söylemişti.

Benim görgü tanıklığım buzdağının yalnızca üstündeki minik bir parçasıydı. Bütünü sorgulamak ise yargının görevi olmalı...

Kapitalizmin nişanı...

Kapitalizm size önemli bir nişan veriyor. Reddedebilir misiniz? Ben bile bundan gizli gizli sevinç duyarken, ödülü reddetmek... Gerekçe ne olacak? "Kardeşim ödülün kapitalizmin bir nişanı olduğunu düşünüyor!.."

DEVRİM GÜÇER

Sedat Simavi Ödülleri 11 Aralıkta yapılan ödül töreninde sahiplerini buldu. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından tayin edilen seçici kurulların belirlediği isimlere her yıl yapılan bir törenle Sedat Simavi ödülleri veriliyor. Bu yıl ödül töreni, 1994'te kapatılan ve restore et-işlet ile satılmasının ardından 2002'de Kadir Has üniversitesi olan eski Cibali Tütün Fabrikasında yapıldı. Eskiden işçileri, grevleri ile ünlü olan Cibali Tütün Fabrikası bu yıl Kadir Has Üniversitesi olarak Sedat Simavi Ödül Törenine ev sahipliği yaptı.

Önce Reklamlar

Ödül töreni, Kadir Has Üniversitesi'nin sektörle (ne demekse) işbirliği yaptığını, bir çok alanda lider olduğunu anlatan uzunca bir reklam filminin gösterimiyle başladı. Sıkça bahsedilen sektörün ne olduğunu, nasıl işbirliği yapıldığını, bir terslik olduğunu düşünürken, Kadir Has Üniversitesi Rektörü Yücel Yılmaz, konuşmasını yapmak üzere sahneye davet edildi. Daha önce yapılan başka bir törende, Kadir Has'ın elini öptüğünü duyduğum Yücel Yılmaz'ın adını duyunca, üniversitenin sektörle nasıl işbirliği yaptığı konusu zihnimde netleşmeye başladı. Evet, sektörün ne olduğunu çözmüştüm: Kadir Has... Rektörün Kadir Has'ın elini öpmesi ise üniversitenin sektörle işbirliğiydi.

Rektör konuşmasına başlarken öncelikle protokolü selamladı: "Sayın Bakanım, Sayın Valim, Sayın Patrik!.." Ünvanları teker teker belirtilmese de sendika ve sivil toplum örgütlerinin başkanları protokoldeki diğer isimlerdi. Sektör ve üniversite sanırım protokol ile de işbirliği içerisindeydiler. İşbirliği içinde olmasalardı belki de eski Cibali Tütün Fabrikası restore edilip işletilmesi için Kadir Has'a verilmez ve Yücel Yılmaz'ın da rektörlük yapacağı bir üniversite olmazdı. Sendika başkanları işbirliği yapmamış olsalar, Cibali Tütün Fabrikası belki de hiç kapanmayacağı için restore et işlet ile Kadir Has'a satılmazdı. Sektörle yapılan işbirliğinin nelere kadir olduğu ortadaydı.

Basın sektör işbirliği

Sedat Simavi'nin "Kalemine daima efendi kal, uşak olmamaya gayret et; mecbur kalırsan kır, sakın satma!" sözünü bilenler vardır. Ben bu sözü ilk defa ödül töreninde duydum. Kendisinin bu sözün hakkını verip vermediğini bir kenara bırakırsak oldukça güzel bir söz. Hangi düşünceden olursa olsun gazetecilerin olaylara objektif yaklaşması gerçekleri yazmaları, kalemlerini satmamaları onurlu bir davranış. Fakat bu sözün hakkını vermek çok zor ve bunu yapanların sayısı da ne yazık ki çok az. Bu söze sahip çıkan Simavi ailesi Hürriyet'i neden Aydın Doğan'a sattı o zaman; medya patronları yanlışlıkla bile olsa kendi çıkarlarına dokunan gazetecileri neden pat diye kapının önüne koyuyor. Kalemini satmayan gazeteciler neden işsiz kalıyor ya da etliye sütlüye bulaşmadan işlerini kaybetmemeye çalışırken neden gazetecilik yapmaktan uzaklaşıyorlar. Çünkü, basınla sektör işbirliği öyle bir safhaya ulaştı ki, artık bu camiada patronun elini öpmek çok masumane kalıyor. Camianın amacı 'satış ve pazarlama' olmuş durumda.

Türkiye'nin nobeli

Ödül törenine dönersek, Orhan Pamuk'un Nobel edebiyat ödülünü almasının üstüne gelmesinden olacak, konuşmacıların çoğu Sedat Simavi ödülleriyle nobel arasında benzerlik kurdu. Bu ödülün öneminden ve Türkiye'nin nobeli olduğundan bahsettiler. Nobel'in önemini hepimiz biliyoruz, gerçekten önemli bir ödül. Fakat nedir ki bu Nobel?

Yıllar önce Prof Dr. Kadir Cangızbay hocamız bir seminerde, isminin başında ünvan olan kişilerden kuşkulanmamız gerektiğini söylemişti. Doçent, profesör gibi akademik ünvanları 80 sonrasında alanlardan çok daha fazla kuşkulanmamız gerektiğini de eklemişti. Düzene uymadan bu ünvanların alınamayacağından bahsettikten sonra, Nobel'in bu ünvanların en büyüğü, en büyük diploma olduğundan bahsetmişti. Bu şu demek oluyor ki, nasıl 80 sonrası darbe yönetimine hizmet etmeden doçent profesör olunamıyorsa, bugün de ABD egemenliğindeki emperyalizmin kurallarına uymadan Nobel alınamaz. Ödülün mesleki açıdan önemli işler başarmış kişilere verilmesi onu önemli kılıyor. Fakat ilk koşul emperyalist politikalara karşı çıkmamak. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti gibi iktidarın ve sektörün yanında olan bir kurum tarafından verilen Sedat Simavi ödülleri de bu yönüyle de Nobel'e benziyor; o da nobel gibi kapitalizmin bir nişanı...

Bu yıl dokuz dalda verilen ödüllerin ilk sırasında gazetecilik ödülleri vardı. Gazetecilik dalında, Akşam Gazetesinden Deniz Güçer ve Ümit Turpçu, 'Merkezdeki first lady' haberleriyle ödül kazandı. Radyo ödülü Halit Kıvanç'a, Televizyon Ödülü Mete Çubukçu ve İlker Taş'a gitti. Gazetecilik dalında ödül alan Deniz Güçer ablam olduğu için, ne derece tarafsız olabilirim bilmiyorum. Ödüllere bir de bu taraftan bakmak gibi bir zorluğum var. Oldukça başarılı, gündemi belirleyen bir habere imza attığını söyleyebilirim. Bunun da ötesinde yıllardır zor şartlar altında yılmadan gazetecilik yapmaya çalıştığı için, el öpmek yerine haber peşinden koşturduğu için, aldığı ödülden çok daha fazla övgüye değer olduğunu düşünüyorum.

İtiraf etmek gerekirse, ödül kazandığı için de çok sevinçliydim. Güzel bir haber yapmışsınız ve ödüle değer görülmüşsünüz, kapitalizm de size önemli bir nişan veriyor. Bunu reddedebilir misiniz? Ailenin en 'dinazor'u olarak ben bile bundan gizli gizli sevinç duyarken ödülü reddetmek hiç de kolay değil. Gerekçe ne olacak? "Kardeşim ödülün kapitalizmin bir nişanı olduğunu düşünüyor..." Diğer taraftan, ödülünü alırken sade bir teşekkürle yetinmesine o kadar sevindim ki, onun için ödülü reddetmenin hiçbir anlamı ve gerekçesi olmadığını bilsem de reddetmiş olsa yerimden fırlayıp nara atabilirdim...

'Bağımsız' habercilik? Sakın inanmayın! NTV'ye bile...

Geçtiğimiz günlerde 10. yılını idrak eden NTV'nin bu sürede ulaştığı nokta hakkında yapılan değerlendirmeler ekrana getirildi ve memleketimizin kaymak tabakası beğenilerini belirttiler. Benim gibi, Cem Yılmaz gibi, aslında toplumumuzun 'çoğunluğu'nu oluşturan 'zaten belgesel ve NTV harici hiç bir şey izlemeyen insanlar'ın kanalı NTV'nin 'tarafsızlığı' ve 'objektifliği' takdir topladı. İlk bakışta bu kadar değer verilen ve yayıncılığına saygı duyulan kanala şapka çıkarmamak elde değil. Ama ben maalesef çıkar(a)mayacağım. Çünkü filtremi kapalı konuma getirip izlediğim kanalım tarafından aldatıldığımı hissediyorum. Ve iş kanal sahipleriyle ilgili haberlere geldiğinde NTV'nin takındığı üç maymun tavrına işaret etmek istiyorum. Konumuz Yusufeli Barajı ve hidroelektrik santrali (HES) inşaatı. Çalışmaları 1970'lerde başlayan ve Çoruh Nehri üzerinde yapılması planlanan bir grup barajdan biri olan Yusufeli Barajı bir ilçe ve üç köyü tamamen 16 köy ve/veya arazilerini de kısmen sular altında bırakacak olan bir proje. Bu nedenle bu projeye karşı olan, özellikle kuşaklardır yaşadıkları, geçimlerini sürdürdükleri, kültürlerini, folklorlarını yaşattıkları bu toprakları terk etmek istemeyen, üzümünden, pirincinden ve zeytininden vazgeçmek istemeyen insanlar var. Bu projeye karşı çıkanlar kendi imkanlarıyla bir hukuk mücadelesi veriyor ve daha da önemlisi seslerini duyurmaya çalışıyor. Amaçları kendi kaygılarının da hesaba katılması, fayda-maliyet denkleminde sadece yer değiştirmesi-yeniden yerleştirilmesi gereken birer sayıdan ibaret görülmemeleri. Ama ülkenin uzun vadeli enerji vizyonunun içinde yer alan, çağdaşlık, gelişmişlik, ulusal enerji kaynaklarının verimli kullanımı ve bölgesel kalkınma adına hayati önem taşıdığı iddia edilen bu yatırım projesi hakkındaki bütün kararlar onlar adına Ankara'dan alınmış ve hatta taşınacakları yer bile 2006 başında Bakanlar Kurulu tarafından belirlenerek Resmi Gazetede yayınlanmış.

Ancak binlerce insanı ilgilendiren bu proje ve projenin beraberinde getirdikleri, maalesef NTV tarafından haber değerine sahip bulunmuyor. NTVMSNBC haber portalı sayfalarında yaptığım basit bir arama Yusufeli hakkında sadece 54 haberi getiriyor ve bu haberlerin yaklaşık üçte biri rafting, trekking, boğa güreşi vb. turistik etkinlikle ilgili, bir de adli vakalar, kazalar, doğal afetlerle ilgili haberler var.
Doğrudan barajla ilgili haberlere gelecek olursak, 10 Ağustos 2000 tarihinde DSİ'den yapılan bir açıklamada baraj nedeniyle yerlerinden edilecek olan halkın yeni yerleşim yerlerini bir referandum yoluyla seçmesi sağlanacağı bildirilmiş. 12 Temmuz 2001 tarihinde DSİ'nin 53 tesisisin açılışıyla ilgili bir törene katılan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hilmi Güler'in su kaynaklarının verimli kullanımının sağlanması amacıyla yeni projeler gündeme getirileceğini ve bunların arasında Yusufeli barajının da bulunduğunu vurgulayarak, Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığını azaltacaklarını anlattığı bildirilmiş. Barajı inşa edecek olan konsorsiyumun başlangıçtaki üyelerinden AMEC'in konsorsiyumdan çekilmesiyle ilgili 14 Mart 2002 tarihli iki haber sayesinde NTV izleyenlerini bu projelere karşı gelişen muhalefet hakkında bilgilendirmiş, ama özellikle AMEC'in konsorsiyumdan çekilmesinin çevrecilerin protestolarıyla alakalı olmadığını "tamamen ticari nedenlerle" olduğunun altını çizmiş. 1 Mayıs 2004 tarihli bakan Güler'in "Yusufeli Barajı'nda pazarlığın devam ettiğini ve rakamları aşağıya indirmeye çalıştıklarını" belirttiği haber sonrasında 1 Kasım 2005 tarihinde yine Bakan Güler'in "Yusufeli ve Ilısu baraj projeleriyle ilgili kararlılıklarını ise bir kez daha yinelediği" bildirilmiş. 23 Aralık 2005 tarihinde barajın bakan Güler tarafından da "Türkiye'nin enerjide dışa bağımlılığını azaltacak yeni projeler" arasında zikredildiği bir haber mevcut. Son olarak 11 temmuz 2006 tarihinde Başbakan Erdoğan'la yapılan bir söyleşide "...Öbür taraftan Yusufeli barajı ile ilgili temeli atıyoruz, onun hazırlıkları şu anda yapılıyor. Yani burada 2 ay içerisinde bu 2 önemli bölgede mesela Ilısu'nun temelini büyük ihtimalle atacağız. Ardından da Yusufeli'nin temel atma hazırlıkları yapılıyor ve bunların ikisi de dev barajlar." şeklinde projeden bahsedilmiş. Görüldüğü üzere bu haber portalından ülke gündemini takip etmeye çalışan birisinin Yusufeli'nde olup bitenlerden haberdar olma şansı yok. Ama benzeri sorunlarla karşılaşan Ilısu Barajıyla ilgili bir arama yaptığımızda doğrudan bu konuyla ilgili 89 haber çıkıyor ve sadece Hasankeyf yazıp arandığında ise 150 haber geliyor. İşin ilginci hem baraja karşı gelişen muhalefetin tezleri daha detaylı işlenmiş, hem de muhtelif protesto girişimleri duyurulmuş, hem de Ilısu daha da tartışmalı bir bölgede inşa edilmesine rağmen.
Bu noktada Yusufeli olayının neden görünmez olduğunun sırrı nedir derseniz, sorunuzun yanıtı barajın yapımını üstlenen konsorsiyum içinde hangi şirketler olduğunda yatıyor. NTV'nin sahibi olan Doğuş Grubunun kurucu şirketlerinden olan Doğuş İnşaat bu projede konsorsiyum lideri. 855 milyon dolara mal olması planlanan barajı, Hükümetler Arası İkili İşbirliği çerçevesinde, Türkiye Cumhuriyeti Bakanlar Kurulu Kararnamesi uyarınca DOĞUŞ İnşaat liderliğinde Alstom, Coyne&Bellier ve Dolsar şirketlerinden oluşan çokuluslu bir konsorsiyum inşa edecek ve finansman kısmen uluslararası finans kuruluşlarından sağlanacak, tabi bu bağlamda herhangi bir ihale filan olmadığını hatırlatmakta fayda var.
İşte dostlar durum bu, sözün özü kimseye hemen inanmayın, bir de sadece söylenenlere değil söylenmeyenlere de dikkat kesilin, bazen söylenmeyenler daha çok şey ifade edebiliyor.

GÖKHAN ORHAN

İşkenceci serbest, o borçlu

Alper Turgut, gazeteci. Polislerin işkence yaptığını bilimsel raporlarla ortaya koyan gazeteci. Yaptığı haberle, 'yargıyı etkilediği' söylendi, 20 bin YTL para cezasına çarptırıldı. Yargıyı nasıl etkilemişse, işkence yaptığı kanıtlanan polisler beraat etti!..

FARUK ARHAN

Cumhuriyet gazetesinin azimli, acar muhabiri Alper Turgut, 18 Ekim 2004'te yazdığı 'İşkenceye Beraat' başlıklı haberi nedeniyle 'yargıyı etkilediği' iddiasıyla İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen ve 18 Temmuz 2006'da karara bağlanan davada 20 Bin YTL para cezasına çarptırılmıştı. 1 Aralık 2006'da '2006 Yılı Gazetecilik Ödülleri'ni dağıtan Çağdaş Gazeteciler Derneği Bursa Şubesi de, Hükümet Sözcüsü ve Adalet Bakanı Cemil Çiçek'in, "Yargılan ödül al" sözlerine nazire edercesine Alper Turgut'a Basın Özgürlüğü Ödülü'nü verdi. Gazeteci Alper Turgut, hem dava, hem de aldığı ödülle ilgili bize bir mektup yolladı...

Alper Turgut'un ceza almasına neden olan 'İşkenceye Beraat' haberi aslında sıradan bir haberdi. Zira, işkence bu coğrafyanın olağanı haline getirilmişti. Yine de dokunmuştu birilerine. O birileri de, yasalara dayanarak muhabirlere dokunmaya başlayacaktı. Açıkçası biz gazeteciler yeni basın yasası ile birlikte bu tür davaları bekliyorduk. Piyango da Alper Turgut'a vurdu. Sırada Radikal muhabiri İsmail Saymaz var. Saymaz da 15 Şubat 2007'de aynı 'suç'tan (Saymaz'ın haberinde de mevzu işkenceydi) yargılanacak ve muhtemelen bu duruşmada karara bağlanacak. Ben de, yargıyı etkilemek ve piyangodan nasibimi almak istiyorum! Bunun için, Alper Turgut'un ve İsmail Saymaz'ın haberlerine imza attığımı buradan beyan ediyorum.

Bilimsel olarak işkence!

Alper Turgut'un haberinde, "Türkiye'de ilk kez üniversitenin verdiği rapor ile işkence bilimsel olarak kanıtlanmasına karşın, İstanbul Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli üç polis memuru yargılandıkları davada beraat etti" deniyordu. Haberde, Kızıl Bayrak ve Ekim Gençliği isimli dergilerin sahibi ve yazı işleri müdürlüğünü yapan Ahmet Turan, Müslüm Turfan ve Dinçer Erduvan'ın, örgüt faaliyetlerine katıldıkları iddiasıyla 1998'de Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli polislerce gözaltına alındıkları, gözaltına alındıklarında yapılan sağlık muayenesinde sağlam görünen bu kişilere savcılığa sevk edildikleri gün İstanbul Adli Tabipliği'nden darp edildiklerine dair rapor verildiği belirtiliyordu. Haberde, iki kişiye beş gün, bir kişiye ise üç gün iş göremez raporu verildiği, gözaltına alınma tutanağında hiçbir direnme ve arbede yaşanmadığının kayda geçirildiği yer aldı. Bu kişilerin, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı'ndan aldıkları raporla birlikte dava açtıkları, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde polisler hakkında açılan davanın 30 Eylül 2004'te beraatla sonuçlandığı belirtiliyordu. Yani Alper Turgut, polisin, haliyle devletin âli menfaatlerine çomak sokuyordu! Üstelik, işkenceci polisler için beraat kararı veren yargıyı da etkileyerek yapıyordu bunu. İyi mi?

Alper Turgut ne bir 'piyasa' gazetecisi, ne de rengi 'beyaz'! Dürüstlüğü kadar muhalif bir insan. İnandığı doğrularda 'ötekiler'e hizmet eden sendikalı, haylaz bir gazeteci. Küfrün en güzel dile getirildiği Çukurova'nın delikanlısı.

Alper Turgut, ceza almasına neden olan davaya giden yolda, gazeteci olarak üstlendiği görevi yerine getirmiş ve haber olarak gördüğü 'işkenceye beraat' bilgisini kamuoyu ile paylaşmıştı. Ancak onun gibi düşünmeyenler vardı. Onlara göre bu, sadece bir haber değildi, yargıyı da 'derin'den etkileyen bir bilgiydi. Enteresan!

Alenen, "Sana ne kardeşim işkencelerden? Git, kim kiminle nerede eğleniyor, kim kimin sevgilisi, Reina, Laila, laylaylom, Leyla, Mualla haberleri yap" deniliyordu. İlginç olan bir başka mevzu, aynı haber için gazetenin İmtiyaz Sahibi İlhan Selçuk, Yazı İşleri Müdürü Mehmet Sucu da dava kapsamında 20'şer bin YTL para cezası ile yargılanmış ve beraat etmişlerdi. Yani davanın 20 bin YTL'lik kısmı muhabirin sırtında kalmıştı. Dava şimdi temyizde. Bu davadan çıkan sonuç ne olursa olsun, bundan sonra muhabirlerin işi pek de kolay olmayacak. Gazetecilere bu davada görüldüğü üzere yeni yasa ile "Bak kardeşim, ceza alacağın haberleri yapma! Cezaları sen ödeyeceksin, suya sabuna dokunmayan haberler yap. Ona göre!" mesajı veriliyor. Yani sansür gazetecinin beynine bir çip gibi yerleştiriliyor. Haydi bakalım! Modern, düşünen Türkiye bu çiplerle kayıt altına alınacak. Ne diyelim?..

farukarhan@gmail.com

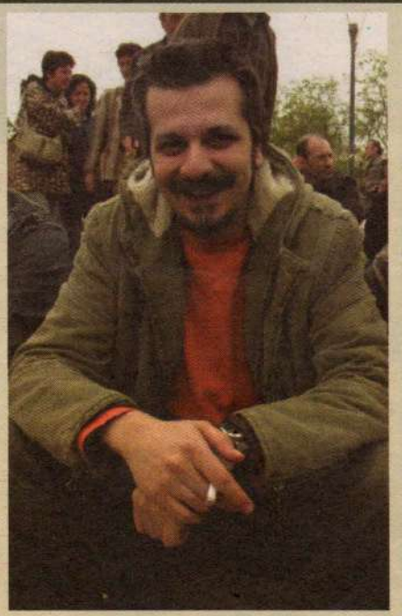
'Çekme ulan!.. Çekme, yersin kurşunu!..'

Galatasaray'da, Beyazıt'ta, Kadıköy'de... Dört mevsim... Gece, gündüz... Sıcak, soğuk... Kar, yağmur, çamur... Eylemler, protesto gösterileri, mitingler ve illa ki korsanlar... Dünyanın en zor mesleklerinden biridir gazetecilik. Toplumsal olaylarda görevli olmak başlı başına suç kabilindendir. Ne koşullarda gazetecilik yaptığımıza ancak varoşlar, meydanlar ve sokaklar tanıktır. Az mı dayak yedik. Aynı gün iki ayrı olayda coplandığımı hatırlarım. Kaç defa gözaltına alındığımı saymadım, aldığım darbeleri de... 1996 yılıydı Cumhuriyet'e 100, TGC'ye 10 metre mesafede bir hengâmenin ortasına düşmüştüm. İstanbul'un göbeğinde ölüm orucuyla ilgili bir gösteriydi. Polis sert bir müdahalede bulunmuştu. Anlatamam... Sivil polisler, çocukları bile yere atıp, tekmeleyebiliyordu. Elim fotoğraf makinesine gitmişti, gayri ihtiyari... İşimdi bu benim. Polisin biri dikilmişti karşımda, "Çekme ulan!" dedi. "Çekme, yersin kurşunu!" Neyse ki sadece coplamakla yetindiler. Sanırım 15 gazeteci vardık o gün dövülen.

Aradan yıllar geçti, mesleğimi ifa etmek isterken yaşadığım baskının seyri değişti. Mahkemeye düştüm. 2004 yılında 'İşkenceye beraat' başlıklı bir haber yazdım. Haber, 18 Ekim günü, Cumhuriyet'in 5. sayfasında yayımlandı. Özetle şunu anlatıyordum:

"Türkiye'de ilk kez üniversitenin verdiği rapor ile işkence bilimsel olarak kanıtlanmasına karşın İstanbul Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli 3 polis memuru yargılandıkları davada beraat etti..."

Cumhuriyet dışında iki gazetede daha bu haber yayımlandı. Ancak diğer gazetelerin bağlı bulundukları savcılık, kamu davası açmayı gereksiz buldu. Cumhuriyet o zamanlar Cağaloğlu'ndaydı ve yetki İstanbul Adliyesi'ndeydi. Basın savcısının isteğiyle, (60 milyar liralık ön ödeme yatırılmadığı için) İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde, imtiyaz sahibi İlhan Selçuk, Yazı İşleri Müdürü Mehmet Sucu ve benim hakkında dava açıldı. Yaklaşık iki yıl süren yargılamanın ardından imtiyaz sahibi ve sorumlu müdür beraat etti. Ben ise 20 bin YTL para cezasına çarptırıldım. Ne saçma sapan bir ironi... İşkence yaptığı iddia edilene değil bunun haberini yapana ceza vermek...

Alper Turgut, coplarla yaşamaya alıştı!..

Çünkü ifade özgürlüğüyle ilgili 5187 sayılı son Basın Yasasına göre, bundan böyle yaptığı haberden sadece muhabir sorumlu tutuluyordu... Ben Basın Yasası'nın 19. Maddesi uyarınca 'Yargıyı Etkilemek' suçunu işlemiştim. Ancak bu noktada durmak gerekiyor. Çünkü Yeni Türk Ceza Yasası'nın 288. Maddesi de 'Adli Yargıyı Etkilemeyi' içeriyor. TGC Başkanı Orhan Erinç, "İki yasa birbirine benziyor. Ancak Basın 19'da bir suçun oluşması halinde verilecek ceza, para cezasıyken, yeni TCY altı aydan üç yıla kadar hapis cezası öngörüyor. Milletvekilleri, Bakanlar hatta Başbakan mahkeme kararları ile ilgili yorumlar yapıyor ancak haklarında herhangi bir soruşturma girişimi olmuyor, bu davalar sürekli gazetecilere açılıyor" diyor.

Anlaşılacağı üzerine artık muhabirlere cezaevi yolları gözüküyor. Tüm sorumluluk muhabirin sırtında artık... Üç kuruş maaş alan bir muhabir 20 bin YTL para cezasını nasıl ödeyecek? Ya suya sabuna dokunmayan haberler üretecek ya da muhabiri muhabir yapan imzasından vazgeçecek. Bu sansür değil de nedir?

Avukatlarımla Yargıtay'a başvurduk. Dosya hala temyizde. İtiraz noktamız şuydu:

"İşkence tüm dünyada tepki gören bir insanlık suçu. Kamuoyunun dikkatini çeken bu konuda haber yapmak ise mesleğin ve gazeteciliğin gereğidir"

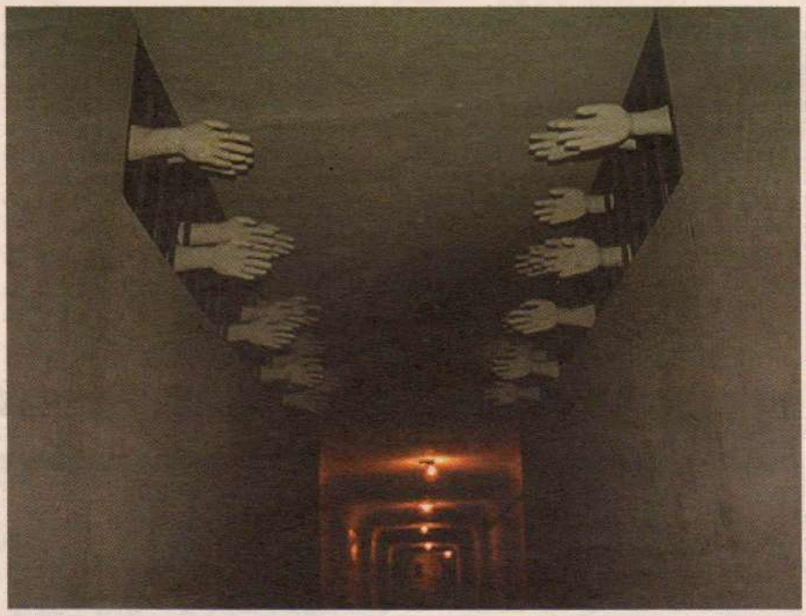
İyi şeyler de olmuyor değil. Örneğin meslektaş dayanışması. 1 Aralık günü Çağdaş Gazeteciler Derneği Bursa Şubesi'nin 2006 Basın Özgürlüğü Ödülü'nü aldım. Şubeyi, 17 yıl önce kuran Yılmaz Akkılıç ödülü verirken, "Susmadığınız için sağ olun" dedi. Belki de asıl ödül buydu. Mikrofonu uzattıklarında sadece "Dosyam Yargıtay'da. Dava hakkında konuşmam yasak. Ancak ifade özgürlüğünü savunduğu için ÇGD'ye ve meslektaşlarıma teşekkür ediyorum" diyebildim. Ne de olsa benim işim konuşmak değil yazmak. Üstüne üstlük yerel mahkemenin kararında benim 'suç işlemeye eğilimim' nedeniyle cezanın ertelenmediği belirtilirken...

Alper Turgut / Gazeteci

Sessiz sessiz ÖLMEK!..

Duvardaki kapıdan içeri giriyorsunuz. Kapı arkanızdan şakır şukur kilitleniyor. 25 m2'lik bir boşlukta yüksek duvara dayanarak etrafa bakıyorsunuz. İşte odanız orada, sağdaki. 8 m2'ilk odanıza girdiğinizde kapı arkanızdan yine kilitleniyor. İç açıcı değil mi?

ÇİĞDEM ÖZCAN

En son ne zaman içinize kapanmak istediniz? Yaşadığınız bütün saçmalıklardan, oraya buraya sürekli koşuşturduğunuz halde hiçbir şeyi yakalayamama duygusundan, her sabah kabaran umudunuzun her akşam hüsrana dönüşmesinden ve akşamları kendinizi kanepeye yığılmış sarkık bir çuval gibi hissetmekten, hiçbir zaman sevmediğiniz işinizden/okulunuzdan ve asla aşık olmadığınızı bildiğiniz sevgilinizden yorulup bir odaya kapanmayı…Genellikle beyaz boyalı bir odadır düşlenen. Sessiz, belki deniz ya da orman manzaralı…Ya da perdeleri kapalıdır pencerenin, zamanı unutmak için, zamanı unutursanız arkasından koşmak da gerekmez çünkü. Işık beyaz olmalıdır, belki biraz beyaz papatya masanın üzerinde… Geniş bir yatak… Belki kitapları istiflersiniz yıllar yılı okumaya vakit bulamadığınız, belki iki kasa birayı ya da şarabı, akşamdan kalıp sabah maymun gibi kalkmak zorunda olmadan içebileceğiniz…Ayna yoktur, çünkü yalnızken aynaya bakmanız gerekmez. Çay kahve için bir makine, biraz abur cubur ve daha da acıkınca yenilmek üzere mutfakta bekleyen erzak. Artık bir hafta, bir ay, daha uzun, kendinizle baş başasınızdır. Yeni kararlar alıp yenilenmeyi umarsınız, belki birkaç kişiyi defterden silmeye karar verirsiniz, dışarı çıkınca her zaman yapılacak çok iş vardır.

Kulağa gerçekten hoş geliyor. Özellikle de bunun sonunda işinizden ya da okulunuzdan atılmamanız garantiyse.

Biraz hapis yatsam?

Böyle bir garantisi olmayan kim bilir kaç kişi de "Ulan şöyle bir sene filan hapse girsem de yatsam, amma kitap okurum, belki İngilizce bile öğrenirim" diye düşünmemiştir ki.

Şimdi oturduğunuz yerden bulunduğunuz yere çevirin gözlerinizi. Gözleriniz şehrin dışına kadar çıksın. Uçsuz bucaksız bir düzlüğe gelene kadar bırakın gitsin gözleriniz. O düzlükten başka hiçbir şey görmüyorsunuz şimdi. Sonra karşıda bir tepe beliriyor. Tepenin üzerinde bir duvar var, duvarın dibine kadar yaklaştığınızda kocaman bir bina beliriyor. Kocaman kapılardan içeri giriyorsunuz. Kocaman koridorlardan yürüyorsunuz. Bir koridor labirent gibi sürekli başka bir koridora açılıyor. Kaybolmak üzeresiniz belki.

Sonra karşınıza yüksek bir duvar çıkıyor. Duvardaki kapıdan içeri giriyorsunuz. Kapı arkanızdan şakır şukur kilitleniyor. 25 m2'lik bir boşlukta yüksek duvara dayanarak etrafınıza bakıyorsunuz. İşte odanız orada, sağdaki. Soldaki oda dolu. Başka oda da yok. 8 m2'ilk odanıza girdiğinizde kapı arkanızdan yine kilitleniyor. İçeride bir tuvalet var, aynı zamanda banyo. 25 m2'ye bakan küçük bir havalandırma deliği ve bir yatak…ve orada geçireceğiniz 20 yıl bütün heybetiyle karşınızda. Ağlayarak kapıyı yumruklamaya başlıyorsunuz ama açılmıyor, 25 m2'ye çıkabilmek için gardiyanın keyif/insaf saatinin gelmesini beklemek zorundasınız, onun dışına çıkmak ise… Yasak… 20 yıl boyunca artık elindeki anahtar sanki arsenik dolu ve her gün biraz öldüren bir iğneye dönüşmüş gardiyanla ve ancak 25 m2'lik havalandırmada göreceğiniz diğer odadaki mahkumdan başka kimseyi göremiyorsunuz. O gardiyan da ne size kuş kafesi yapmak için tahta kasa veriyor ne de ona kaba davrandınız diye size küsüyor. Duyduğunuz tek ses gardiyanın ayak sesleri oluyor. Asla bir 'kuşçu' ya da başka bir şey olamıyorsunuz, okuyamadığınız kitapları asla okumuyorsunuz, asla İngilizce öğrenemiyorsunuz, çünkü bir işe yaramayacağını biliyorsunuz. Görülüyor ama göremiyorsunuz. Uyuyarak vakit geçirmeye çalışıyor, kabuslar görmeye başlıyor, düşle gerçek birbirine karışıyor, sesli düşünmeye başlıyorsunuz ve sonra kendi kendinize konuşmaya, sonra hiç konuşamamaya başlıyorsunuz, konuşmayı unutuyorsunuz. Kimseyi göremediğiniz için onların yerine halisünasyonlarınızı koyuyorsunuz. Sonunda elinizde kocaman bir sessizlik ve bir görünüp bir kaybolan görüntüler kalıyor. Ve bir gün bir doktor gelip raporuna sizin deli olduğunuzu yazıyor. Sonra sizi başka bir hücrede 24 saat gözlemeye başlıyorlar. Yalnızlıktan iyice çıldırıp atardamarınızı kesmeyin diye.

Çok iç açıcı değil mi?

Bir Alman siyasi mahkum yıllar sonra 'F tipi' cezaevinden çıktıktan sonra, insanlar sorduğu sorulara cevap vermiyor diye onlara kızıyormuş, derken o soruları sormadığını sadece düşündüğünü fark etmiş... (Sessiz Ölüm- Hüseyin Karabey-Metis Yayınları-2002)

Beş yıldızlı otel!

İşte Adalet Bakanının 'beş yıldızlı otel' dediği, Bakanlık tarafından yapılan bir başka açıklamada da bu sistemle bireye/mahkuma 'yalnız kalma olanağı'nın sağlandığı söylenen F tipi cezaevleri.

İnsanları bu kadar tecrit etmekle tatmin olmayan obsesif devlet, F tipi cezaevleri özellikle şehir merkezinin dışına kuruyor, bu da dışarıdan gelecek ziyaretçilerin ulaşımının iyice zorlaşmasına yol açıyor. Gelen ziyaretçi ve avukatlara uygun bekleme yeri yapılmayarak, hatta kardakışta ayakta ve açıkta bekletilerek haber alma ve inceleme imkanları ortadan kaldırılıyor, hak ihlallerinin tespiti imkansız hale geliyor. Kapıların önüne arama cihazı konulduğu halde gelenler içeride ayrıca elle aranıyor. Böylelikle dışarıdaki insan da caydırılarak izolasyon iyice katmerli bir hale geliyor.

F tipinde tutulan mahkumlara sorulsa büyük ihtimalle hepsi koğuşta kalmayı (ya da tek kişilik odalardan ibaret ve ortak alanları kullanılabilen, kişisel gelişime imkan sağlayan cezaevi sistemi de olabilir, şu an Türkiye'de yok), başka deyişle insan yüzü görmeyi ama günde üç öğün falakaya yatmayı, gardiyandan küfür yemeyi F tipine tercih edeceklerdir. Her halükarda dışarıdan gelen fiziksel saldırılar bir şekilde bertaraf edilebilecek, falakanın acısı bir süre sonra geçecek, küfür eden gardiyanın arkasından nanik yapılabilecektir. Ama en azından mahkum kişisel gelişim gösteremese dahi cezaevine girdiği gibi çıkabilecektir.

Ama iktidar denilen şey arkasından nanik yaptıracak kadar aptal değil elbet. İktidar mı zamana uyuyor, zaman mı iktidara göre değişiyor bilinmez ama Foucault'un dediği gibi iktidar artık gücünü falakada ya da küfürde göstermiyor. Çünkü iktidar kişilere fiziksel saldırı yaptığı takdirde saldırı, sadece fiziksel olarak kalıyor ve o insanlar AIDS virüsü gibi ortalıkta dolaşmaya ve bulaşmaya devam ediyor. Ne insanın sosyalleşmesi, ne de bir kimlik olarak cezaevinde dahi olsa başkasının karşısına çıkması engellenemiyor, kısaca mahkum da olsa 'var olmaya' devam ediyor. Ama tecrit odasında başka insanlardan, dolayısıyla bir aynadan yoksun olan insan, kimliğini, kişiliğini kaybediyor ve bilinci de yok olarak kendi kendini bitiriyor. Dışarı çıksa ne gam! Artık bir sesi dahi olmuyor. Sabahları bir sigara içip kendimizi tuvalete attığımız gibi, iktidar da kendine faydasız olan dışkısını ortalığa salıveriyor.

Beş karış suratla ortalıkta dolaşırken kendimizi F tipinin içinde düşünerek 'kötünün de kötüsü var' deyip kendi özgürlüğümüzle mutlu olabiliriz ve bir daha kendi içimize kapanmayı düşünmekten kendimizi men edebiliriz. Cep telefonundan müzik dinleyerek kendimizi eve atıp, Allah ne verdiyse yeyip, arka arkaya iki dizi bir de aslanların çiftleşmesi ile ilgili belgeseli seyredip, yatağımıza yatıp rüyamızda orgazm olabiliriz. Sabah erkenden işe/okula gidip akşama kadar 'Evet efendim, sepet efendim'le günü doldurup, bütün gün yaz tatilinin hayalini kurarak akşam yine aynı şekilde uyuyabiliriz. Kredi kartlarımız ile deli gibi alışveriş yapıp bonuslarımızla üç kiloluk bedava deterjan alabiliriz. Sevgilimizi yoktan yere terk edip daha sorunsuz olan kediye geçiş yapabiliriz. Bir bilgisayar ekranından dünyayı kuracak kadar, en son ne zaman bir dostla dertleştiğimizi unutacak kadar özgürüzdür. Sabah uyandığımızda araba teybimizi çalmış olan sokak serserisi dışında kimseye kızmayacak kadar özgürüzdür. Bilincimizi kaybetmekten utanmayacak kadar özgürüzdür. Artık düşünmeyecek kadar, kaşınmayacak kadar, tırmalamayacak ve kanatmayacak kadar özgürüzdür. Biz, hepimiz BU KADAR özgürüzdür.

Yalnızlıklar, paylaşılsa olmayanlar, yalnızlık üzerine yazılmış tüm şiirler ne kadar anlamsız geldi bir an, anlamlı zamanlardan kalma…

Orada bir avukat var (en azından bu yazı yazılırken), direniyor, bilincini kaybetmemek için, sesini unutmamak için sürekli bağırıyor, duyuyor musunuz?..

Açlıktan ölenler 205,37±65,34

NERMİN KETENCİ

Dinlerde oruç ibadeti tek amaçta birleşiyor: Tanrıyla yakınlaşmak. İnancına göre farklı gıdalardan feragat edenler; bazen et, bazen yağ, bazen hiç gıda almadan belli bir süre sabrediyor. Sınırlı sürelerde aç kalmak, hele sonunda mükellef bir sofra varsa kimseyi kilolarından etmiyor. Akşam sevdiği yemeklere kavuşacağını bilenler, bu ödülün gayreti ve ibadetini yapmanın gönül rahatlığıyla sayılı saatleri-günleri geçirebiliyor.

İnananların gönüllü katlandıkları açlığın yanında seçilmeyen, mecburen katlanılan açlık var. Birleşmiş Milletlerin kayıtlarına göre her gün 25.000 kişi açlıktan ölüyor ve 800 milyonu aşkın insan yetersiz besleniyor.

Afrika'daki açlık, sıska ve dermansız kollarında iri gözlü, şişkin karınlı bebeklerini taşıyan avurtları çökmüş annelerdir. Afrikalı erkekleriyse bitmeyen iç savaşların fotoğraflarında ellerinde silahlarla görürüz. Askerler beslenmelidir, çünkü açların savaşacak mecali yoktur. Kadınlar ve çocuklardan esirgenen tayına harcanacak paradan çok daha fazlası silahlanmaya akıtılır.

Mecburi açlık savaş esirlerinin fotoğraflarında da vardır ve Afrika'dakinin tersine, bu utanç verici durumun müsebbibi üniformasıyla az ötede dikildiği için zulme duyulan öfkenin adresi açıktır. Kemikleri tek tip elbiselerini delip çıkacakmış gibi duran insanlar fersiz gözlerini doğrudan kollektif suçlarımıza ve korkularımıza kilitlemiş, öylece bakarlar.

Hıristiyanlık öncesi İrlanda'da haksızlığa uğrayanlar adalet taleplerini suçladıkları kişinin evinin önünde aç oturarak dile getirir; öldükleri takdirde, bu durum büyük onursuzluk addedilirmiş. Açlık greviyle hak arayışının en bilinen örnekleri Mahatma Gandi, İngiltere'deki sufrajetler, İngilizlere karşı savaşan İrlandalılar, Guantanamo'daki tutuklular ve Türkiye'dekiler. Wikipedia'dan alınan bu bilgilerde eylemin adı "hunger strike" yani bizde eskiden kullanılan "açlık grevi". 1920 rekoru 94 gün artık çoktan geçilmiş. Vitamin takviyesiyle süre 205,37±65,34 güne çıkmış (Dr. Nevin Küçükçallı'nın araştırması)

Bir öğün eksilse mideyi kemiren, insana gururu unutturan, hırsızlık yaptıran, suça yönelten, ruhsal anlamda çökerten, sürekliliği kabusa dönüşen, kalıcı hasarlar bırakan açlığa bir yıla yakın bir süre katlanmayı göze almak kolay bir karar olmamalı ama birileri yavaş yavaş eriyerek ölmeyi seçiyor...

Ölüm orucunda ölenlerin sayısı 124 ve Behiç Aşçı 250 günü aştı.

Hukuktan haberdar ya da bihaber herkeste bir miktar bulunması gereken diğerkâmlık, değerler listesinden elbirliğiyle silindiğinde, onun yerini alan kendine dönük ilgi, beğeni, korumacılık ve sevgi aslında sahibine yetmiyor. Kendi bildiğini tek doğru, hissettiğini benzersiz sanma, kendi dışındakini nesneleştirme yanılgısı insanı önce başkalarına sonra kendine yabancı ediyor; insanı ve toplumu çorak bırakıyor. Başkalarını dinlemeyi, başkalarına değer vermeyi unutanların kulakları binyılların ortak duygularına, kaygılarına sağır oluyor; tekinsiz bir dünyada bir başına kalanın iyi ve kötü, doğru ve yanlış, değerli ve değersiz ölçüsü yitiyor. Adı koyulamayan, doyurulamayan, insanın varoluş kaynaklarını için için tüketen değersizlik hissinin ruhlarda açtığı gedik, en kolay başvurulan yol olan "ötekileri" ezmek ya da yok saymakla onarılamıyor.

Değerler topluma ve insana lazımdır; onları hayata geçiremeyen, onlardan beslenemeyenler ne iftar ne de huzur vaat eden başka bir oruç tutarlar. Ruhsal sefaleti yadırgamayanları hiçbir şey tatmin etmez, doyurmaz; ne yeni cep telefonu ne porno ne şiddet ne de bağrında yetiştirdiği sosyopatları koruyan, kollayan ve hatta alkışlayan toplumun onayı...

Sadece insani değerler insana iyi gelir...

Bilim ve Gelecek
"Dünya dönüyor!"

HER AYIN 1'İNDE BAYİLERDE!

Abonelik koşulları:
1 Yıllık: 60 YTL - 6 Aylık 30 YTL
Avrupa ve Ortadoğu: 50 Euro
Amerika ve Uzakdoğu: 100 Dolar

İLK 5 CİLT ÇIKTI
6. CİLT YOLDA!

www.bilimvegelecek.com.tr

Bilim ve Gelecek Dergisi
Genel Yayın Yönetmeni: Ender Helvacıoğlu - Editörler: Nalân Mahsereci - Rukan Kızıler
Sakızağacı Caddesi Nane Sokak 15/4 Beyoğlu-İstanbul - Tel: 0212-244 97 95

Anita ile Mustafa

Anita o meşum yıldan, bizim tanıştığımız 1999'a kadar ailesinden hiçbir haber alamamıştı. Ülkesine ancak 2002'de gidebildi. Karşılıklı olarak birbirlerini öldü zanneden abisini buldu. Mustafa, "Hayatımda hiç öyle bir an yaşamamıştım" diye yutkunarak anlattı sonradan...

AYDAN ÇELİK

Pinochet ve Friedman'ın 'aziz' hatıralarına

İllüstrasyon: Aydan Çelik

"İngiltere'nin bir imparatorluk olduğunu en iyi Londra'da değil, Delhi'de anlarsınız" derler.

Peki Pinochet'nin yarattığı Şili'nin nasıl bir yer olduğunu anlamak için Santiago dışında bir yer var mıdır?

Herhalde yoktur. Öyle olsaydı Miguel Littin kelle koltukta Santiago sokaklarını arşınlamak zorunda kalmazdı. 1973'te ülkesinden kaçan yönetmen, yıllar sonra kılık değiştirip Şili'ye döndü ve bir belgesel çekti. Pinochet'nin burnunun dibine kadar girdi. Hikayesini de Marquez'e anlattı.

.....

"Pinochet'nin yarattığı Şili" lafı ne kadar doğrudur?

Bilinen hikayedir. Naziler Paris'i işgal ettiğinde, Picasso hayranı bir Nazi subayı duvardaki Guernica'yı görür ve üstada" bunu siz mi yaptınız?" diye sorar. Picasso'nun cevabı, "Hayır siz yaptınız" olur.

'Kissinger'in Şili'sini anlamak için galiba Santiago'ya kadar gitmem gerekmedi. Paris'te Anita'yı tanıdığımda Şili bütün ağırlığıyla geldi önüme kuruldu. Anita, Mustafa'nın eşi. Mustafa benim arkadaşım. Bir 12 Eylül mağduru. İkisinin yolu birer ilticacı olarak Paris'te kesişiyor. Benzer acıları çekmiş insanlar olarak yakınlaşıyor ve evleniyorlar. Bir adı Türkçe diğer adı İspanyolca olan ve Fransızca konuşan dünya güzeli üç çocukları oluyor.

(Eminim onları birleştiren şeylerden biri Costa Cavras'ın Missing-Kayıp ve Yılmaz Güney'in Yol filmidir.)

Burada uzun uzun Anita'nın hikayesini anlatmayacağım. Zaten istesem de buna gücüm yetmez. Kelimelerin kifayetsiz kalacağını bilecek kadar olgunum. Ama bir tek küçük ayrıntıyı söylesem yeter de artar bile: Anita o meşum yıldan, bizim tanıştığımız 1999'a kadar ailesinden hiçbir haber alamamıştı. Ülkesine ancak 2002'de gidebildi. Karşılıklı olarak birbirlerini öldü zanneden abisini buldu. Mustafa, "Hayatımda hiç öyle bir an yaşamamıştım" diye yutkunarak anlattı sonradan.

Anita'yla tanıştığımızda, Pinochet'in Londra'da tutuklanmasının üzerinden bir yıl geçmişti. Ve nedense aklıma Bülent Somay'ın yazdığı bir yazı geldi. (Somay'ın kaleme aldığı 'zor' yazıyı mealen aktarmam yanlış olurdu. İnternete girip yazıya ulaştım.) Bir kısmını aktarmak ihtiyacı hissediyorum:

"1973 yılında, sesini duymayı en çok sevdiğim insanı, Victor Jara'yı öldürttü Pinochet. Haberi aldığım gün tek başıma tüm Şili ordusunu öldürebilirdim, uygun bir silah geçseydi elime. Ama böyle silahlar yok. İstanbul'dan Santiago'ya eli uzanamıyor insanın.

Yirmi beş yıl geçti. Beli deliler gibi ağrıyan, seksen üç yaşında bir ihtiyar, Londra'da tutuklandı. Buna niçin seviniyorum? O ihtiyar hayatının son birkaç yılını İspanya'da bir hapishane revirinde geçirirse ne kazanacağım? Başım göğe mi erecek? Evet, bu yüzyılın sayılı katillerindendi Pinochet. Ama gene bu yüzyılın bir başka önde gelen katili, Rudolf Hess, neredeyse kırk yılını hapiste geçirdi. Kim mutlu oldu? Yanlış anlaşılmasın, bunlar serbest kalmalı(ydı) demiyorum. Affedelim de demiyorum, haşa. En azından benzerlerine emsal olsun diye içeri tıkılmalarında faydalı bir yan var. Ama mutluluğumu belfıtığı olmuş, seksenini geçmiş bir ihtiyarın acısına niçin bağlayacağım ben?"

Anita'ya soramadım, "Sen ne düşünüyorsun?" diye.

Pinochet klişe deyimle yargıç önüne çıkmadan gitti. Yeri değil ama öldüğünde aklıma Erdil Yaşaroğlu'nun bir karikatürü geldi. Hakim, sanıklara, "13 kişiyi doğramış, 27 kadına tecavüz etmiş, 42 gasp gerçekleştirmişsiniz. Söyleyecek bir şeyiniz var mı?" diye soruyor. Sanıklar, "Allahımızdan bulsak olmaz mı hakim bey?" diye yanıtlıyor.

Pinochet 'Huzur-u Mahşer'de divana çıkarılacak mı, bilmiyorum.

Ama bir şeyi biliyorum. Bir zamanlar Sıfırcı Hoca adıyla leziz yazılar kaleme alan Kurthan Fişek'in hayattaki en büyük arzusunun, Armutalan Adliyesi'ne mübaşir olup, "Davalı Ahmet Kenan Evren!" diye bağırmak olduğunu...

Her ay birini gömüyoruz

Gerçi bunu gömmedik; vatandaş, Şilili vatandaş tabii, Pinochet Paşa'nın mezarını tahrip eder diye, ailesi cesedini yaktırdı, bir kavonoza doldurdu. Şimdi kavanozu koyacak yer arıyorlar. Eğer Pentagon'a falan göndermeyeceklerse, buzdolabında saklasınlar.

BURAK SÖNMEZER

Benim bildiğim, Augusto Pinochet'in ölümüne resmi olarak üzülen bir tek eski Britanya Başbakanı, 'Demir Leydi' Thatcher var. Yalnızca o çirkin İngiliz üzüntülerini açıkladı. Ama Pinochet'in ölümüne resmi olmayan yollardan üzülenlerin sayısı hiç de az değildir. En azından 70'li, 80'li yıllarda diktatör meşrebinden olanlara, bir sıranın olduğu hissini vermesi bakımından Pinochet'in ölümü, ta Latin Amerikalar'dan Ege denizi kıyılarına kadar derin bir endişe ve üzüntü halesi oluşturmuştur herhalde.

Pinochet pek uzun yaşadı aslında ama bu da onun başına dertler açmadı değil. Allah muhafaza Pinochet'i hem İspanyollar hem İngilizler el birliğiyle bir hakimin önüne atıveriyorlardı az kalsın. Olmadı, Pinochet'i kimse huzura çıkarmayı başaramadı.

Şaka bir tarafa, diktatörlerin yargılanması ve içeri tıkılması öyle zor bir şey değildir. Zor/kolay kategorilerinin dışında imkansızdır. Uluslararası kapitalizmin ihtiyaçları doğrultusunda harekete geçmek kendiliğinden bazı garantileri gerektirir. Ancak kendiliğinden gelen bu garantiler de çoğu zaman, Pinochet'inki gibi bir darbe için yetersizdir. İşin aslı, salt şiddetin bir toplumsal yön değiştirme için asla yeterli olmayışında yatmaktadır. Bu tür rejimler daima arkalarında çoğunluk bir kitle desteği olmaksızın kurulamaz ve toplumsal rızayı üretmeden yaşayamaz. Bu Şili'de Pinochet rejimi için ne kadar doğruysa, Türkiye'deki 12 Eylül cuntası için de o kadar doğrudur.

İnsaflıdır Pinochet...

Augusto Pinochet 1970 ve 80'ler boyunca ortaya çıkan darbeler ve cuntalar döneminin bir simgesidir aslında. Ölümü de bu yüzden uluslararası bir gündem haline geldi. Kimileri sevinçle karşıladı, kimileri yargılanamadan öldüğü gerekçesiyle düş kırıklığı yaşadı. Bu rejimi bu kadar meşhur yapan, bir simge haline dönüştüren, sanılanın aksine uyguladığı sınırsız şiddet değil, 17 yıl boyunca kesintisiz devam edebilmiş olmasıdır. Buradaki kritik noktalardan biri Pinochet'in kuvvetli bir şiddet uygulamasının yanında, 'rıza'yı da üretilebilmiş olmasındadır. Gerçekten de Pinochet rejimi diğer Latin Amerika cuntaları arasında en 'insaflı' olanıdır. Örneğin 1976-84 yılları arasında Arjantin'de hüküm süren cuntanın

İllüstrasyon: Aydan Çelik

uyguladığı şiddet yanında Pinochet rejimi neredeyse munis bir ev kedisidir. Arjantin'de cunta döneminde sadece kaybedilen insan sayısı 30 bini aşmaktadır.

Pinochet rejiminin uzun ömürlü olmasındaki ikinci en önemli sebep ona iktidar yolunu açan uluslararası kapitalist merkezlerin sözünden hiç çıkmamış olmasıdır. Öncelikle ekonomisini bizzat, Milton Friedman'ın ellerine teslim etmiş, ülkesini uluslararası tekellerin çiftliğine dönüştürmüştür. Öte yandan Falkland (Malvinas) Savaşı sırasında Arjantin karşısında kötü duruma düşen İngiltere'nin yardımına koşarken gözünü bile kırpmamıştır. Tabii İngiltere, Pinochet hakkında yapılan suç duyurusu ve İspanya'nın yargılanması için yaptığı iade talebini düşünürken geçmişten gelen bu minnettarlığını da hatırlamış olmalıdır.

Pinochet rejimini simge haline getiren diğer bir unsur ise sosyalist Allende hükümetine karşı yapılmış bir darbenin sonucu kurulmuş olmasıdır. Halkın yüzde 40'ının oylarıyla iktidara gelen Allende'nin reformcu da olsa sosyalist prensiplerle hareket etmesi onu doğrudan bir müdahalenin hedefi yapmaktaydı. Allende ve çevresindekilerin bunu bildiğini düşünürsek, göreve gelmesinden iki hafta sonra darbe yapan Pinochet'i nasıl olup da Genel Kurmay Başkanı yaptığını anlamak zorlaşır tabii.

Sonuçta Pinochet rejimi amacına tam manasıyla ulaşmış görünmektedir. Şili'de Reagan'ın dediği gibi uluslararası kapitalizmin çarkları dönmeye başlamış ve ülke ekonomik bir tımarhane görünümüne bürünmüştür. Amerikan tekelleri özelleştirilen devlet işletmelerini ve bankaları ele geçirmiş, daha 1980'li yılların ortasına gelmeden yol su elektrik gibi alt yapı hizmetlerinin tümü kapitalist kâr hırsının acımasızlığına terk edilmiştir. Şili'de bugün bile kırsal kesimin büyük bölümü susuzdur. Bunun yanında başta Pinochet ve ailesi olmak üzere darbecilerin kendileri, hısım akrabaları da özelleştirmelerden paylarını almıştır. Sadece Pinochet'in Avrupa ve Amerikan bankalarındaki kişisel servetinin yüz milyonlarca dolar olduğu söylenmektedir.

Kefenin cebi olabilir

Şimdi kefenin cebi yok da demeyelim; baksanıza Pinochet kalp krizinden ölmüş, yani kalp yetmezliği değil yanlış anlamayın. Tıbbiyeci falan değilim ama kalp yetmezliği lafı bende bir iflas durumunu çağrıştırıyor, kalp krizi ise daha farklı. Mesela aslan gibi adam kalp yetmezliğinden gitti demiyoruz. Aslan gibi adamlar kalp krizinden gidiyor. Yani pisi pisine, biraz kendine baksa devam edip gidecek, kazık çakacak.

Misal, yani kendine bakma manasında misal, meşhur ressam Kenan Paşa, hâlâ cıva gibi. Adam ne zaman ağzını açsa 'Yine yaparım'dan başka şey söylemiyor; üstelik bir de uluorta, "Sibel Can'ın 'nü'sünü yaparım, onu da yaparım, bunu da yaparım," mevzuları. (Allah ıslah etsin.)

Son olarak bir de kavanoz meselesine değinmek isterim. Merhum Pinochet Paşa'nın mezarı düşmanları tarafından tahrip edilir diye, ailesi Augusto Pinochet'i yaktırıp küllerini bir kavanoza doldurmuş. Tabii ben, onu yakan odun mudur, gaz mıdır, esas ona acırım ama ailesine de bir tavsiyem olacak tabii. O külleri doldurdukları kavanozu alıp, kırılmaması maksadıyla en münasip bir yerlerine koysunlar, evlerinin.

Allah muhafaza sonra...

Rektör uyuma! Çay getir!

Böyle bir terbiyesizlik olur mu? Üniversiteye tüccar gibi alışveriş merkezi yapıyorsunuz, 'Güzel kardeşim, merak etme, kantinleri kapatırız, rakipsiz kalırsın, senin işler kıyak olur, cukkayı götürürsün' diyorsunuz. Terbiyesizler! Öğrenciler çay istiyor, çay getirin!

Malumunuz Hacettepe Üniversitesi Beytepe kampüsü, merkeze coğrafi olarak uzak bir konumdadır. Fakat biz bu hususa değinmeyeceğiz. Bizim bahsetmek istediğimiz uzaklık çocukken bize öğretilen şarkıdaki unutulan köyünkü gibi bir şey "gitmesek de görmesek de..."

Burada bir üniversite var. Sürekli olarak inşaat durumunda olan. Rivayet olduğu üzre ayrılan bütçeyi kullanmış olmak için rektörün sürekli bina diktiği, yapılan yerleri kırdırdığı, kırılan yerleri yeniden onardığı şantiye bölgesi gibi bir yer.

Burada bir üniversite var, ODTÜ'de olan eyleme burada soruşturma açan, kapıdan geçerken otobüsten inip kimlik göstermek zorunda olduğunuz, her binanın içinde ve hatta katında ögb'nin masa kurup oturduğu kışla gibi bir yer.

Ne kadar görmemiş olsak da bir zamanların ünlü gaz yağı, tüp, benzin kuyruklarını geride bıraktığına kesin olarak inandığımız, kilometrelere varan otobüs kuyrukları, yolda kalan otobüs ataları, ve sürekli pahalılaşan özel servisleri ile kolay gidilemeyen, gidip de dönülemeyen bir mekan.

Rektörün son bombası olarak, tüm kantinleri kapatılan, tek alternatifin koca bir alışveriş merkezi olduğu bir ticarethane. Aslında bütün bunları kendi ihtiyaçları ve kurguları içinde okulu hamur gibi yoğuran, şekilden şekile sokan rektörlüğün çiftliği diyeceğimiz bir alan olarak özetleyebiliriz. Kanti,n konusunda bu keyfilikle karşımıza çıktılar ve şuunu söylediler. "mevcut kantinler hijyenik, güvenli ve anlaşmalara uyguın hizmet vermiyor." Ne hikmettir ki bunu söyleyerek tüm bölümlerdeki kantinleri kapattıklarında tamamlanmış olan Beytepe Alışveriş Merkezi'nin (BAM) sözleşmesinde burası işlemeye başladığı andan itibaren tüm diğer kantinlerin kapatılacağı tahhüt edilmekteydi.

Yani şöyle: dersten çıkıyoruz, bir çay içeceğiz, belki bir sigara ve biraz sohbet. Kantine geliyoruz, yok. Nereye gideceğiz? "Şimdi şu kapıdan çıkıyorsun 15 dakika yürüyorsun karşına büyük bir alışveriş merkezi çıkacak. Git orada bir pastaneye ya da cafe ye otur. Biraz yolun. (rektörün bahşişini bırakamayı unutma) sonra kalk derse gel." Olayın özeti budur. İktisadi vahametin yanında ve onu aşan bir boyutta işin sosyal yönü var. Hani çay da içmesek iki sohbet edeceğimiz, ödev çekebileceğimiz, sınavların kritiğini yağpabileceğimiz bir alan... Ama değil mi ki bu öğrtenci milleti bir aray gelince kim bilir ne işler çevirirler?

Doğallığında bu kapsamlı özelleştirme operasyonu olumlu karşılanmadı. Ama rektör kararlıydı.(bir kez de işe yarar bir hususta kararlı olsa) Bir akşam boşaltılan Çiğdem kantinini (okulun merkezi kantini) gece sabaha kadar harabneye çevrilmişti. Molozlar, yıkılmış duvarlar, sarkan elektrik kabloları, kırık camlar v.b. Rektör değil sanki kötü adam rolündeki Erol Taş. Ardından kafe KİM ani bir baskınlka kapatıldı. Edebiyat kantini zaten geçen sene kapatılmıştı.

Öğrenciler adeta gemileri yaktık pozisyonuna girdi. Hızla bir bildiri kaleme alındı "ne yaptın rektör" diye başlayıp "bunu yapmayacaktın rektör" şeklinde sona eren bir manifesto. Ertesi gün hemen 50 kişi toplantı. Çay ve poğaça için zaten masa kurulmuştu. Derken, bildiriler, duvar yazılamaları (ama her yerde), şirketlerin sökülen tabelalarına yazılan yazılar, toplanan imzalar... Ve bir sabah vakti yaklaşık iki haftadır koşturanlar, toplanmaya başladılar edebiyat önünde. Hedef: Rektörlük. Amaç: birliktelik ve kararlılığı göstermek. O gün öğlen saatlerinde rektör, penceresinin önünde "öğrenciler burada rektör nerede?" diye soran yaklaşık 400 kişilik bir kitle buldu.

Sonra bir yetkili kişi aşağı indi. Ne dediği bir türlü anlaşılamadı. "çay içilebilecek, ihtiyacı karşılayacak yeni mekanlar açacağız", "kantinleri yeniden açacağız demiyoruz" yuhlamalar "açmayacağız demiyoruz", "yakında açacağız, belki yarın belki de...(alkışlar ve ıslıklar)"

Rektör 400 kişiyi görünce birden kantinin ne kadar ihtiyaç olduğunu kavradı. "tamam açacağız" dedi. Moloz yığınına dönen çiğdem de inşaat çalışmaları başladı. Bu sırada sınav dönemi biraz da kolay zaferin rehaveti, beklemeye koyulduk ve birden bire bizim kantin inşaatının bir internet cafeye gebe olduğu açıklandı. Yani 400 kişi kapıdan geri döner dönmez unutulmuş verilen sözler. Ne yapalım artık bir daha hatırlatmak farz oldu.

Her şeyin dışında biz şunu gösterdik. Burada unutulan bir köy, askeri bir kışla, karlı bir ticarethane ya da birilerinin çiftliği değil bir üniversite var. Çünkü burada öğrenciler var, unutulan sözleri hatırlatan ve unutuldukça yeniden hatırlatacak olan. Yani: burada bir üniveriste var uzakta, bu üniversite bizim üniversiremizdir!

(Beytepe'den Biyoloji Öğretmenliği öğrencisi bir çaysız)

Geldikleri gibi gidemiyorlar

Bölgede Amerikan ve İngiliz atlarına bahis oynayanlar bu yazıyı dikkatle okusun. Yankiler ve müttefikleri Irak'ın çöllerine gömülüyor. ABD devlet raporu bile bu gerçeği kabulleniyor ve, "En kısa zamanda Irak'tan çıkmak lazım," diye görüş bildiriyor!..

MAYA ARAKON

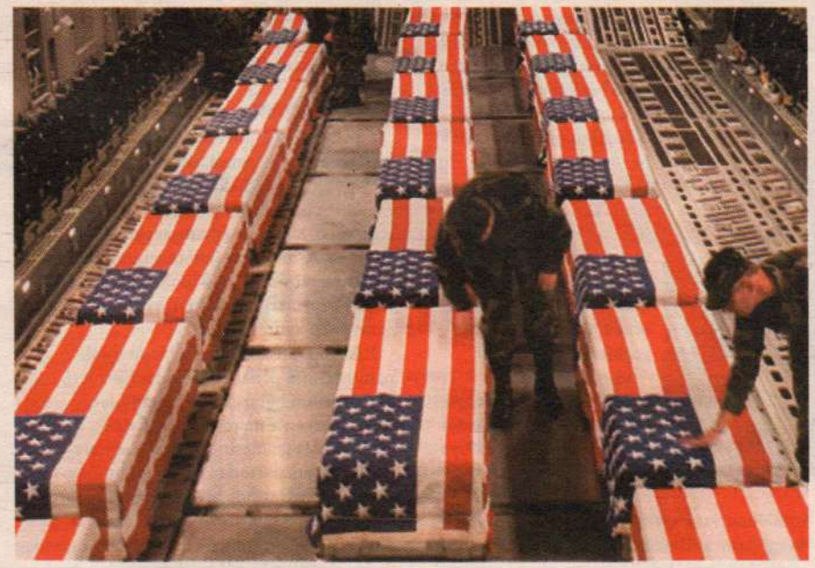
Amerika Birleşik Devletleri'nde Başkan George W. Bush'un önerisiyle kurulan 'partiler üstü' Irak Çalışma Grubu, raporunu 6 Aralık 2006'da açıkladı. Başkanlığını eski dışişleri bakanlarından James Baker'ın yaptığı 10 kişilik grup nisandan bu yana rapor üzerinde çalışıyordu. Irak'ta izlenebilecek alternatif stratejileri ortaya koyan rapor, Irak'taki Amerikan ordularının temel önceliğinin değiştirilerek Irak güvenlik güçlerine desteğin ön plana alınmasını öneriyor. Irak hükümetinin ulusal uzlaşma, güvenlik ve halka temel hizmetlerin ulaştırılmasında yetersiz kaldığını vurgulayan raporda, ABD'nin o ana dek 2 bin 900 askerini kaybettiği, 21 bin askerinin yaralandığı ve 400 milyar dolar harcadığı, bu rakamın çok yakında 1 trilyon dolara çıkabileceği kaydediliyor. 1 trilyon dolara kaç Afrika ülkesi halkının yaşamsal ihtiyaçlarının karşılanabileceğini bir düşünsenize!..

Raporda ayrıca 2008'in ilk çeyreğine kadar ABD askerlerinin büyük bir bölümünün Irak'tan çekilmiş olması ve sadece Irak güçlerini destekleyen ABD güçlerinin bölgede kalması tavsiye ediliyor. Çalışma grubunun başkanı Baker'ın bizzat itiraf ettiği üzere, Irak'ta ABD'nin mevcut politikalarını devam ettirmesi artık mümkün değil. Ancak bu çekilme öngörüsünün adında yatan gerçek sebep sanıldığı gibi Amerika'nın artık Irak'taki kaostan utanması ya da, "Zaten Şiilerle Sünniler yeteri kadar birbirlerini boğazlıyor, benim fazladan bir şey yapmama gerek kalmadı" şeklindeki 'insancıl' düşünceleri, veyahut da Irak'a sonunda demokrasi getirdiğine olan inancı değil!

Moral sıfıra vurdu

Baker raporu, temelinde diplomatik ve siyasi tavsiyelerde bulunuyor. Ancak raporun satır aralarından ortaya çıkan başka bir gerçek var: Amerikan ordusu bugün artık Irak'taki birliklerini güçlendirmek için gereken altyapıyı sağlamaktan aciz! Yani elindeki asker sayısı yetersiz, askerlerin morali sıfıra vurmuş durumda, yeni asker alımı günden güne daha da zorlaşıyor, Donald Rumsfeld'in istifasından sonra farklı orduların komutanları arasında oluşan karşıt görüşler yüzünden gitgide büyüyen bir gerginlik ortaya çıkıyor.

İnanılır gibi değil belki ama evet, dünyanın en gelişmiş ordusu, Irak topraklarına gömülüyor! Amerikan mucizesi bir anda Amerikan fiyaskosuna mı dönüşecek? İkinci bir Vietnam vakası mı yaşanacak? Görünen o ki durum tam da böyle: Bugün ikinci bir ciddi kriz patlak

ABD Irak işgalinde 400 milyar dolar harcadı, 2 bin 900 asker (resmi rakam) kaybetti...

verse, misal, Kuzey Kore Güney Kore'ye saldırsa, Amerikan ordusunun bölgeye acil yardım olarak iki-üç tugaydan fazlasını gönderemeyeceği ortada! Yani sadece 7 bin ile 10 bin asker! Vietnam gazilerinden eski Cumhuriyetçi Senatör John McCain, bundan birkaç ay önce kamuoyuna yaptığı bir açıklamada Amerikan ordusunun ikinci bir büyük çatışmaya giremeyecek kadar yıprandığını söylemiş, Afganistan ve Irak'a yapılan askeri yatırım yüzünden ordunun bir başka ciddi kriz ihtimalinde yetersiz kalacağından duyduğu korkuyu ifade etmişti.

Birinci Körfez Savaşı'ndan bu yana ABD ordusunun baş stratejisi olan 'aynı anda iki büyük çatışmayı sürdürebilecek kapasitede' bir altyapı sağlayabilmek amacıyla, 1973'te kaldırılan 'askerlik yoklaması'nın bile yeniden uygulamaya koyulması söz konusu. Kasımda gündeme getirilen bu yöndeki kanun tasarısı, ekonomik ve siyasi götürüleri dikkate alınarak çoğunluk tarafından reddedilmişti. Orta Doğu'daki Amerikan ordularının komutanı General John Abizaid'in de Kongre'de itiraf ettiği üzere, Irak'taki Amerikan askeri sayısının artırılması neredeyse imkansız hale gelmiş durumda. Bu sene başında 128 bin olan asker sayısının 144 bine çıkarılması bile Irak'ın iç savaşa sürüklenmesini önleyemedi. 2006'da Pentagon tarafından hazırlatılan bir rapor da alarm sinyalleri verildiğine işaret ediyor: Raporun yazarı ve Washington'daki Bütçe ve Stratejik Değerlendirmeler Merkezi müdürü Andrew Krepinevich'e göre, Amerikan ordusu Irak'ta bu şekilde kalmaya devam ederse, savaştan son derece zayıflamış olarak çıkacak.

Vietnam savaşının en civcivli zamanı olan 1964-1973 arasında, Amerika'nın kara ordusu 40 tümen askere sahipti. 1989-1991 yıllarında SSCB'nin dağılmasıyla birlikte bu sayı 28'e düşürüldü, bugün ise 18. ABD ordusunda bulunan 1 milyon 500 bin askerin sadece üçte biri savaş birimlerinden oluşuyor. Bunların ise sadece 200 bini kara ve deniz orduları bünyesindeki subay ve erat. Geri kalanları ulusal muhafız birliği ile yedek askerler. Subay ve eratlar federal devletlerin yetkisinde, diğerleri ise Pentagon'a ait. Bunlar Amerikan ordusundaki toplam asker sayısının yüzde 45'ini oluşturuyor ve ulusal muhafızlar ile yedekler herhangi bir işgale girişme durumunda bir ya da iki sene boyunca görevlendirilecek şekilde eğitilmediklerinden, bu şartlarla baş edebilmeleri için aylarca çok sıkı bir talimden geçirilerek yeniden yapılandırılmaları gerekiyor. Askeri harcama bütçesinin 2000'de 294,5 milyar dolardan 2006'da 491,8 milyar dolara çıkarılmış olmasına rağmen orduyu en son teknolojiye sahip ürünlerle donatmak için yeterli kredi bulunamıyor.

Dünya jandarması zorda

Irak ve Afganistan, Amerikan ordularının konuşlandırıldığı yegâne bölgeler de değil. Her ne kadar son yıllarda sayısı azaltıldıysa da, Almanya, Güney Kore, Japonya'da (ve daha bilmediğimiz pek çok stratejik noktada) ABD askeri birlikleri mevcut. Son yıllardaki çabalarıyla Savunma Bakanlığı'nın, ulusal muhafız birliği ile yedek asker sayısını 480 binden 600 bine çıkardığı biliniyor. Bunun yanı sıra Kongre de kara kuvvetlerinin sayısını 50 bin asker daha artırarak fazladan yeni birimler kurma kararı almış durumda.

Gelin görün ki bu da öyle kolay bir şey değil, hem zaman hem de para gerektiriyor. Kaldı ki, ABD'de işsizlik oranının düşmesi ve Irak ile Afganistan'daki kayıpların gitgide artması sebebiyle son yıllarda orduya asker toplamak eskisi gibi kolay olmamaya başladı. 2006'daki hedefine ulaşabilmek için ordu, askere alınma yaşını 41'e çıkararak eskiden aranan bazı fiziksel ve entelektüel özelliklerden vazgeçmeyi kabul etti.

Peki nedir Amerikan ordusunu yeni açılımlara iten bu hedef? Kısaca, "bundan böyle çok yüksek teknolojiye sahip, bütün birliklerin bilgisayar kullanabildiği bir ordu yaratmak ve aynı zamanda Irak, Afganistan ya da Bosna'daki kara devriye birliklerinin bile yüksek bir karar alma yetkisi ve duyarlılık kapasitesi ile sadece emirleri uygulamaya yönelik olandan daha gelişmiş bir yabancı dile sahip olmasını sağlamak".

Komutanlar bile delirdi

Ordu personeli arasında bunlar olurken üst düzey yöneticiler arasında da çatlak sesler yükselmeye başladı. Bugün artık yeni emekliye ayrılan generaller başta olmak üzere pek çok uzman, değişik ordu komutanları ve yetkili, Irak'taki birliklerin sayısını azaltan ve direnişin varlığını yadsıyarak Irak'taki operasyonu Washington'daki koltuğundan yönetmeye kalkan Donald Rumsfeld'in yanlış politikalarını mahkum ediyor.

Yeri gelmişken, Rumsfeld'in orduyu radikal bir şekilde değiştirme çabasından da bahsetmek gerek. 2001'de Taliban rejiminin kısa sürede çökmesi ve 2003'te Amerikan ordusunun Bağdat'ı hiçbir zorlukla karşılaşmadan ele geçirmesi, Rumsfeld'i gayet patavatsızca bu projeyi hayata geçirmeye yöneltti. Kendisine göre önemli olan, arazideki asker sayısı, bunların ekipmanı ya da eğitiminden ziyade, teknoloji ve hava kuvvetlerinin gücü olduğu için, karşıt görüşleri elinin tersiyle itmekte beis görmedi.

Beş sene boyunca, Beyaz Saray'ın tam desteği ve güvenini almış ve bütün önemli görevlere kendi adamlarını getirmiş olmasına rağmen Rumsfeld, orduları yeniden 'formatlama' isteğinde en küçük hedefine dahi ulaşabilmiş değil. Hatta Amerikan ordusunun kurumsal yapısı üzerinde unutulmayacak izler bırakmak isteyen eski savunma bakanının, orduyu son 30 yılın en zayıf durumuna getirdiğini söylemek çok da yanlış olmaz.

Irak'ta direniş bütün hızıyla devam ediyor. Amerika, tarihinin ikinci Vietnam travmasıyla yüz yüze. Azıcık aklı ve sağduyusu olan herkes ağız birliği etmişçesine aynı şeyi söylüyor: Amerika Irak'ta son 30 yılın en büyük askeri krizini yaşıyor...

Bir başka deyişle, Irak toprakları Amerikan ordusuna mezar oluyor...

Bunlar hakikaten sapık mı?

Erkek 'kahramanlar'ın 'cahil', 'sapık', 'cinnet durumunda', 'hasta ruhlu' insanlar olduklarını mı düşünüyorsunuz?.. Değiller!..

15 yaşındaki N.E.'ye tecavüz edildi, N.E. hamile kaldı. Hastanede doğum yaptıktan sonra il savcısı tarafından, "Beni öldürürler" dediği ailesine teslim edildi. Ailesi tarafından öldürüldü.

Hüseyin G. silah zoruyla üç aylık hamile 21 yaşındaki S.A.'ya tecavüz etti, ardından kan davası yaşanmaması için, 16 yaşındaki kendi kızı Ç.G.'yi tecavüz ettiği S.A'nın kocasına kuma olarak verdi.

22 yaşındaki G.A., kimliğini açıklamadığı bir kişiden hamile kaldığı için aile meclisinin aldığı kararla öldürüldü.

18 yaşındaki Y.Ç. evlendikten birkaç gün sonra, eşi tarafından bakire olmadığı gerekçesiyle ailesine teslim edildi. Abisi Gökhan Çetin tarafından öldürüldü.

Berdel ile evlendirilen G., erkek çocuk dünyaya getiremediği için eziyet gördü, boşanmak istedi. Eşinin akrabaları tarafından yaralandı, kaçıp saklandığı çeyiz sandığının içinde kaleşnikofla tarandı.

B.I. televizyona çıkıp aile içinde gördüğü şiddeti anlattığı için, kocası tarafından çocuğuna öldürtüldü.

Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 14 ülkede her yıl yaklaşık 5 bin kadın 'namussuz' oldukları için öldürülüyor...

Tatil yaparken gece sigara almaya giden iki kadın, polis tarafından kaçırıldı. Polisler kadınlardan Romen asıllı olanına şehirdeki bir otelde, eşi ve arkadaşı tarafından kurtarılıncaya dek defalarca tecavüz etti.

Ünlü manken G.Ö. terk ettiği sevgilisi tarafından ilaç ile uyutuldu ve tecavüze uğradı. Terk edilen sevgili, kameraya aldığı tecavüz görüntülerini, internet ve ileri düzey teknolojinin de yardımıyla cep telefonları üzerinden yayınladı.

Resmi kayıtlara göre Türkiye'de her yıl yaklaşık 20 bin kadın saldırı ve tecavüze uğruyor...

17 aylık bebeğe tecavüz edildi.

Magazin habercileri 17 aylık iken tecavüze uğramış bir bebeğin görüntülerini televizyonda neredeyse çocuk pornocularının ağzını sulandıracak kışkırtıcılıkta sergiledi.

Rize'de çocuk pornosu CD'leri satan dükkana baskın düzenlendi. Meraklısı çok olan CD'ler arasında 4-5 yaşlarındaki çocuklara yapılmış tacizin kayıtları da yer alıyordu.

Türkiyeli kullanıcılar, Google arama motorunda çocuk pornosu aramada dünyada birincisi oldu.

Ünlü sunucu Ali Kırca'nın sevişirken sergilediği şiddet fantezileri gizli kamera ile kaydedilip internet ortamında yayınlandı.

Yukarıdaki satırların erkek kahramanlarının 'cahil', 'sapık', 'cinnet durumunda', 'hasta ruhlu' insanlar olduklarını mı düşünüyorsunuz?

İçimizden birileri olma ihtimalleri yok mu? Evli, çocuk sahibi, okumuş, eğitimli, iyi bir meslek sahibi? Bizim gibi konuşan, gülen, ağlayan, arkadaşları ile eğlenen?

Peki o zaman biz 'normallerin' hayatlarında nasıl baskı ve şiddet oluyor kadınlara yönelik?

Babası izin vermediği için gece dışarıya çıkamayan kadın arkadaşınız olmadı mı hiç?

Şehir dışına çıkmasına izin verilmediği için üniversiteye gidemeyen bir kadın tanımadınız mı? Kız kardeşinizin sevgilisiyle birlikte olduğunu öğrenseniz ona ne yaparsınız?

Komşu kızınız gece eve dönerken mahalledeki inşaatın orada kaçırılsa ve tecavüze uğrasa, mahalleliler veya siz ne düşünürsünüz? 'O saatte orada ne işi vardı?' diye geçmez mi içinizden?

Kocasından dayak yiyen bir kadına hiç tanık olmadınız mı etrafınızda? Anneniz gördüğü baskıya dayanamadığı için babanızdan boşanmak istese onu vazgeçirmeye çalışır mısınız? Vazgeçirmek isterseniz, katlanmasını istediğiniz şeyi 'doğal' buluyor olmaz mısınız?

Sahi hiç porno film seyretmeyeniniz var mı?

'Namusun korunması' için yapılacaklar yaşadığımız coğrafyaya göre biraz değişebiliyor, azıcık eğiliyor, bükülüyor, rengi açılıyor, koyulaşıyor ama dönüp dolaşıp hep kadınların uyması gereken katı kurallar silsilesi oluyor, hep erkekler tarafından ve kadınlar üzerinden şekillendiriliyor.

Kuyruk sallama!

İstediği yere gitmemesi, sesini çıkartmaması, susması, edebini bilmesi, eteğinin boyuna dikkat etmesi, 'kuyruk sallamaması', çok talep etmemesi, merak etmemesi, haddini aşmaması gereken hep kadınlar. Aştıkları zaman cezalarını bulacaklar 'doğal olarak'. Cezalar iklimlere göre değişiyor; kimi yerde taciz, tokat, kimi yerde satır... Ama cezayı hep kadınlar alır...

Erkekler cinselliklerinin bir nesnesi, namuslarının öznesi, evdeki hizmetlileri, çocuklarının bakıcısı olarak kadınları talep ederken, onlardan kendilerine dair talepler gelmesinden, farklı şeylere ihtiyaç duymalarından pek hoşlanmıyor. Hoşlanmadıklarında gösterecekleri baskının türü değişebilir; susturmak, yok saymak, terk etmek, dövmek, öldürmek. Kadınlara öğretilen doğru da zaten kendi mutluluğundan önce erkeğinin mutluluğu olduğu için, hep cılız çıkıyor kendi isteklerini dillendiren sesleri. Kadınların namuslarının da, bedenlerinin de, hayatlarının da sahibi erkekler.

Peki kadınlar ne ister gerçekten? Kendi bedenlerinin zevk dediği şey nedir? Kendi hayatlarında nereye varmak isterler? İsteklerimizin ne kadarı bize aittir, ne kadarı bize öğretilenlerdir? Kaç kadın bunu keşfeder? Keşfetmek uğruna nelere katlanması gerekir?

Bir kadın sevişirken üzerine işenmesinden zevk alıyor mudur gerçekten? Sahi bu iş çocuklara nasıl bulaştı? Yoksa acaba erkek cinselliğinin kışkırtılması 'haddini' mi aştı?

Kadına yönelik şiddet hepimizin içine işlemiş, sadece cinsiyetimize göre öğretilen roller başka, veya gündem değiştikçe sahiplendiklerimiz. Roller yeryüzü koordinatlarında bulunduğumuz yere göre biraz farklılaşıyor o kadar.

Peki gerçekten böyle yaşamaya devam mı etmek istiyoruz? Annelerimiz, babalarımız gerçekten mutlular mı? Nedir onlardan farkımız?

Daha isteklerimizin, ihtiyaçlarımızın farkında, daha kendimizi-birbirimizi anlayan, daha eşit, daha baskıdan uzak, daha özgür hayatlar için kendimizden daha önce gelen bir engel var mı önümüzde? Dışımızda kolayca suçlayabileceklerimizden önce hiç kendimize baktık mı? Değiştirmeye kendimizden başladık mı?

○ JİNEPS

Kadından 'ahlak zabıtası' olursa...

Ekranlarımız yeni yayın döneminde 'aşırı namuscu' tavrını sürdürüyor. Gündüz ev hanımları için düşünülen kuşakta, yıllardır bu işi sürdüren bayan sunucunun yargıç konumu özellikle dikkat çekiyor. Eskinin şirin, sevimli, siyasetten, sanata, psikolojiye dek her türlü konuyla ilgilenen güler yüzlü sunucusu gitmiş, yerine, "Türk gelenek ve görenekleri... Türk aile yapısına ters" gibi söylemleri diline dolamış, çatık kaşlarıyla elinde bir sopası eksik 'namus polisi' gelmiştir. Burada programa çıkarak yargılanmayı kabul eden, ağlayan zırlayan insanların hiç mi suçu yok? Elbette var, suni döllenmeden kürtaja dek suç-hata kapsamında yer almayan bir şey yok bu programda.

İşin ilginci gece programlarının çoğunda neredeyse liberal söylemler hakim. Yani gece ve gündüz olarak ikiye bölünen bir namus anlayışımız var, şizofreniz!.. Gündüz Türk gelenek ve göreneklerine göre yaşıyoruz geceleri de birden özgürleşiyor, ilişkilerini olanca özgürlükleriyle yaşayan 'ünlüler sınıfı'nın yaşamını izliyoruz. Bu 'sınıf'ın kadınları rahatça sevgili değiştirip -ki bence hiç sakıncası yok- başkasına aşık oldukları için boşanabiliyorlar. Normalde gündüz kuşağındaki bir programa konu olsa (hatta söz konusu insanlar üst komşumuz olsa) infial yaratacak böylesi bir konu, gece kuşağında yer aldığında 'aman ne hoş' izlenimi yaratıyor. Sanırım bu durum, 'Batılı'ların gece pornografik programlar izlemesine benziyor; biz henüz o raddeye gelemediğimiz için pornografi ihtiyacı böyle tatmin ediliyor.

'Avrupa Yakası' hariç (ki o da güldürü türünde, karakterleri karikatürize olduğundan rol modeli olarak ciddiye alınmıyor) tüm dizilerin berbat bir tutucu söylemi olduğunu belirtmek anlamsız. Örneğin 'Binbir Gece' dizisinde geçen şu meşhur, "Bunların hepsi mal" diyalogu. Erkekler kendi aralarında böyle konuşurmuş, ne varmış? Tabii konuşan da var konuşmayan da var, siz konuşandan yana olun, var olan gerici söylemi iyice pekiştirin ki, biz hiç sokağa çıkamayalım! Şehrazat gibi, Aliye gibi, Zerda gibi 'sağlıklı' kadınlar olalım. Aliye beni deli etmişti ama Şehrazat hakikaten mucize mi desem, ne desem? Olağanüstü! O kafa derisine adeta yapışmış ve cetvelle çizilmiş gibi ortadan ikiye ayrılmış saçlarına özellikle hastayım. Namus timsali olacak ya vatandaş, saçlar bu işte çok önemli, 'cinsiyetsizleştirmenin' ilk ve en önemli unsuru saç. Aliye'ninkiler bile açıktı.

Herhalde ahlaksız teklif konusu hiçbir dönemde bu denli popüler olmamıştı. Tuhaf biçimde eleştiri fikriyle değil, adeta güzelliğin, alımın onayı olarak gündeme gelen bu konu, toplumda, güzel, alımlı olmanın, bir de bu halde 'utanmadan' kamusal alana çıkmanın ahlaksız teklifi meşru kıldığını söylüyor izleyenlere. Çünkü hep teklifi almış kadınlar konuşuyor ve buna vahlanılıyor ya da gece izleniyorsa program, şaşırılıyor. Erkekler tarafından konuşan, "Oh ne güzel ben ahlaksız teklifte bulundum" diyen olmuyor! (Tıpkı 'Barbie' operasyonunda tüm kadınların basına teşhir edilmesi ama erkeklerin bir fotoğrafının bile yayımlanmaması gibi). Ya da söylem asla eleştirilmiyor.

Bu zihniyetle, İran'daki kadınların başları kapalı olsa da beyinlerinin bizden daha açık olduğunu söylersem abartmış olmam. En azından koskoca bir sinemaları var, bıkmadan usanmadan karşı çıkıyorlar ama bizde tık yok. Bizim kadınlarımız ellerinden gelse, ellerine bir sopa geçirip 'namussuz'un kafasına bir tane de kendileri vuracak. Sonra da namus cinayetleri Doğu'da oluyormuş, "Bu insanlar insan olduklarının farkında değil" miş (Gündüz programlarından birinden izleyici yorumu).

Bir de yeni başlayacak olan 'bir kereden ne olur' dizisi var ki, sanırım o artık benim gibilerin çileden çıktığı nokta olacak. Karısına çok aşık bir erkeğe, arkadaşlarının 'Aldat!' emrini verdiği diziye göre, aldatmak hava gibi su gibi doğal bir şey, Allah'ın emri! Erkekler ikiye ayrılırmış: Karısını aldatan erkekler ve henüz aldatmamış erkekler...

Bu durumda kadınlar da ikiye ayrılıyor herhalde: Evli olup eve hapis olan kadınlar ve hâlâ evlenememiş, sokakların bin bir türlü derdiyle yüz yüze olan bahtsızlar!

○ GÜL YAŞARTÜRK

Çocuklar 'hak'lıymış!..

İlk olarak 20 Kasım 1959 yılında Birleşmiş Milletler'e üye 78 devletin oyları ile kabul edilen, 30 yıllık süreçte yeniden düzenlenerek uluslararası bağlayıcılığı artırılan bir Çocuk Hakları Sözleşmesi var da, 'birleşmiş büyüklerimiz'in, 'öteki' dünyanın çocuklarına haklarının ne kadarını vermeyi hak gördüğü bir türlü tartışıl(a)mıyor.

Nasıl tartışılsın ki? Bu sözleşme bir kara mizah örneği gibi: Koyan da bir kıyan da... Sözleşmenin ilk maddeleri arasında, "Taraf devletler, her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu kabul eder; çocuğun hayatta kalması ve gelişmesi için mümkün olan azami çabayı gösterir" ibaresi yer alıyor. Ne tuhaftır ki, bu taraf devletler gerek bildirgenin kabul edildiği 1959'dan sözleşmeye dönüştüğü 1989'a dek geçen zamanda, gerekse 1989'dan günümüze Vietnam, Guatemala, Cezayir, Angola, Kıbrıs, Sudan, İran, Irak,Yugoslavya, Ruanda, Çeçenistan, Filistin, Somali, Afganistan ve Lübnan'da yaşanan ve çoğu da BM gözetiminde devam eden savaşlarda hayatını kaybeden, kalıcı fiziksel ve psikolojik hasarlar nedeniyle de geleceklerini yitiren milyonlarca çocuğa yaşama ve gelişme hakkı tanıma gereği duymuyor.

BM denetimi altındayken 1994'de dünyanın 'demokrasi ve özgürlük' hocalarından Fransa'nın desteği ile çıkarılan Ruanda katliamında 15 yaşında olan Didier adlı bir Tutsi yaşadıklarını şöyle anlatıyor: "1 Mayıs'ta askerler beyazların evlerinde saklanan Tutsileri aramaya başlayınca, bizi saklayan bekçi gelip, "erkekleri burada bulurlarsa hemen öldürürler" dedi ve iki erkek kardeşimle beni ve aynı eve sığınan bir adamı evdeki bir takım sandıkların içine sakladı. Askerler evi aramaya gelince annemle kız kardeşimi buldular ve alıp götürdüler. Sonradan öğrendiğime göre onları bir tür sosyal merkez olarak kullanılan bir binaya götürmüşler. Önce tecavüz edip, sonra vurmuşlar. Kız kardeşim daha 12 yaşındaydı. Hayatımın en korkunç günüydü o. Ağlamak istedim, ağlayamadım." Ruanda'da yaşanan katliamdan 10 yıl sonra Didier tüm yaşamı boyunca taşıyacağı travmayı özetlerken, o dönem BM'in barış gücü operasyonlarından sorumlu olan ulusal plancımız Annan, kendisine üye devletlerden biri olan Ruanda ile ilgili gelen ihbarlara kulak asmayarak vatandaşı olduğu ABD'nin çıkarlarını savunduğunu kendince itiraf ederek dünya önünde günah çıkarıyor. Irak'a demokrasi dağıtmaya giden ABD'li asker ise savunmasında 14 yaşındaki Iraklı kıza kendi rızası dışında 'mutlak özgürlük' dağıtmaya çalışma dışında kötü bir niyeti olmadığını söylüyor.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 2. maddesine göre taraf devletlerin sözleşmede yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanıması ve kabul etmesi gerekiyor. Oysa savaşın güneş karası çocukları BM'nin lokomotifi kabul edilen Batılı ülkelerde, tam da bu maddede belirtildiği üzere ırk, renk, dil, din, ulusal, etnik ve sosyal köken gibi özellikleri nedeniyle potansiyel terörist olarak kabul edilip etiketleniyor ve çoğu zaman ayrımcılığın soğuk yüzüyle karşılaşıyor. Maddeyi hazırlayanlar ayrımcılığı tekellerine almış görünüyor.

Sözleşmenin 38. maddesinde, "Silahlı çatışmalarda sivil halkın korunmasına ilişkin uluslar arası insani hukuk kuralları tarafından ön görülen yükümlülüklere uygun olarak, taraf devletler silahlı çatışmalardan etkilenen çocuklara koruma ve bakım sağlamak amacıyla mümkün olan her türlü önlemi alır" ifadesi var. Fakat savaş ve çatışmalar nedeniyle mülteci kamplarında yaşamak zorunda kalan çocukların korunması ve bakımı için gereken 'mümkün önlemler'in taraf devletlerce sağlanması her nasılsa bir türlü mümkün olamıyor. Savaşın çocukları terörü ve savaşı çok iyi biliyor. Çünkü onlar savaş meydanında 'var olma' savaşı veriyor. Onlar büyümüyor, içlerindeki korkuyu büyütüyor. Savaş en çok çocukları vuruyor. Silah gölgesi altında serinleyen, bir elinde bombadan misketleri diğer elinde kola şişesiyle futbol oynayan çocuklar, kendilerini 'ötekileştiren' karşı takımlara gol atabilmek için gün sayıyor. Ve bu düzen böyle giderse, yaşanan bu trajedi biteceğe benzemiyor.

Siz burada yazılanları okurken de Irak'ta, Filistin'de, Lübnan'da ve dünyamın unutulmuş bir yerlerinde savaşın çocukları yaşamla ölüm arasındaki ince çizgide gidip gelmeye devam edecek. Medya, haber sıkıntısında, savaş, yoksulluk ve çatışmalar nedeniyle yaşamları son bulan, gelişim hakları engellenen çocukların haberlerini vermeye devam edecek...

EZGİ DENİZEL

Çocuk pornosuna yönelik göstermelik operasyonlar sadece kitlelerin vicdanını rahatlatmaya yarıyor. 'Serbest piyasa' cinselliği ve bir cinsellik nesnesi olarak çocukları pazarlamaya devam ediyor...

Pornonun *zırt* dediği yer

Teknolojik 'harika' internet, kimilerine göre bütün bilgilere ulaşabildiğimiz eşsiz bilgi kaynağı, kimilerine göre iletişimin en büyük aracı. Oysa internet sitelerinin yüzde 70'lik bölümünü pornografik siteler oluşturuyor. En çok ziyaret edilen siteler yüzde 18 ile yine pornografik siteler; bu oran arama motorlarının toplamından (google, yahoo, msn) üç kat daha fazla. Bu siteler aracığıyla sektörde dönen para 100 milyar dolar civarında.

Pornografi, Oxford Sözlüğü'ne göre, "Estetik ve hissel duygulardan çok, erotik duyguları uyarmayı amaçlayan cinsel organ ve eylemlerin görüntüsünü veya tanımını açık bir şekilde içeren materyallerdir." Günümüzdeki tanımıyla insanlığın en temel içgüdülerinden olan cinselliğin, endüstrileştirilmesi. Yani alınan, satılan, değer biçilen ve pazarlanan bir mal haline getirilmesi. Bunun en yaygın olarak kitlelere ulaştırıldığı araç ise internet.

İki-üç ay önce yapılan bir araştırmada, bırakın pornografik siteleri, sadece çocuk pornosu sitelerine en çok giriş yapılan ülkenin Türkiye olduğu açıklandı. Peki nedir bu çocuk pornosu?

"Çoçuğun gerçekte veya taklit suretiyle bariz cinsel faaliyetlerde bulunur şekilde herhangi bir yolla teşhir edilmesi veya cinsel uzuvlarının, ağırlıklı olarak cinsel bir amaç güden şekilde gösterilmesidir" (Birleşmiş Milletler protokolünden)

Çocuk pornografisi esas olarak internetteki siteler ve özel yazışma gruplarından yayılıyor. Bu sitelerin çoğunluğu (yüzde 60) Amerika üzerinden yayın yapıyor. Şu anda 100 binin üzerinde çocuk pornosu yayını yapan internet sitesi var. Bu sitelerde 20 bine yakın çocuk seks objesi olarak kullanılıyor ve bunlara her hafta dört beş yenisi ekleniyor. Bu çocukların yaş ortalaması ise sadece dokuz.

Geçtiğimiz iki ay içinde çocukların cinsel bir meta olarak kullanılmasıyla ilgili haberler gündemimize bomba gibi düştü: 17 aylık kız çocuğuna annesinin yanında üç kişi tarafından tecavüz edilmesi ve aralarında eski TRT genel müdür yardımcısı, oğlu, ünlü özel okullarımızdan birinde yabancı diller bölüm başkanlığı yapan bir öğretmen dahil toplam 11 kişinin yakalandığı 'çocuk pornosu' operasyonu. Ardından bir doktor, bir avukat ve bu işle servet yapan bir 'çocuk pornosu baronu'.

Bunlardan ilki birkaç sapığın gerçekleştirdiği tekil bir olay olarak görülebilir; ne de olsa 'toplumun dışladığı' bir kadının çocuğudur söz konusu! Fakat ya diğerleri?

Oysa ki sapkınlık sadece toplumsal yargıların dışında düşünenlere, dini ve milli değerlerden uzak düşenlere ait değil miydi?

Peki ama kimdir bunlar? Nasıl görünürler? Filmlerden bildiğimiz klasik sapık tiplerinden midirler? Polisin bir birimi olan bilişim suçları büro amirliğine göre şöyleler: Genellikle bekar, çevrelerinde iyi huylu, kibar bilinen, genellikle yaşlı anne-babası ile yaşayan, yüksek okul mezunu, bilgisayar ve internet bilgisi yüksek, çoğu evinde iki bilgisayar bulunan, genellikle psikolojik sorunlu ve insan ilişkileri zayıf, maddi durumları iyi, orta veya yüksek gelir seviyesinde...

Ama bunlar 'tüketenler', aslında 'tüketecek' imkanlara sahip olanlar; peki bunları internette dolaşıma sokanlarda mı sapık? Sapık olup olmadıklarını bilemeyiz ama 5 milyar dolar gibi bir paranın döndüğü ve bir fotoğrafın 20-300 dolar arasında alıcı bulduğu ortamda sermayelerine sermaye kattıkları kesin.

'Pazarlayan' ve 'tüketen' olduğuna göre, doğal olarak kaynaklarının da olması gerekiyor. Üretim kaynakları ise genel olarak Latin Amerika, Doğu Avrupa, Asya ülkelerinden -özellikle Tayland, Endonezya, Malezya'dan- çocuklar.

Neden bu ülkeler? IMF ve Dünya bankasının uyum programlarını uygulayan birçok ülke dış borçlarını ödeyebilmek için, ekonomik örgütlerin de yönlendirmesiyle turizm ve eğlence sektörlerine yatırım yapıyor. Bu sektörlerin gelişmesi ise seks turizminin önünü açıyor. Seks turizmi bazı ülkelerin gayri safi milli hasılasının yüzde 2 ile yüzde 14'ünü oluşturuyor. Gün geçtikçe büyüyen bir pazar yaratılıyor ve seks endüstrisi ülkenin sosyal yaşamına adapte ediliyor. Bu da birçok yoksul ailenin çocuklarını bu piyasaya satmasına yol açıyor.

Ayrıca ABD'nin yarattığı savaş ve çatışma ortamları sayesinde, iyice yoksullaşan ülkelerin çocukları, daha iyi bir yaşam vaadiyle ya da esir alınarak ve zorla bu piyasanın içine çekiliyor. Bu çocukların üzerinden hem fuhuş yoluyla, hem de görüntüleri internet üzerinden pazarlanarak para kazanılıyor.

Pornografik sitelerdeki bölümlere bakılacak olursa durum daha net anlaşılıyor: Asyalı, Latin ve Doğu Avrupalı. Bunlar arasında en çok para, suç unsuru olarak da sayıldığından çocuk pornografisinde dönüyor. Peki bunu suç sayarak çıkarmış oldukları yasalar çocuk ticaretinin önüne geçiyor mu? Elbette hayır. Göstermelik operasyonlar sadece kitlelerin vicdanını rahatlatmaya yarıyor.

Aslına bakarsanız, çocuk pornosu kapitalizmin topluma, kendine ve kendi cinselliğine yabancılaştırdığı insanın, ve tabii 'egemen' erkeğin sürüklendiği en aşağılık noktalardan birine işaret ediyor. Egemenliğini aciz üzerinde kurmanın bir sınırı yok. Ve aslında bu, egemenliğin kendini bitiren bir bağımlılık haline geldiğini gösteriyor.

Elbette cinselliği ve bir cinsellik nesnesi olarak çocukları pazarlayan 'serbest piyasa'yı da unutmamak lazım...

ULAŞ KARADAĞ

Nazım Nobel alsaydı...

Nâzım'ı 'ulus şairi' yapmak için her cinsten adamın ya da kadının yarattığı 'Nâzım uzlaşısı'nın aksine, Nâzım'ın kendisi meselelere sınıfsal bakmanın dışında bir 'uzlaşı' kabul etmedi. Kurtuluş savaşını yüceltirken, Kore'deki 'Ahmet'leri firar etmeye çağırdı...

V. MAHİR ÜKÜNÇ

Nâzım'ı 'vatansızlık' ve 'vatan hainliği' yaftasından 'kurtarıp', 'vatan ve vatanın kutsal değerleri statükosu' içinde 'olduğu gibi kabul etme' yolunda zaman zaman şiddetlenip zaman zaman durularak devam edegelen tartışmaları ve kampanyaları hatırlarsınız. Vatandaşlığa tekrar kabulü için toplanan dilekçelerde, ülkenin politik skalası içinde yer alan Kemâlistlerin, sosyal demokratların, sosyalistlerin, liberallerin ve bilcümle görüş sahibinin 'ulus değerler' temelinde oluşturdukları yegane uzlaşılardan biridir bu : 'Nazım uzlaşısı'.

Peki bu girişimlerin tümü Nâzım'ı 'olduğu gibi kabul etme' yolunda samimi bir gayret olarak mı okunmalıdır gerçekten: Yoksa sistem totaliter yapısını çeşitli uyum süreçleriyle Nâzım'a karşı da nispeten esnekleştirirken, 'iyi niyetli bazı Nâzım severlerin' kendilerince onur meselesi addettikleri, Nâzım'ı bu kabul edilemez durumdan kurtarıp 'aklamak' için ; sistemin bu 'jest'ine karşılık onun ideolojik tutumunu birazcık törpüleyip makul ve herkesce kabul edilebilir bir kimliğe büründürme amaçlı bir orta yol bulma çabası olarak mı? 'Nasıl olsa kimse anlamaz, anlasa da ses çıkarmaz' varsayımından yola çıkıp!..

Fakat her iki durumda da bu gayretkeş çabanın samimiyetini zedeleyen bir nokta var. O da, hemen hemen her yıl yeni basımı yapılan Nâzım Hikmet kitaplarında hâlâ noktalarla sansürlenmiş dizelerin varlığını görmek ve hâlâ tümden sansürlenip kitaplarına alınmayan şiirlerinin olduğunu bilmek. Kurmaca 'Nazım uzlaşısı'nın taraflarını bu durum hiç rahatsız etmiyor olmalı ki, bugüne kadar vatandaşlık tartışmalarının en alevli gerçekleştirildiği dönemde bile bu konuya kayda değer bir şekilde neredeyse hiç değinilmedi.

'Ulusalcılık', 'Lübnan'a asker gönderilmesi', 'Nobel'li yazar nasıl düşünüyor olmalı?' gibi konu başlıkları ekseninde ülkenin politik tartışma gündemi şekillenirken, Nâzım Hikmet'in politik tavrını ve şiirlerini bu başlıkların hepsiyle alâkalandıran unutulmuş ve/veya yapılmasından kaçınılan bir tartışma artık elzem diye düşünüyorum.

Nâzım'ın 'sınıf yanlısı' ideolojik perspektifini görmezden gelerek, Onu 'ulus şairi' ilan edenlerin en kuvvetli referansı Kurtuluş Savaşı'ndaki mücadeleyi ölümsüzleştirdiği *Kuvayi Milliye* adlı eseridir. *Emperyalizme karşı* her ferdiyle *savaşan* çökmüş bir imparatorluğun halkının direnişini anlattığı bu belgede Nâzım, bir çok yerde Türk askerine, halen Türk Ordusu'nun bir paye olarak kullandığı 'Me(h)metçik' ismiyle seslenir. Enternasyonalist ve vatansever tavrının bir gereği olarak da bu mücadeleyi bizzat içinde yer alarak destekler. Bu noktaya kadar onu 'ulus şairi' olarak görmek isteyenlerin ezberini bozan herhangi bir aksama yoktur. Fakat hazmedilemeyen bir şeylerin olduğunun kanıtı yukarıda değindiğim noktalı boşluklarla sansürlenen dizeler ve kitaplarına alınmayan şiirleriyle kendini gösterir. *Kore'de Ölen Bir Yedeksubayımızın Adnan Menderes'e Söyledikleri/Diyet* ve *23 Sentlik Askere Dair* adlı şiirleri sözü edilen zevat tarafından nispeten kabul görse de, *Seni Düşünüyorum* adlı şiirindeki sansürlü yerler Nâzım'ın kabulünün sınırını çizer. Kitaplarının YKY tarafından yapılan yeni basımlarında da, Adam Yayınları'nca yapılan tüm eski basımlarında da bu yer 8 ila 10 satırlık köşeli parantez içine alınmış bir boşlukla gösterilir. Kore'nin Amerikan işgali altına girdiği yıllarda yazılan bu şiirin sözü edilen sansürlü yerlerinde Nâzım şöyle seslenmektedir, 'Hasan oğlu Hüseyin' adlı kahramanın şahsında Kore'ye gönderilmesi söz konusu olan Türk askerlerine: "…/ seni düşünüyorum Hasan oğlu Hüseyin/ mangalardan birinin bilmem kaçıncı eri/ selam vermedin diye çipil teğmen /basıyor tokadı sana/ sen sımsıkı duruyorsun/ yüzünde beş parmağın yeri/ biliyorum Hasan oğlu Hüseyin kaçacaksın/ katletmeye gitmeyeceksin Kore'de kardeşlerini/…".

'Askerden kaçın'

Türk askerini Kurtuluş Savaşı'nda emperyalizme karşı savaşa çağıran Nâzım bu sefer aynı Türk askerini 'Kore'de kardeşlerini katletmemek' için 'kaçmaya' çağırır. Ve burada aslında Nâzım bir anlamda 'kutsal savaş'ın altını çizer. Hangi şartlarda ve kime karşı savaşıldığında mücadelenin haklı olacağı ve savaşanların yüceltilebileceği saptamasını yapar. Bu noktada Nâzım'ın şiirinde sergilediği tavır, Lübnan'a asker gönderilmesine karşı olan ve, "Amerikan ve İsrail askeri olmayacağız" diyenlerin tavrıyla da günceli ıskalamayarak örtüşmektedir kanımca.

Fakat asıl Nâzım'ın konu hakkında görüş ve duruşunu en iyi ifade ettiği ve bu yüzden yıllardır hasıraltı edilen, varlığı bile çoklarınca bilinmeyen ya da unutturulan eseri; Türk askeri hâlihazırda Kore'deyken 1952'de kaleme aldığı ve alt başlığı 'Veli Oğlu Ahmet General Klarkın Piyade Eri Kore' olan *Mektup* adlı şiirdir. Şiirde Nâzım Türk askerinin Kore'deki varlığına çekinmeden sergilediği sert bir üslûpla karşı çıkar. Nâzım'ı 'vatan haini' olarak görenlerin de en kuvvetli kanıtı bu şiirdir. Öyle ki 90'lı yılların ikinci yarısında Nâzım'ın vatandaşlığa kabulü tartışmaları hararetle sürerken bu şiir başta olmak üzere birkaç şiiri bir dilekçede bir araya getirilerek 'vatan hainliği belgesi' adıyla başta dönemin cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, başbakan, bakanlar, milletvekilleri ve parti liderlerine gönderilir.

Peki bu şiiri bu kadar tahammül edilmez kılan nedir? Nedenleri birkaç başlık halinde şöyle sıralayabiliriz: Başta, o dönemin Türk Hükümeti ve devletinin Kore'ye asker gönderilmesi sağlayan tavrına ve bugünün resmi devlet politikasına taban tabana zıttır şiirin ana fikri ve içeriği. İkincisi ve en önemlisi ise Nâzım bu şiirde başka hiçbir şiirinde yapmadığı bir şey yaparak Türk askerine 'Me(h)metçik' demek yerine 'Ahmet' diye hitap eder. Ve bu alışılmadık isimlendirme bu şiirden konusu itibarıyla zaten rahatsızlık duyan ve hatta nefret edenler için bir aşağılama olarak algılanıp bardağı taşıran damla olarak nitelendirilir. 'Hainliğin' tescilinde son noktayı oluşturan durum da sözünü ettiğim bu şiirin, Türk askerinin Kore'de düşmanı olarak savaştığı, Çin Halk Kurtuluş Ordusu'nun uçaklarınca bildiri olarak Türk askerlerinin bulunduğu cephelerdeki siperlerin üzerine atılmasıdır.

Sansür hâlâ işliyor

'Her Türkün asker doğduğu' kaotik zihinsel bir koşullama içinde yaşanan ülkemizde 'halkı askerlikten soğutmak' fiilinin faili olmamak ve işbu yazının yayımlanmasını engellememek adına *Mektup* adlı bu şiirin Nâzım'ın tavrını en çarpıcı şekilde ifade eden kısımlarını paylaşamayacağım. Fakat, "Kimi öldürmeye gidiyorsun Ahmet, bu topraklarda gerçekleşen kendi hasretini mi?" diye ifade edilen düşünüş, şiirin geneli hakkında küçük de olsa bir fikir sahibi olunmasını sağlayabilir sanıyorum. Biraz daha açarsak, Nâzım'ın algısında, Kurtuluş Savaşı'nda varlığı için emperyalizme karşı savaşan Türk askeri ile Amerika'nın müttefiki olarak, bağımsızlığı için işgale direnen bir ulusun üzerine savaşmak için yollanan asker, Türk askeri de olsa aynı değildir ve bu sebeble kabul ve anlayış görmez. Aksine, kendisinin de bir paye olarak kullanıldığını bildiğimiz 'Me(h)metçik'i, Kore'deki Türk askerleri için kullanmaktan imtina eder. Ve bunu sözünü ettiğim farklılığı bizzat vurgulamak için bilinçli olarak yapar.

Nâzım Hikmet etrafında, onun sınıfsal tutumunu görmezden gelerek 'ulusal bir sentez' kurgulama çabasının beyhudeliğini, Nâzım bizzat kendi ağzıyla ispatlamaktadır sözünü ettiğim bu şiirleri ve şiirlerinde bizlerle paylaştığı düşünüşüyle. Örnek olarak verilen şiirlerde Nâzım'ın üslup ve tavrını geneli tanımlamayan bir 'istisna' olarak algılamak isteyenler için sansürlü ve tümden yasaklı bu 'istisnalara': *Avni'nin Atları* (sansürlü), *28 Kanunisani* (tümden yasaklı), *Arpa Çayı'nın İki Yanı* (tümden yasaklı), *Komsomol* (tümden yasaklı) adlı şiirleri de ekleyebiliriz !

Sonuç olarak Nâzım eğer herkesce 'olduğu gibi kabul edilen', farklı görüş sahiplerince eserlerinin tahrif edilerek yorumlanmasından sakınılan büyük bir yazar olarak görülmek isteniyorsa; bunun ilk adımını onun bu şiirlerinin de sansürsüz olarak yayımlanıp okunması oluşturur. Bu noktadan sonra ise Nâzım uzlaşısı'nın hâlâ, aynı tarafların katılımıyla ayakta durup durmadığına bakmak gerekecektir. O, kendi enternasyonalist ve komünist kimliğini, karşılığında çok büyük acılar çekmesine rağmen gizlemeden dile getirdiyse, aynı samimiyeti hak etmektedir.

Bir dipnot olarak da, Orhan Pamuk'un Nobel Ödülü'nü almasının ardından, kamuoyunca bilinen görüşleri yüzünden onun bu ödülü hak etmediği ve ondan daha fazla hak eden yazarlar olduğu düşüncesini yaygınlaştırma çalışmasına girişenler, ilk ağızda Yaşar Kemal ve Nâzım Hikmet'in adını andılar. Yaşar Kemal bir yana, yukarıda bahsedilen 'bu Nâzım'ı ödülü almış olması durumunda kabul edebilecekler miydi, diye bir soru aklımı kurcalamıyor değil…

Bakışkırtma

Sen şimdi bu yazıyı bir vapurda okuyorsundur. Arsız ve bet sesli martının biri, elindeki 'çatırdak' simide talip, amansız bir mücadele veriyordur tepende. Olsun, gevşe ve paylaş. Simit, halka malolmuş bir halkadır nihayetinde. Emekçi bir kuştan mı esirgeyeceksin!

Veya sana diyorum bak bi! Dolmuşun penceresini biraz arala ki, bacağına temas eden 'fırlak mesaneli' amcanın ekşi kokusundan kurtulup rahatça okuyabilesin. Hem 'okşijen' zihni açar ve yeterince solursan içerdeki 'ekşijen'in etkisini yok eder.

Sen de delirmek üzere olan bir şirket çalışanısın, belli. Sanki şirketin üç otuz paraya sırıtkan bir 'mistır'a satılmamış da, az sonra seni girişte Hulusi Kentmen kucaklayacakmış gibi düşün. Güvenlik geçişinde elindeki dergiden kıllanırlarsa Red'in yanına bir de 'Kit' karalayıp vaziyeti kurtarırsın! Yalnız numarayı yemezlerse seni ve Hulusi'yi tanımıyorum ona göre!

Demek sen de okuyorsun bu yazıyı ha, helal olsun! Sen işten, eşinse baştan çıkarılalı 8 ay oldu. Çocuğun, gri mahalle aralarında açlıktan sümüğünün tuzunu yalarken, sen durmuş, manken memesi arıyordun belki 'gastecide' ayaküstü. N'apalım, kısmet bu yazıyaymış güzel kardeşim. Eee ne zaman örgütleniyoruz?

Son olarak da seni merak ettim, o yüzden göz ucuyla süzüyorum 'takkeli' bünye. İki sayı evvel hafif kıpırdanır gibi olmuştu ya ulvi sakalların, bu sefer nerenin kıpırdayacağını görmek istedim. Takkeni ve yeşil camlı gözlüklerini taşımaya yarayan 'tas'ta da bir aktivite gözümleniyor sanki. Eğer gerçekten öyleyse 'takkelimeyle muhteşem' olur bu, kutlarım!

Biliyorsunuz memleketimizin 'denizler'le çevrili olduğu dönemler geride kaldı. Sahil kenarında mukim nüfusu, balık yerine sığır tezeğiyle haşır neşir bu 'dımıdan' coğrafyanın 'denizler'e darağacını reva görmesi, sıfatı zaten 'yarım' olan acılı 'ada'yı hepten çolak bıraktı. Deniz'siz ve dolayısıyla mavisiz kalışımızla giderek hakim olan 'bozkır'ın ruh yaralayan sert iklimi, aklımızı, vicdanımızı ve insanlığımızı yavaaaş yavaş kurutup yok etti. Ve bugün artık ahali, kuruyan yerlerini, zevzek ali bilmemnenin sululuklarıyla ıslatma noktasına geldi. Politik zeminin kayış hızıyla paralel şekilde hızlanan kültürel çürüme, tezgahın üst kısımlarına en hormonlu ve en lezzetsiz 'malları' yığdı.

Kültür, kabaca, geçmişten süzülenleri günümüze akıtabilme becerisiyse eğer, süzme yöntemimizde ciddi bir sorun var gibi görünüyor. Çünkü süzülen yığında ilk göze çarpanlardan biri 'çikita muz yemekte olan bir Ejder Alık' figürüdür. Trajik olan, yığının farklı katmanlarında buna benzer sayısız figürün bulunmasıdır. Ol zemaan, bu 'kültürel süzülme teorisi'nde apaçık meydaane çıkan hakikat şudur ki; varolan 'toplumsal seleksiyon' gerçek 'süzme'leri kutsayarak onları sosyal katmanın en üst seviyelerine taşımaktadır.

Bu noktada bir mola verip, az önce gözüme çarpan, 'biz'e dair 'ekşi'miş bir laf yığınına temas edeyim. Siyasi algılaması ve psikolojik durumu, 'türkü barda kızışmış loş ortam devrimcisi' görünümündeki bir kalem zaiyatı, topumuza 'köksüz, ezberci ve sığ' sıfatlarını yakıştırmış. Kendisine, ezberlediği üç satırlık müsamere sloganını, bir sonraki bar macerasında, özlediği 'derinliklere' ulaşma yolunda kullanmasını önereyim ve bu kısa molayı gereksiz bir ayrıntıyla heba ettiğim için kendime kızayım.

Ne diyordum, aa evet sosyal katman, süzme şeysi. Zannımca bu durum, -moronlararası dikey hareketlilik yani- siyasi ya da 'ekönomik' veya sosyal statü gözetmeksizin tüm alanlarda başat unsur olarak varlığını korumaktadır. Bu neden böyledir? Bir çok insan bu soruya farklı yanıtlar verecektir. Mesela yazının başında sèslendiğim ve dolmuş yolculuğunu halen sürdürdüğünü tahmin ettiğim okura göre bunun nedeni 'okşijen' yetersizliği olabilir. Ya da, gavurlaşmış şirketinin kapısında 'Red' ile enselenmiş yarı deli çalışana göre de cevap basittir: 'Yankiler!' Manken memesi mevzuunaysa hiç girmek istemiyorum! Şimdi bu noktada bendeniz, az önceki şahıslara 'hava durumu'nu bile sorsam aynı yanıtları alacağımı düşünmekteyim! Çünkü bu coğrafyada, toplumsal olgulara verdiğimiz tepkinin çerçevesi, çoğunlukla, gündelik hayatımızın kısırlığıyla doğru orantılıdır. Çünkü çoğumuzun, gündelik hayatın 'tüketim rutini'nden kurtulmasını sağlayacak zihinsel sığınakları yoktur. Ve yine çünkü, siyasi ufkunuz, bilmemne fraksiyonunun aile mezarlığında gömülüyse, bu derginin politik çizgisini, 'fraksiyon totemlerinizin' kutsal gölgelerine sığınmadan değerlendiremezsiniz. Tüketim kültürünün idealize ettiği model de bu değil midir: benzeyen, kategorize edilebilen, farksızlaştırılmış yığınlar, racon diliyle: 'hedef kitleler'. "Sizin ne istediğinizi biliyoruz bre sefiller!", "Bu kanalı izliyorsan düzeyli, şu kanalı izliyorsan terbiyesizsin". Şimdi bağırıyorum avazım çıktığı kadar: "Hangi soruya ne cevap vereceği önceden bilinen insan bizden değildir!" Yeryüzünde, markalaşmış bir gülümsemeden daha iğrenç ne olabilir ki?

İşte 'küresel elleşme' gerçeğinin bizleri birbirimize yaklaştırıp dokundurtmaya domuzlanan felsefesinin odağında bu 'her zaman almaya müsait' tüketici kavramı vardır. Tüketme biçimleri, sadece mal ve hizmetin ortaklaşa beğenisini içermez. Bu aynı zamanda herhangi bir konudaki 'bakış açısına' veya 'değer yargısına' da dönüşürek etik yapıyı inşa eder. Global ekonominin her geçen gün daha da şehvetle pazarladığı 'bireysel özgürlük, toplumsal refah' temalı yalanların ne derece rezil tezgahlarda üretildiğini anlamak için illa ki o ebleh gülüşlü yanki liderinin suratına bakmak gerekmiyor. Bu durum, her koşulda satabilmeye programlı 'pazarlamacı sırıtışlarından' veya 'biçimli kelleşmiş kolej bebelerinin' yönettiği şirketlerin insafsız rekabet stratejilerinden de rahatça okunabiliyor.

Halbuki hiç de öyle olmamalı 'hayatın tadı' Meseleye farklı baktığımız zaman, 'soğuk içiniz' cümleciğini bir öneri değil, bir tespit olarak algılamak mümkün; içimiz gittikçe soğuyor doğrudur, ısıtmak lazım!

SELİM GÜNAY

SERHAT ÖZCAN

Tersine ülke

En basit matematik kuralı elma ile armut toplanamaz. Böyle anlatıldı bize, ki doğrudur. Ne kadar kuşkulansak da iki kere iki dört etmiştir hep.

Ülkemizin kuruluşundan bugününe baktığımızda da hep karşıdevrimciler iş başında olmuş, yerleşmeci ve yayılmacı bir zihniyetle de çok şükür bu günlere gelinmiştir.

Dün bir taksiye bindim;

-Nasıl olacak abi? Dedi.

-Senin bir çözümün var mı? Dedim.

-Tek çözüm şeriat abi dedi.

Elimdeki gazeteyi açtım ve İran'da 'devrim muhafızları'nın insanları kurşuna dizdiği fotoğrafı gösterdim. "Al," dedim, "Sana şeriat." Canım sıkıldı sağa çek kardeş dedim. İndim taksiden, yürümeye başladım. Çok basit sorulara çok basit yanıtlar bularak gerçeğe varabilirdik oysa...

İmam hatipler bu kadar önemli ve güzel okullarsa bu okulları açan ve savunan milletvekilleri ve bürokratların hangisinin çocuğu bu okullarda okumuştur? Hangilerin çocukları yurtdışında okumaktadır?

Mahallemizdeki esnaf ne kadar camiye giderdi şimdi neden çoğu gidiyor?

On sene önce din mi yasaktı? Yoksa herkes ufacık çıkarlar peşinde gösteriş imanına mı geldi? Yoksullara yemek dağıtan iftar çadırları, 'Bir ay karnını doyuran, ramazandan sonra 11 ay aç kalmaz' mantığı ile mi kaldırılıyor? İnsanlarını bu çadırlarda aşağılayan zihniyet adam başı 200 YTL'lik beş yıldızlı otellerde gösteriş iftarlarından utanmıyor mu? Kanunları hiçe sayarak dolandırıcı yandaşlarını AKlamak ayıP değil mi?

Siyasetçi mi dediniz?..

Yandaşı olmayan belediyeleri çaresiz bırakarak vatandaşın hizmet alma hakkına engel olmak hak yolu mu?

Dokunulmazları ulaşılmaz yaparak dokunulmazlığı kadırmak mümkün mü?

Devlet yardımı kesildiği için perdelerini açamayan özel tiyatrolara karşı ödenekli belediye tiyatrolarının 1 YTL'den bilet satması 'namuslu rekabet'e girer mi? (ki özel tiyatrolara devlet yardımı tiyatronun muhalefet gücünü yok eder mi, o da tartışma konusudur. Ama tiyatrolardan esirgenen ödeneğin hangi yandaş kuruma gittiği muamma olunca şu anda bunu tartışmak da yersiz kalmıyor mu?)

Altunizade Kültür Merkezi kulislerindeki aynaları söküp kulise bir namaz tahtası koymak ve kulise mescit açmak nasıl bir kültürle bağdaşır? (Bir çok salon bu durumda) Tiyatroların afiş yapıştırması yasak artık. Gazete ilanları çok para. Ama çok pahalı bilboardlara belediye kendi ilanlarını koyabiliyor...

Sanata bakıştaki saygısızlık içine tükürmekle başlamadı. Ama onunla ivme kazandı, ayyuka çıktı.

Tiyatrolar kadar maliye denetimine tabi bir kurum var mı?

Düşünmeden edemiyorum. Ben niye vergi veriyorum? Sağlık hizmetinden mi yararlanıyorum ücretsiz? Eğitimden mi, karayolundan mı? Hayır. Kimi zengin ediyorum? Devleti mi? Hayır .

Ülkesini seven insanını sever. İnsanına düşman ülkesini sevemez.

İstanbul'da yaşıyoruz saraylar kenti ama bir tane padişah yaşamıyor. Aklınızı başınıza alın beyler. Dine sığmayan şeyleri din diye yutturamazsınız insanlara. Yalakalarınızın alkışlarını da gerçek sanmayın. Kral ölür, 'Yaşasın yeni kral!' diye bu insanlar bağırır yine. Lütfen biraz namus, biraz vicdan,

AYIP BE!..

Ufacık, yoksul bir kıza işkence yapan Cevahir Alışveriş Merkezi'ne, mendilci bir kızı buzdolabına kilitleyen McDonalds'a, iki yoksul insanı Mercedes'iyle ezip geçen İlhan Cavcav'a, sine-i millete dönmek isteyenlere... Yok, söylemiyorum...

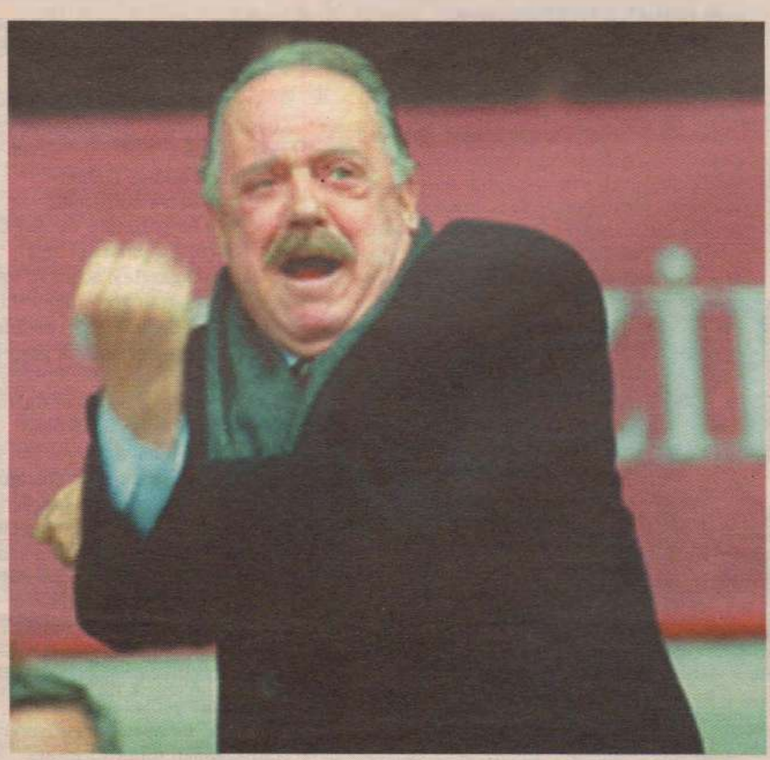
HAKAN GÜLSEVEN

Cavcav cumhuriyeti

Lafı dolandırmadan size çok komik bir anımı anlatayım. Zamanında, bir finans kurumu Arjantin'in 'süper' bakanı Domingo Cavallo'yu Türkiye'ye getirmişti. Adama 'Arjantin mucizesi'ni anlattıracaklardı. Ben de Radikal'in ekonomi servisinde yeni işe başlamışım, şefim, "Hadi git, şu adamla bi röportaj yap," dedi. İlk ciddi röportajım olacaktı bu. "İstediğimi sorabilir miyim abi?" dedim, "Sor, sor," dedi bizim şef... Neyse efendim, giydim tek takım elbisemi, sabah sabah koyuldum yola. Çırağan Oteli'nin lobisinde bir halkla ilişkiler kadını karşıladı beni, geçtik ilerideki acayip koltuklara oturduk. (Bu arada, bu Cavallo çok puşt bir adamdır. Zamanında bunu Deniz Gökçe gibileri yaza yaza bitirememişti, şöyle mucize, böyle şahane falan diye, adam memleketini soydu, şimdi Arjantin'e giremiyor. Öyle bir puşt yani...)

Cavallo dikti camgöbeği gözlerini üstüme, 'Hadi sor bakalım' gibisinden... Şu takım elbise de ne sıkıntı verici, hiç alışamamışım. Lüks otelin her şeyine o kadar yabancıydım ki, bunalıyordum. Kısa süre evveline kadar Ankara'nın Çin Çin, Şentepe, Ege Mahallesi gibi bölgelerinde fink atarken, şimdi burjuva adabı muaşeretinin tam göbeğinde acemi adımlarla vals yapmaya çalışan sıkıntılı ergenlere benziyordum. O sırada garson geldi yanımıza, "Ne alırsınız?" diye sordu. Öyle kahve çeşitlerini falan bilmem, benim için tek seçenek var, çay. "Bi çay alayım arkadaşım," dedim. Küçümser bir ifadeyle, hatta ifadesizce baktı garson, "English breakfast?.." diye sordu sonra. "Yok," dedim, "Ben kahvaltı yaptım, sadece çay alayım." Ne yapacağını şaşırdı garson, "Hayır efendim, 'yellow label' falan gibi, yani ne çeşit çay tercih ederdiniz?" gibisinden bir şeyler geveledi. O zamana kadar Rize Turist çayından gayrısını tanımamışız tabii, 'English breakfast'ın bir çay çeşidi olduğunu orada öğrendim...

"Ulan," dedim kendi kendime, "Şu burjuva aleminin kravat madarası oldun ya, helal olsun!" Önce kravatı gevşettim, "Arkadaşım, çay ver de, ne olursa olsun," dedim, sonra çıkardım ceketi, başladım Domingo Cavallo'ya sormaya. Ben sordukça o şaşırıyor. Namussuz, bilmiyor Arjantin'i zehir gibi takip ettiğimi, o attıkça ben tutup kafasına vuruyorum. Velhasıl, Cavallo'nun, 'Bu benim ciğerimi biliyor be!' hayretleri içinde röportajı bitirdim. Bir daha da, öyle takım elbiseymiş, kravatmış falan iplemedim. Komiser Colombo gibi daldım tüm beş yıldızlı otellere ve yabancısı olduğum o aleme uyarlanmaya, oradan biriymiş gibi davranmaya hiç çalışmadım. O alemin bebesi değildim. Maaşım orada bir gece konaklamaya bile yetmezdi... Ve insanın esas kuvvetinin kendini unutmamasından, daha da önemlisi düşmanını bilmesinden geldiğini işte o vakit kavradım.

Bu hareket hepimize arkadaşlar... Uyandırayım...

***

Yoksul olmak utanç verici mi? Hayır ama ne yazık ki, çoğu insan utanıyor yoksulluğundan. Yoksul mahallelerin genç kızları saçlarını ucuz boyalarla boyuyorlar, aslında oralara ait olmadıklarını anlatmak için. Atölyede patron yalaması bir yoksul işçi, cebindeki son parasını verip uzun Marlboro içiyor, diğerlerinden farklı olduğunu göstermek için. Evlerde, sınıf atlama çabasını yücelten dizileri izliyor yoksullar iç geçirerek. Gerçeklikten kaçmaya çalışıyor herkes. Ama kimse kaçamıyor, eninde sonunda yoksulluk ensesinden tutup yakalıyor herkesi.

Bizim gerçeğimiz, Cevahir alışveriş merkezinde bekçi köpekleri tarafından dövülen küçücük kız çocuğunun gerçeğidir. İsterse hırsızlık yapıyor olsun, dert değil. Zamanında mendil satmak için girdiği McDonalds'ın buzdolabına tıkılan küçük mendilci kızı da biliyoruz biz. Üstelik kameralar 'Allah' değil. Her gün kameralara yakalanmadan şiddete maruz kaldığını yoksulların, itildiklerini, kakıldıklarını, vurulduklarını... Biliyoruz. Gençlerbirliği Klübü Başkanı İlhan Cavcav'ın Ankara'da karşıdan karşıya geçen iki yoksulu Mercedes'inin altına alıp ezdiğini, arkasından karakolda çay içtiğini de gördük. Kameralara, "İçkili değilim, şimdi içmeye gideceğim," dediğini de...

Hani diyor ya Reha Muhtar, "Nerde bu devlet?" diye, aha burada! Bu devlet, bu polis, bu Meclis, külliyen zenginlerin.

Şimdi cumhurbaşkanlığı seçimini tartışıyorlar koro halinde. Birileri 'sine-i millet'e dönecekmiş. Bu milletin sinesi sizi ne yapsın, ihale bezirganları! Bu millet 'sizin' olan mekanlara girebiliyor mu ki, siz milletin sinesine gireceksiniz?

Siz döner dolaşır Yankilerin sinesine dönersiniz ancak. Sanki cumhurbaşkanının kim olacağına Yankiler kendileri karar verecekmiş gibi, bir avuç suda fırtına kopartıyorlar.

Gördük, boğazdaki tüp geçiş projesi için bilmem kaçıncı temel atma, zıplatma töreninde konuştu işte Tayyip efendi. O müezzin vurgulu konuşmasını dinlemeye 100 kişi toplaşmıştı, 100! Toplaşanların çoğu da o projede çalışanlardı. Elin zavallı Japon mühendisleri, soğukta, ne olduğunu anlamadan, titreşerek, saçma saçma seyrediyorlardı Tayyip efendiyi...

Sine-i milletmiş! Siz milletin değil, zenginlerin malısınız. Bu millet sizi kusuyor her gün...

***

Biz yoksuluz ve zenginlere ait olan yerlere girdiğimiz vakit, eğer boynumuz dik, kendi gerçeğimizin farkında olarak değil de, onlardan biri olmaya özenerek girmişsek, o sularda boğuluruz. Buzdolabına tıkılmış mendilci kız gibi gibi üşürüz, ürkek ürkek bakarız etrafımıza. Biz yoksuluz ve zenginlere ait olan yerlere gireceğiz; boynumuz dik, hakkımız olana ayak bastığımızı bilerek...

***

Şimdi, diyeceksiniz ki, iyi, hoş da, hani dergide yeni yıl kutlaması nerede?

Noel Baba'yı çağırmıştık aslında, gel bizim kapağa da seni koyalım diye. Fakat Noel Baba yoksul adam, Cevahir Alışveriş Merkezi'nde güvenlikçiler kapmış bunu. Şimdi dayak atıp sorguluyorlarmış. Bu duruma müdahale ederseniz, yani artık kimseyi dövemeyecek hale getirirseniz bunları, belki seneye yeni yılınızı kutlarız.

Kalın sağlıcakla...

ISSN 1307-072X

9 771307 072007

Sayı 4, Ocak 2007, Aylık süreli yayındır ○Yayımcı: LM Basın Yayın Ltd. Şti. ○İmtiyaz Sahibi: Tuncay Akgun ○Yazışleri Müdürü: Hakan Gülseven ○Görsel tasarım: Hakan Bayhan ○Logo: Baki Gület ○Müessese Müdürü: Ali Yavuz ○Tel: 0212 292 95 65 (4 hat) ○Faks: 0212 245 38 06 ○Abonelik: 0212 292 95 65 ○Baskı: LeMan Matbaası, Alüminyumcular Sanayi Sitesi C-5 Blok No: 7-8 Hadımköy/İST. Tel: 0212 858 00 93 (Pbx) ○Matbaa Sorumlusu: Ali Polat ○Genel Dağıtım: BBD Merkez ○Adres: Firuzağa Mah. Defterdar Yokuşu No: 47 Beyoğlu / İstanbul

RED

bilgi@reddiye.org